

§ 1 Särskild debatt om händelseutvecklingen i Ryssland

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 1 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Ett ammunitionsförråd sprängs i EU-landet Tjeckien. Ansvariga ryska element pekats ut. Diplomater och ryska medborgare har utvisats. Ryssland har upprättat en officiell lista över ovänliga stater. Ryssland har tidigare agerat inom dåvarande EU-området med giftförsöket mot Skripal i Salisbury. I Ryssland slås oppositionella ned brutalt. Utländska diplomater kastas ut grundlöst. Aleksej Navalnyj har placerats i ett läger och därmed har försök gjorts att tysta en viktig Putinkritisk röst inför höstens val, precis som extremiststämplar nu används mot den organiserade oppositionen. Uppemot 150 000 soldater har Ryssland dragit samman i Ukrainas omedelbara närhet.

Det är mot denna bakgrund som Moderaterna har begärt denna särskilda debatt om just Ryssland. Till det kan också adderas att inget händer i Belarus utan godkännande av Kreml.

Det krävs tydlighet. Det krävs bestämdhet. Det krävs handling.

Anf. 2 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Dessvärre har de senaste årens utveckling i Ryssland varit negativ. Såväl internt som externt agerar Ryssland på ett sätt som utmanar Sveriges och EU:s intressen och värderingar. Långsiktighet och principfasthet är nödvändigt för att effektivt hantera utmaningarna men också möjligheterna i vår relation med Ryssland.

Rysslands invasion av Georgien 2008 var en väckarklocka. Aggressionerna mot Ukraina och den illegala annekteringen av Krim 2014 förblir de främsta hoten mot den europeiska säkerhetsordningen. Såväl i de postsovetiska staterna som i exempelvis Syrien och Libyen framträder ett mönster av negativt ryskt utrikespolitiskt agerande. Ryssland skyr få medel för att hävda sina intressen. Desinformation, cyberangrepp, provocerande militärt uppträdande – senast i och omkring Ukraina – utgör integrerade delar i Rysslands utrikespolitiska verktygslåda.

Samtidigt ser vi en koppling mellan Rysslands negativa externa agerande och den inrikespolitiska utvecklingen i Ryssland. Situationen för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer har successivt förvärrats. Den exekutiva lagstiftande och dömande makten har blivit alltmer koncentrerad.

Inför dumavalet i september ser vi ökad repression och hårdare tillämpning av lagarna om utländska agenter. Kontakterna med omvärlden begränsas, och rättssystemet används för att tysta oppositionella och journalister. Myndigheternas hantering av Aleksej Navalnyj och Jurij Dmitrijev är symtomatisk för oppositionens och civilsamhällets inskränkta möjligheter att verka fritt.

Fru talman! Sammantaget är detta en bekymmersam utveckling. Vi behöver principfast markera när Rysslands agerande strider mot folkrätten och utmanar den europeiska säkerhetsordningen. Samtidigt ska vi långsiktigt stödja konstruktiva krafter i Ryssland. Detta är grunden för vår tvåspårspolitik. Vi behöver stärka vår egen motståndskraft, inklusive vår försvarsförmåga, och fortsätta att samordna med partner för att upprätthålla ett internationellt tryck på Ryssland.

EU-enighet och transatlantisk samordning förblir viktigt. Det var glädjande att Europeiska rådet i veckan kunde bekräfta EU:s fem principer. De fem principerna omfattar sanktionspolitik, östliga partnerskapet, motståndskraft, selektivt engagemang, civilsamhällesstöd och mellanfolkligt utbyte. Det är i svåra tider som vi särskilt måste värna balansen i tvåspårspolitiken.

Vårt engagemang för demokrati, mänskliga rättigheter och miljö hör till det tydligaste bland EU:s medlemsländer. Jag har upprepade gånger framfört våra ståndpunkter till ryska företrädare, och våra diplomatiska beskickningar i Ryssland följer särskilt MR- och civilsamhällesfrågor. Vi ska också fortsätta att söka samarbete i Ryssland i frågor där Sverige har intressen, som handel, hälsa, klimat och miljö.

De regionala organisationerna Arktiska rådet, Östersjöstaternas råd och Barentsrådet har en särskild betydelse i detta arbete. Ryssland har nu tagit över ordförandeskapet i Arktiska rådet, och jag kunde i förra veckan framföra våra förväntningar till Rysslands utrikesminister om att rådet ska förbli ett forum för konstruktivt samarbete i en region som präglats av låg spänning.

Anf. 3 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! I fråga om Ryssland är tydlighet och bestämdhet det som gäller. Utvecklingen inom landets gränser är oroväckande med hårda nedslag mot oppositionella. Försöket att etablera något slags intressezoner i Europa och därmed förneka länder deras självklara rätt att göra egna politiska eller säkerhetsmässiga val måste det ständigt punktmarkeras emot. En tredjedel av Georgiens territorium är under rysk kontroll via två så kallade utbrytarrepubliker. Ett krig bedrivs mot Ukraina sedan den illegala annekteringen av Krim 2014. Delar av Moldaviens territorium står under rysk kontroll genom den så kallade utbrytarrepubliken Transnistrien.

Ryska myndigheter opererar inom EU som giftmördare i Salisbury eller som bombmarodörer i Tjeckien, och ryska intressen finns inom cyberdomänen. Till och med regeringen i Norge har pekat ut Ryssland för just attacker mot demokratins själva hjärtkammare, parlamentet – stortinget – i Oslo.

Då måste frågor ställas. Var är EU-solidariteten gentemot Tjeckien? Var är de kännbara sanktionerna mot Ryssland? Mer än något annat argumenteras från Moskva mot att göra något mot Nord Stream 2. Just därför

är ledningen som ska pumpa in fossilgas i vårt Europa och göra EU-länder mer beroende av Ryssland ett särskilt väl valt objekt.

Ytterligare sätt att stärka säkerheten i Östersjöregionen skulle vara att Sverige tog steget från ett nära och konstruktivt Natosamarbete, som inte minst denna regering medverkat till, för att fullt ut bli Natomedlem.

Då finns det anledning att påminna om Centerns Kerstin Lundgren och hennes briljanta repliskskifte med utrikesminister Ann Linde under den utrikespolitiska debatten. Hon påminde om Sergej Lavrovs kommentarer på den presskonferens som de båda höll i Moskva. Där gav han beröm och sa att Sveriges politik att inte delta i någon militärallians är en viktig faktor för den regionala stabiliteten. Jag delar fullt ut Lundgrens konklusion: ”Jag tycker att det vore mer klädsamt från utrikesministerns och regeringens sida att i det läge vi befinner oss i lyssna mer på riksdagen än på Sergej Lavrov.”

EU ska nu förbereda ett strategiskt dokument om Ryssland att behandla i juni. Det är ärligt talat svårt att förstå vilken linje den svenska regeringen driver. Statsministern har sagt: ”Det är därför det är så viktigt att vi också håller ihop. Underskatta icke detta!” Ja, enighet är viktigt. Men det går att ha två förhållningssätt: att acceptera det som blir den minsta gemensamma nämnaren i enighetens namn eller att likt våra baltiska grannländer försöka driva på och få något skarpt och tydligt på plats.

Fru talman! Det är inte i baksätet Sverige hör hemma, för att hamna där fordonet till slut hamnar. Sverige hör hemma där framme för att vara med och välja väg, ta ut kursen och styra.

Anf. 4 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Den dystra situationen i Ryssland är onekligen någonting som vi sorgligt nog tvingas återkomma till. Händelseutvecklingen på senare tid har tyvärr inte visat på någon positiv förändring. Tvärtom har vi all anledning att ta varningssignalerna vi ser på allvar. Det gäller såväl MR-situationen i landet som det uppenbara säkerhetspolitiska hot som Ryssland utgör mot andra länder.

I söndags såg vi hur ett passagerarplan i reguljär trafik mellan två EU-stater i princip kapades av en av Rysslands närmaste allierade, nämligen den belarusiska diktatorn Lukasjenko. Agerandet var överraskande i sin metod, men att Ryssland och dess allierade med hot om vapenmakt inte skyr några tillvägagångssätt är allt annat än nytt. Att Ryssland direkt eller indirekt varit inblandat i kapningen är mycket sannolikt. Sedan lång tid tillbaka ingår Belarus och Ryssland i en unionsstat, och det finns tydliga uppgifter om att den ryska säkerhetstjänsten ska ha varit involverad i gripandet av två av planets passagerare, den belarusiska journalisten Roman Protasevitj och dennes partner.

Detta är dock bara en i raden av händelser den senaste tiden som alla pekar på ett konstant och allt ökande ryskt aggressivt agerande. För bara tre dagar sedan landade ryska strategiska bombflygplan i Syrien, och från rysk sida meddelas nu att dessa flygplan ska patrullera över Medelhavet. Bombflygplanen i fråga är av samma typ som det som påsken 2013 övade vad som sannolikt var ett kärnvapenfall mot Sverige.

Prot. 2020/21:129
28 maj

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Fru talman! Sedan Putin tillträdde som president år 2000 har han konsekvent agerat alltmer aggressivt. Många reagerade när Putin några år efter att han blivit vald refererade till Sovjetunionens kollaps som den största geopolitiska katastrofen. Därefter har Rysslands agerande blivit övertydligt i sin aggressivitet.

Exemplen på detta är många. År 2007 återupptog Ryssland de första patrullerna med strategiska bombflygplan sedan kalla krigets dagar. År 2008 invaderade man Georgien. Därtill har vi, som Wallmark förtjänstfullt redogjorde för, de så kallade fredsbevarande trupperna i Transnistrien i Moldavien samt kriget i östra Ukraina och naturligtvis annekteringen av Krim.

I Ryssland har också oppositionen förtryckts alltmer under Putin. Oppositionella såsom Boris Nemtsov har mördats på öppen gata i Moskva. Nu senast har vi fängslandet av den modiga oppositionsledaren Aleksej Navalnyj, som förgiftats av ryska agenter. Samtidigt tilltar censuren i landet, och i dagarna diskuteras en censurlag som klart och tydligt inriktar sig på det ryska utbildningsväsendet.

Anf. 5 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Händelseutvecklingen i Ryssland är en följetong av förtryck. Nu skruvas tumskruvorna åt. Det civila utrymmet krymper kraftigt. Tillgången till fria medier stryps. Rätten att organisera sig stryps. Reell opposition mot korruption och makten fängslas, torteras eller dödas. Kreml känner sig hotat av fria tankar. Vi kan redan nu förutse att det kommande parlamentsvalet inte blir vare sig rättvist eller fritt. President Putin har en enda prioritering: att behålla makten och säkra regimen överlevnad. Folket ska tuktas och inse att alla tänkbara och otänkbara medel står redo att användas av regimen. Lukasjenko och Kadyrov tjänar det syftet väl.

Ryssland har, som konstaterats, brutit mot samtliga vägledande principer OSSE grundats på. Kreml vill inte upprätthålla någon säkerhetsordning utom sin egen. Sovjetunionen skrev under principerna, men Ryssland vill nu återskapa sin sovjetiska intressesfär. Med öppna arkiv vet vi att förslag fanns efter andra världskriget om att förutom Finland även bland annat Sverige skulle ingå i den intressesfären. Runt den ville man skapa en neutral zon.

Detta är värt att påminna om, fru talman, när man läser om Rysslands aggressiva agerande i vår närmiljö och mot självständiga stater i EU:s grannskap eller när Lavrov upprepar Kremls förslag om 5 + 3 + 1-format för säkerhetssamtal i vår region. Det är ännu ett bevis på Rysslands konsekventa försök att hota, splittra och sätta sin ordning.

Fru talman! Ryssland under Putin förgiftar sina medborgare, torterar och mördar utmanare som Nemtsov, använder kemiska vapen som mot Navalnyj och dödar advokater som Magnitskij i fängelse. Putins styre angriper inom Ryssland och inom EU, skjuter ned ett malaysiskt civilflygplan, går in militärt i Georgien och Ukraina, annekterar olagligt och ockuperar, bidrar till destabilisering och öppna, olösta konflikter och spränger ammunitionslager i Tjeckien. Det finns inga gränser för Rysslands agerande. Statskapningen av Ryanairs plan till Vilnius fördöms inte – tvärtom. Därmed sänds signalen att kapning av civilflyg i luftrummet är accepterat. Alla medel är tillåtna, och det finns inga regler att lita till.

Man kan läsa i Musts årsbok att Ryssland eftersträvar en säkerhetsordning som erkänner landets rätt till en intressesfär där framför allt länder som Belarus, Ukraina, Moldavien och Georgien ingår. Detta är det Ryssland vi och vår tid måste förhålla oss till. Vi och EU måste prioritera och inse att vi i dag har gemensamma frågor men väldigt olika intressen.

Anf. 6 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vladimir Putin har nu styrt Ryssland i drygt 20 år. Under hans tid vid makten har landet blivit alltmer odemokratiskt och auktoritärt. Under åren efter Sovjetunionens fall fanns det hopp om ett demokratiskt Ryssland, men i dag ser vi ett reaktionärt, konservativt och patriarkalt styre som förtrycker oppositionella och människorättsförsvarare samt agerar aggressivt mot sina grannländer och spelar en destabiliserande roll i världspolitiken.

I Sverige är tonläget ofta högt när Ryssland debatteras. Landets agerande används som argument för Natomedlemskap och höjda försvarsanslag, men alltför sällan lyfter man fram behovet av stöd till de modiga människorättsförsvarare som dagligen hotas av den ryska regimen. Ryssland är i dag ett säkerhetspolitiskt hot, först och främst mot alla i Ryssland som motsätter sig regimen eller som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. För ryska hbtq-personer, feminister, urfolksföreträdare, miljö-rörelser och vänsteraktivister är den egna regimen ett dagligt säkerhetshot.

Rysslands imperialistiska politik utgör även ett direkt hot mot befolkningen i flera grannländer, främst Ukraina, Georgien, Moldavien och länderna i Centralasien. I Belarus blir diktatorn Lukasjenko en förlängd arm till Putins regim när hans beroende av Ryssland ökar för att han ska kunna behålla makten. Hans galenskap blir allt tydligare när han kapar civila flygplan.

Sverige är ordförande i OSSE under 2021. Det är ett svårt och tufft uppdrag då man i praktiken varje dag går en diplomatisk brottningsmatch med Ryssland om förutsättningarna för den europeiska säkerhetsordningen. Europa har sedan Putin för två decennier tog makten inte blivit säkrare, men allting kan inte skyllas på Ryssland. En krigisk retorik och upprustning från Natos sida spär på de säkerhetspolitiska spänningarna på kontinenten.

I Ryssland vill folk slänga ut kleptokratin i Kreml som skor sig själv, och i Belarus vill folk ha fria och rättvisa val. Men regimerna skyr inga medel för att tysta sina motståndare. Förgiftningar och massgripanden blir vardagsmat mot en rysk och belarusisk opposition som behöver allt vårt stöd. Låt inte regimernas fulspel bryta vår solidaritet med de belarusiska och ryska folkens kamper för frihet, rättvisa och demokrati.

Utvecklingen i världens till ytan största land låter sig inte beskrivas på tre minuter. Jag hinner lyfta fram några av de frågor vi i Vänsterpartiet anser är viktiga i relationen mellan Sverige och Ryssland. Vi vill se en utveckling som ökar de mellanfolkliga kontakterna mellan svenskar och ryssar. Vi vill understryka vikten av ökad rörlighet för den ryska befolkningen, inte minst genom lättnader vad gäller visumregler och turism. Vi vill underlätta för ryska studenter att studera i Sverige.

Sverige behöver vara en tydlig och konsekvent röst för demokrati, folk-rätt och de mänskliga rättigheterna i våra relationer med Ryssland.

Prot. 2020/21:129

28 maj

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 7 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Inledningsvis vill jag tacka Moderaterna för initiativet till den här debatten. Att ämnet verkligen är högaktuellt visar inte minst den senaste veckans händelser.

Få tvivlar på att det var Ryssland som var inblandat när diktaturregimen i Belarus häromdagen tvingade ned ett reguljärt Ryanairplan och grep den regimkritiske journalisten Roman Protasevitj. Så ser statsterrorism ut i Lukasjenkos och Putins anda.

Att Ryssland blir alltmer hänsynslöst, alltmer brutalt, bekräftas av utvecklingen inom landet. Fredliga demonstranter slås ned, journalister hotas, och regimkritiker fängslas och förgiftas. Försöket att tysta Aleksej Navalnyj med det kemiska nervgiftet novitjok visar vad detta handlar om, en despot som klamrar sig fast vid makten.

Fru talman! För att skyla över sönderfallet internt och vilseleda befolkningen ökar den ryska regimen konfliktnivån mot omvärlden. EU och Nato utmålas som akuta hot samtidigt som påtryckningar och desinformationskampanjer riktas mot grannländerna.

Ukraina liksom de baltiska staterna står i dag under ett närmast permanent tryck från Moskva politiskt men även militärt. Makt demonstrationen nyligen med tiotusentals stridsberedda soldater längs den ukrainska gränsen är ett exempel. I en redan spänd situation är detta en allvarlig upptrappning och en provokation mot de fria och självständiga stater som sedan länge fått nog av det ryska maktmissbruket.

Fru talman! Viljan och förmågan att stå upp mot den ryska regimen aggression måste stärkas. Det handlar om att öka motståndskraften mot militära angrepp och inte minst mot cyberattacker och påverkansoperationer. För detta krävs kunskaper och ekonomiska resurser, men det krävs framför allt samarbete.

Det är tillsammans med EU, USA och andra demokratier som det går att stå emot Putins expansionism. Det är genom samarbete som tröskeln för den ryska regimen höjs och avskräckning uppnås. Om detta, fru talman, måste insikten öka, inte minst hos den svenska regeringen.

Anf. 8 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Utvecklingen i Ryssland är mycket allvarlig. Vanstyret i landet under Vladimir Putins ledning och de militära överfallen på grannländer har sänt chockvågor över Europa och världen. Det påverkar högst påtagligt även oss i Sverige. Vi är ju ett grannland till Ryssland.

Vi har en lång och komplicerad historia med Ryssland. Den sträcker sig många hundra år tillbaka i tiden. Vi är grannar, men vi har inte alltid varit vänner. Sverige är inte fientligt mot Ryssland. Vi är de varmaste vänner till alla ryssar som vill leva ett gott liv i frihet och i demokrati. Men vi är djupt oroade över den utveckling som Ryssland tagit under Vladimir Putins tid vid makten.

Mordförsöken på Sergej Skripal och Aleksej Navalnyj och inte minst mordet på Boris Nemtsov och tidigare Anna Politkovskaja visar hur sköningslöst den ryska diktaturen och dess allierade grupperingar är. De här dåden – oavsett vem som har genomfört dem – har ett syfte. De sänder en signal att ingen kritiker till Putin går säker någonstans.

Fru talman! Ryssland vägrade även i FN:s säkerhetsråd att fördöma Aleksandr Lukasjenkos kapning av ett Ryanairplan i Belarus för några dagar sedan. Det är Putins stöd som möjliggör för Lukasjenko att fortsätta att vara diktator i Belarus.

På samma sätt stöder Moskva en rad diktaturer och skurkstater runt om i världen, inte minst Syrien, Venezuela och Iran. Samtidigt förvägras Rysska federationens invånare sina mest grundläggande friheter.

Fru talman! Slutsatsen är mycket enkel och koncis. Ingenting vore bättre för Sverige, Europa och världen än om Ryssland blir en demokrati.

Anf. 9 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Rysslands bristande respekt för demokrati och mänskliga rättigheter är tydlig för alla att se. Landets ledare verkar inte ens vilja dölja det. De som vågar sätta sig upp mot regimen riskerar livet. Ryssland är ett av världens farligaste länder för journalister. Utomlands ägnar sig Ryssland åt cyberangrepp och destabilisering, beordrar mord, hotar forskare, begår mordförsök och hotar människor som utövar sina mänskliga rättigheter.

Förgiftningen och fängslandet av Aleksej Navalnyj har fördömts av många, men det tål att upprepas. Han och alla andra politiska fångar måste frigges. Politiska partier ska kunna verka fritt i demokratisk anda i alla länder och även i Ryssland. Det hjälper inte att det finns en lagstadgad mötesfrihet om den inskränks av myndigheterna.

Rättsliga åtgärder som massgripanden och åtal mot dem som organiserar och deltar i fredliga demonstrationer som kritiserar makten förekommer i hög utsträckning, men domstolarna kan inte anses vara oberoende

Orättfärdiga sanktioner som svar på omvärldens kritik när Ryssland öppet bryter mot ingångna överenskommelser är möjligen inte överraskande, men de är likväl oacceptabla. Sverige och EU är tydliga i sina fördömanden och sanktioner, och det är viktigt med den enigheten.

Europeiska rådets slutsatser där vi fördömer Rysslands olagliga, provokativa och omstörtande verksamhet mot EU, dess medlemsstater och andra länder är tydliga. Men Ryssland fortsätter att öppet visa sin nonchalan för demokrati och mänskliga rättigheter.

Hur ska vi förändra utvecklingen framåt? Omvärlden måste fortsätta att reagera, tydligt och bestämt. Obevekligt ska vi hävda internationell rätt och mänskliga rättigheter. Trycket att leva upp till de principer som gäller i en regelbaserad världsordning behöver vara konstant.

Anf. 10 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Lev Tolstoj skrev att de två mäktigaste krigarna är tålamod och tid. Likt vi värnar balansen i Sveriges tvåspårspolitik behöver även EU agera strategiskt. Rysslands fulla genomförande av Minskavtalen, som tillkom efter förhandlingar om Ukraina, behöver förbli grundbulten i EU:s politik. Vi behöver upprätthålla och anpassa sanktionsregimen, utveckla EU:s motståndskraft och stärka det östliga partnerskapet.

Det var positivt att EU under våren kunde enas om restriktiva åtgärder med anledning av det försämrade MR-läget i Ryssland. Samtidigt behöver EU söka samarbete med Ryssland i frågor av långsiktigt intresse, såsom civilsamhällesstöd och mellanfolkligt utbyte.

Fru talman! Relationerna mellan EU och Ryssland har försämrats. Ryssland har utfärdat sanktioner mot åtta medborgare, däribland en chef vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Jag har framfört våra protester mot dessa ogrundade och politiskt motiverade sanktioner till utrikesminister Lavrov.

Ryssland har även asymmetriskt förklarat ett antal EU-diplomater som oönskade med anledning av Rysslands inblandning i explosionen vid vapendepån i Tjeckien. Ryssland har också klassificerat Tjeckien och USA som ovänliga stater. Detta är fullständigt oacceptabelt. Jag var en av de första utrikesministrarna att uttrycka stöd till Tjeckien, och vi har verkat för ett tydligt EU-agerande samt erbjudit stöd till Tjeckiens ambassad i Moskva.

Såväl EU som Sverige har emellertid intresse av att den diplomatiska verksamheten upprätthålls för att värna våra utrikespolitiska prioriteringar, utveckla mellanfolkliga förbindelser och stödja det ryska civilsamhället. För detta krävs diplomatisk närvaro.

Fru talman! Sveriges ordförandeskap för OSSE är ett uttryck för regeringens ambition att stärka säkerheten i närområdet. Rysslands roll i OSSE-regionernas konflikter är uppenbar. Tillsammans med partner verkade vi för att minska spänningsläget i och omkring Ukraina i samband med vårens ryska manövrar. Vi följer nu noggrant tillbakadragandet. Vi fortsätter att verka för en fungerande verifikationsmekanism av vapenvilan längs kontaktlinjen i Ukraina och för fullt tillträde för OSSE:s observatörsmission SMM.

Därtill försöker vi bidra till hållbar konfliktlösning i Georgien och Moldavien, mellan Azerbajdzjan och Armenien och mellan Kirgizistan och Tadjikistan. Vårt engagemang är brett och starkt.

Anf. 11 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman och utrikesministern! Om jag säger Nord Stream 2 som kännbara sanktioner mot Ryssland, vad säger utrikesministern då? Om jag säger att Belarus inte kan agera på det groteska sätt som de gör utan stöd från Putins Ryssland, vad säger utrikesministern då? Om jag säger att EU-länder som Estland, Lettland, Litauen och Polen har visat solidaritet med Tjeckien genom att markera diplomatisk utvisning, vad säger utrikesministern då?

Och om jag säger att Europas säkerhet och Östersjöregionens säkerhet skulle öka med ett svenskt Natomedlemskap, vad säger utrikesministern då?

Anf. 12 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Om vi börjar med Nord Stream 2 har regeringen tidigare klargjort sin ståndpunkt och hur en sådan diskussion inom EU i praktiken handlar om flera medlemsstaters nationella energipolitiska vägval.

EU-sanktioner är i nuläget orealistiska eftersom det kräver enighet. Också USA har nu dragit tillbaka sitt tidigare ställningstagande när det gäller sanktioner med anledning av Nord Stream 2.

Regeringen fortsätter samtidigt ansträngningar för att minska EU:s beroende av rysk gas. EU:s gröna giv är en viktig komponent i detta. Jag har framfört denna position, som en majoritet i EU-nämnden enades om, som Sveriges position i utrikesrådet.

När det gäller Belarus är det helt tydligt att Ryssland nu kommer närmare sin önskan om att göra en unionsstat tillsammans med Belarus, vilket inte är positivt.

Anf. 13 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Stort tack, men utrikesministern får nog be sina medarbetare att läsa pressmeddelandet från USA lite noggrannare! Vad man har gjort är att man har lättat på vissa sanktioner mot tyska företag och tyska intressen, men kritiken mot Nord Stream 2 är lika distinkt som tidigare.

Jag tycker inte att det är klädsamt att man undergräver Nord Stream 2-positionen, som utrikesministern nyss gjorde. Det är framför allt inte klädsamt om man säger att man också är en del av den, det vill säga att man delar oppositionens synpunkt att Nord Stream 2 borde användas som en sanktion.

Jag ska fortsätta med mina frågor, fru talman. Om jag säger att det östliga partnerskapet efter Lukasjenkos illegala kidnappning i söndags i praktiken nu har fallit sönder, vad säger utrikesministern då? Utrikesministern anförde ju just i sitt anförande att det östliga partnerskapet som EU har är viktigt. Det tycker jag också. Det är viktigt för att visa solidaritet mot Georgien, mot Ukraina och mot Moldavien. Men någonting har hänt i Europa efter i söndags.

Anf. 14 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Det östliga partnerskapet är en av de absolut viktigaste relationer som EU har med de sex länderna i östliga partnerskapet. Det infördes under den tid då Carl Bildt var utrikesminister, och vi har fortsatt med det. Jag tycker att det är väldigt positivt.

Men det är mycket möjligt att det som har hänt när det gäller Belarus kan få konsekvenser för det östliga partnerskapet. Det toppmöte som ska hållas med det östliga partnerskapet i höst hoppas vi ska få riktigt konkreta resultat, men jag utesluter inte att detta också kommer att få konsekvenser för vilka som bjuds in och på vilket sätt.

I går hade utrikesministrarna en informell diskussion i Portugal, bland annat om Belarus. Där tittade vi på de mycket stränga regler och de stränga konsekvenser som stats- och regeringscheferna fattade beslut om i måndags.

Anf. 15 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! På utrikesministern låter det ofta som att man agerar direkt mot de övertramp som Ryssland återkommande kommer med.

I Sveriges riksdag är vi faktiskt tämligen unika: Samtliga partier brukar fördöma de aggressioner som Ryssland visar och de övertramp mot mänskliga rättigheter som vi konsekvent ser. Skillnaden i riksdagen, fru talman, handlar om hur de olika partierna agerar rent praktiskt. Det är handling som spelar roll.

Av den anledningen tror jag att vi är många som såg vilket skamlöst svek Socialdemokraterna uppvisade för snart två år sedan i Europarådet när man där släppte in Ryssland i värmen igen. De hade kastats ut just på grund av sina aggressioner i Ukraina och på grund av den utveckling vi såg.

Fru talman! Hur ser utrikesministern på detta?

Prot. 2020/21:129
28 maj

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 16 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att när man sitter i regeringen kan man verkligen agera. Och det är det vi gör genom till exempel sanktioner mot ryska medborgare via EU.

När det gäller handlingarna i Europarådet är det naturligtvis den parlamentariska församlingen och de riksdagsledamöter som sitter där som får svara för sitt agerande.

Anf. 17 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Naturligtvis ska de som sitter där svara för sitt agerande. Men kan vi tolka detta som att utrikesministern tar avstånd från de socialdemokrater som likt många andra socialdemokrater i Europa röstade för Rysslands återinträde trots att det inte fanns några motkrav och trots att Ryssland inte hade visat några som helst tecken på att ha förbättrats?

Vidare kan jag bara konstatera att sanktioner absolut är någonting väldigt positivt. Det är just därför Sverigedemokraterna har drivit på för nationella Magnitskijsanktioner så att vi inte ska vara beroende av en trög EU-koloss. Vad är problemet? Varför kan inte Sverige ha egna, nationella sanktioner för att snabbt och resolut kunna agera tillsammans med andra länder, som Visegrádländerna har gjort?

Anf. 18 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Sverige har sedan lång tid varit övertygat om att sanktioner görs bäst och blir mest effektiva i samarbete med andra. Vi följer sanktioner som gäller från EU och FN. Dessutom har vi nu fått de nya så kallade Magnitskijsanktionerna, globala MR-sanktioner, och de har använts vid flera tillfällen. Jag tror fortfarande att det är mest effektivt att ha gemensamma sanktionsregimer där Sverige ingår i ett sammanhang.

Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! EU ska ju förnya sin Rysslandsstrategi, och det är viktigt att klargöra om Sveriges regering där driver en tvåspårspolitik eller om det är att agera entydigt som gäller.

Jag är också lite nyfiken när det gäller det östliga partnerskapet. Driver Sveriges regering att Belarus i det här läget ska uteslutas ur detta?

Slutligen, fru talman: Vilka principer i de fem principerna prioriterar Sveriges regering? Vi talar om energisäkerhet. Där har vi inte samma syn som Ryssland. Ryssland har intresse av olja och gas, men också av uran som man ju säljer även till Sverige. Hur är regeringen beredd att agera för att bygga större robusthet i energin?

Anf. 20 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! När det gäller tvåspårspolitik och vilka av EU:s fem principer vi prioriterar är själva poängen med tvåspårspolitik och fem principer just att det ska vara balanserat. Vid olika tillfällen, beroende på vad som händer, har man vissa delar som man kanske understryker mer. Men det är inte så att man har dessa fem principer för att prioritera den ena eller den andra mer. Det är just balansen som är poängen, att man har en sanktionsregim som gör att man kan ta till sanktioner när det behövs men att man samtidigt har möjlighet att stötta civilsamhället, vilket EU gör. Då ska vi

prioritera det på samma sätt. Sedan kan man vissa dagar, vissa veckor och vissa månader behöva gå tuffare fram när det gäller till exempel sanktioner.

Det är likadant när det gäller tvåspårspolitiken. Det är det som är hela poängen: att vi inte bara har det ena eller det andra.

Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Bekymret är att Ryssland har ettspårspolitik. Om vi ska kunna agera tydligt gentemot Ryssland måste vi också hitta spåret som ska gälla i relation till Ryssland, så att de förstår att vi inte har en meny som de kan välja att spela på. Vi vet att de använder menyer för att destabilisera och påverka där möjlighet ges. Här krävs, fru talman, att EU samlar ihop sig och prioriterar vad som behövs i närtid visavi Ryssland, så att Ryssland också förstår budskapet.

Jag är också lite nyfiken när det gäller Magnitskijlagstiftning: Är regeringen beredd att nu följa upp med sanktioner kopplat till systematisk korruption och penningtvätt? Det skulle drabba både Lukasjenko och Putin.

Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! När det gäller Rysslands ettspårspolitik tror jag ändå att det är lite mer nyanserat än så. Riksdagen har antagit en arktisk strategi, och vi hade då en arktisk debatt som jag menar är väldigt positiv. Där kan vi se att delar av samarbetet med Ryssland kan fungera, vilket är väldigt viktigt. Vi vill ha en lågspänningspolitik. Vi vill ha miljösamarbete, som nu är otroligt intensivt. Vi vill också ha möjlighet till hälsosamarbete. Där kan vi ha en bra relation med Ryssland som jag tycker att vi ska fortsätta med.

Den största delen nu är den negativa utvecklingen i Ryssland, och det är den vi koncentrerar oss på i den här debatten. Men att allting nu skulle vara entydigt negativt tror jag är lite förenklat.

Anf. 23 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Vid ett par tillfällen i debatten har Nord Stream 2 varit uppe, ett projekt som både den borgerliga regeringen Reinfeldt och den socialdemokratiska regeringen Löfven borde ha gjort mer för att stoppa. Redan när projektet initierades stod det klart att det från såväl miljömässiga som säkerhetspolitiska aspekter borde ha avslagits.

Även i Sverige har dock beroendet av energi från Ryssland ökat. Sedan 2016 köper statliga Vattenfall in ryskt uran från Rosatom till sina kärnkraftverk. Detta tillsammans med Nord Stream 2 ökar det europeiska beroendet av rysk energi och minskar vårt handlingsutrymme att agera kraftfullt vid en eventuell kris. Vad gör vi om Ryssland stoppar leveranserna av uran när vintern är som kallast? Vad gör Tyskland när gasleveranserna upphör? Att få gas indragen är något som både Ukraina, Georgien och Belarus redan har provat.

Ska vi ha ett totalförsvarsperspektiv måste det svenska energibehovet säkras i Norden. Då är inte kärnkraft med ryskt uran lösningen. Hur kan en S-MP-regering komma på en så här dum idé?

Prot. 2020/21:129
28 maj

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 24 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Sverige har varit emot Nord Stream 2. Vi har agerat emot det. Men vi vägrar att gå emot folkrätten och Unclos, som är havsrätten. Det är anledningen till att vi inte har kunnat stoppa det. Om vi helt plötsligt skulle säga att i den här frågan bryter vi mot folkrätten, vilken trovärdighet skulle Sverige då ha när vi vid andra tillfällen säger att man inte ska bryta mot folkrätten? Det finns både miljömässiga och säkerhetspolitiska skäl att vara väldigt negativ till Nord Stream 2, vilket är Sveriges linje.

När det gäller uran köper Sverige det från flera länder. Det är inte bara Ryssland som står för uranet till Sverige.

Anf. 25 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! I Ryssland finns det två olika ord för opposition. Det gör det därför att man vill beskriva skillnaden mellan den opposition som sker inom systemet, med regimen godkännande, och den egentliga oppositionen, som vill införa riktig demokrati.

I veckan kom nya uppgifter om den ryska dumans behandling av ett nytt lagförslag. Det handlar om att alla personer som betecknas ha samröre med en organisation som klassas som utländska agenter ska förbjudas att inneha parlamentariska uppdrag på alla politiska nivåer, och det gäller retroaktivt tre år tillbaka i tiden. Förslaget leder till att kontakter mellan två olika typer av opposition hindras och att människor fråntas politiskt valda uppdrag, något som har ökat alltmer i Ryssland.

I de senaste lokalvalen hade den tillåtna oppositionen stor framgång genom så kallad smart voting, det vill säga att människor röstade på kandidater som inte tillhörde Putins parti Enade Ryssland.

Jag undrar vad utrikesministern anser om lagförslaget som stänger ute de oppositionella från parlamentariska uppdrag. Hur ska vi agera fram till parlamentsvalet i höst i Ryssland?

Anf. 26 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Detta är definitivt ett exempel på det minskade demokratiska utrymmet i Ryssland. Det är någonting som vi hela tiden har agerat emot, och det har blivit värre och värre. Till exempel kommer nu den 9 juni frågan upp om att klassificera Navalnyjs organisation FBK som extremistisk, vilket också är ett tydligt exempel på hur det går i fel riktning.

Självklart är vi väldigt kritiska till de inskränkningar som Håkan Svenneling talade om men också till andra inskränkningar. Jag träffade vid mitt senaste besök i Ryssland en rad civilsamhällesorganisationer som nu i princip inte kan verka som de har gjort tidigare. Man kastar ut ledare och hänvisar till det man säger är administrativa problem så att deras verksamhet omöjliggörs. Detta är naturligtvis förkastligt.

Anf. 27 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! I Säkerhetspolisens årsrapport för 2020 beskrivs Ryssland som det största säkerhetshotet mot vårt land tillsammans med Kina och Iran. Bland annat beskrivs hur regimen i Moskva med lagliga och olagliga metoder försöker att påverka Sveriges försvarspolitiska samarbeten med andra länder. I årsrapporten heter det att målet för Rysslands aktiviteter är att verka för att Sverige ska vara alliansfritt och hållas utanför försvarsalliansen Nato.

Hur ser utrikesministern, mot bakgrund av detta, på att den regering hon företräder har samma syn på ett svenskt Natomedlemskap som Vladimir Putin?

Prot. 2020/21:129
28 maj

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! I enlighet med det försvarspolitiska beslutet från 2020 fortsätter vi att ha ett nära och fördjupat samarbete, inklusive med USA och Nato. Detta är en del av den solidariska säkerhetspolitiken. Det har en konfliktavhållande verkan. På ett övergripande plan utnyttjar regeringen alla möjligheter till internationell samverkan för att upprätthålla respekten för internationell rätt och för den europeiska säkerhetsordningen.

Det säkerhetspolitiska läget i Sverige, i närområdet och i Europa har försämrats över tid, och ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det försvarsbeslut som riksdagen antog i december är svaret på utvecklingen och svaret på Lars Adaktussons fråga.

Som svar på det ryska agerandet och den militära uppbyggnaden i närområdet har de olika länderna höjt sin försvarsförmåga kraftigt – så även Sverige.

Anf. 29 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Att den ryska regimen vill att Sverige ska stå utanför Nato säger sig självt – det skulle nämligen innebära att tröskeln höjs väsentligt för att i något läge angripa vårt land. Detta inser naturligtvis Putin, och det borde även den svenska regeringen inse.

Försvarsministern har i olika sammanhang pekat på att vi lever i en tid med i grunden förändrade säkerhetspolitiska förutsättningar på grund av Ryssland. Det är, fru talman, hög tid att agera utifrån detta. Det är hög tid, Ann Linde, att sätta Sveriges säkerhet främst – före Putins intressen och före husfriden i det egna partiet.

Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Regeringen sätter den svenska säkerheten högst. Vi sätter den mycket högre än att ha en partipolitisk debatt i riksdagen. Det är därför vi har ökat försvarskostnaderna kraftigt. Det är därför vi har samarbete med Nato, Finland, Norge, USA och UK.

Det är också därför vi framhåller att ett svenskt Natomedlemskap inte är aktuellt. Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl. Den bidrar till stabiliteten och säkerheten i norra Europa. Samtidigt bygger detta på att vi samarbetar med andra.

Jag har inga som helst problem med att försvara Sveriges säkerhetspolitiska linje. Den ligger fast. Den bidrar till fred, stabilitet och säkerhet för Sveriges folk.

Anf. 31 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Riksdagen antog nyligen, efter stor diskussion i utrikesutskottet, en så kallad Kinastrategi, som Sverige nu har. Där fastslogs de övergripande förhållningssätten till Kina, liksom synen på kritiska investeringar, säkerhetspolitik och annat.

Fru talman! Min fråga till utrikesministern är: Varför har Sverige inte en motsvarande strategi vad gäller Ryssland som har förankrats i riksdagen och kunnat diskuteras brett och som fungerar som en sorts bottenplatta för hur vi ser på Ryssland?

Vi har i dag en strategi för demokrati och mänskliga rättigheter som delvis reglerar en del av det bistånd som går genom Sida, men det finns ju ett behov av att Sverige brett – och även riksdagen parlamentariskt – slår fast och förtydligar positionen gentemot Ryssland och hur vi ska agera för att inte diktaturen där ska ha initiativet.

Anf. 32 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Jag håller med Fredrik Malm om att det är väldigt viktigt med en parlamentarisk samsyn för att få en effektiv Rysslandspolitik. Ryssland är ju ett ofta förekommande ämne i frågor, i interpellationer, i diskussioner i utrikesutskottet och i EU-nämnden. Vår Rysslandspolitik utgör också en central del av vår nationella säkerhetsstrategi, som är förankrad i riksdagen.

Anf. 33 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det var mycket intressant när riksdagen skulle anta just den här Kinastrategin, vill jag säga. Eftersom alla partier i riksdagen ansåg att denna fråga var så pass viktig blev utrikesutskottet och riksdagen eniga. Detta kvitterade dessutom statsministern i regeringsförklaringen, vilket är mycket ovanligt. Det har även stärkt regeringen att man vet att det finns en enighet när det gäller den linje som Sverige driver.

Vi vill ha enighet och breda allianser på Europainivå och över Atlanten, och jag tror att det är väldigt bra om detta kan tydliggöras även inrikespolitiskt här hemma.

Detta får väl egentligen betraktas mer som ett medskick, men jag tycker att utrikesministern ska ta sig en ordentlig funderare på om man inte ska ta initiativ till en Rysslandsstrategi i likhet med den vi har när det gäller Kina. Nu ska det även uppdateras på EU-nivå, så det här kan vara ett bra tillfälle att göra detta.

Anf. 34 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! När det gäller Rysslandspolitik har vi sedan länge, med tvåspårspolitiken, en etablerad politik som är förankrad i riksdagen. Den innebär både hårda sanktioner och stöd till civilsamhället. EU har den så kallade femspårspolitiken, och i Sverige har vi tvåspårspolitiken. Detta är ju förankrat i riksdagen.

När det gäller Kina fanns inte samma sak, och det var därför Kinastrategin togs fram. Jag tycker att den blev ännu bättre efter diskussionerna i utrikesutskottet och de tillägg och förändringar som gjordes så att vi sedan kunde ha en gemensam syn. Vi är mycket starkare när vi har det. Jag menar att det har varit skillnad eftersom EU inte har haft en gemensam Kinapolitik som EU har en gemensam Rysslandspolitik.

Anf. 35 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Låt mig i mitt avslutande anförande påminna om vad det är för Ryssland vi har att göra med.

Vi har mordet på Boris Nemtsov och kalsongförgiftningen av Aleksej Navalnyj – två ledande oppositionsföreträdare. Vi har bombdådet i Tjeckien. Vi har giftmordsförsöket i Storbritannien mot Skripal. Vi har ett mordförsök i Gävle; utrikesministern har i närtid kallat upp den ryske ambassadören för att markera avståndstagande från detta.

Detta är handlingar som begåtts av ryska företrädare i vårt Europa.

Vi har en FOI-anställd som på oriktiga grunder svartlistats. Vi har ett cyberangrepp mot det norska stortinget, vårt systerparlament, i Oslo. Det är uttalat, från norska myndigheter, att det kom från rysk sida. Vi har den senaste händelseutvecklingen i Belarus. Utrikesministerns kollega från Litauen, Gabrielius Landsbergis, beskriver detta som en risk för att vi får ett nytt, stort Krim alldeles på kanten mot vår del av världen.

Fru talman! Vi har Sydossetien, Abchazien, Krim, Transnistrien, som är olika delar av fria stater, vilka nu kontrolleras av Ryssland genom olika konstruktioner.

Detta kräver handling. Utrikesministern sa tidigare att det är när man sitter i regering som man verkligen kan agera. Just så! Då vill jag ha en regering som sitter i förarsätet och som styr, pekar ut och vet vilken väg man ska ta. Då vill jag ha en regering som också lyssnar på en riksdagsmajoritet som begär att en Nato-option ska införas i den säkerhetspolitiska linjen.

Anf. 36 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Putins regim utgör ett allvarligt säkerhetspolitiskt hot mot Sverige. Det är ett hot som vi måste ta på allvar. Men om Ryssland utvecklas i en mer demokratisk riktning kommer landet att utgöra ett mindre säkerhetspolitiskt hot mot oss och mot grannländerna. Det är därför som den ryska oppositionen – då pratar vi inte om några partier utan om den riktiga, modiga oppositionen som består av hbtq-aktivister, feminister, människorättsförsvarare och miljökämpar – behöver omvärldens stöd. Att stödja dem är att stödja en demokratisk utveckling i Ryssland och förbättrad säkerhet för omvärlden.

Agentlagen och lagen om oönskade organisationer har försvårat verksamheten för den ryska demokratiörelsen och civilsamhället att verka. Vänsterpartiet vill öka upp det svenska stödet till det ryska civilsamhället med 60 miljoner kronor. Men Moderaterna har flaggat för att man vill minska och dra ned biståndet med en fjärdedel och vill framför allt fokusera på det humanitära biståndet.

Hur ska vi då stödja den riktiga ryska oppositionen? Vad vill Moderaterna göra för att stärka folk-till-folk-kontakterna mellan Sverige och Ryssland?

Anf. 37 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! När det gäller biståndspolitiken utgör humanitära och mänskliga åtgärder, som katastrofstöd, ungefär en tiondel av Sveriges samlade bistånd. Vi skulle vilja öka det till där det verkligen är nöd, så att vi kan ge direkt till människor.

När det gäller mänskliga rättigheter i vårt närområde är vi också oerhört varma anhängare av det. Uppbyggnaden av mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstat i Estland, Lettland och Litauen efter att de återfick sin självständighet är goda och inspirerande exempel. Det vill jag se också

i Ryssland. Det vill jag se också i Belarus. Jag vill till och med använda biståndsmedel för detta, även om det inte är avräkningsbart enligt regler från OECD-Dac. Vill Vänsterpartiet och Håkan Svenneling det?

Till det vill jag säga att även partier har en betydelse i Ryssland, om de står på demokratins sida. Vi ska alltså inte avfärda det. Däremot har Putin slagit undan benen för partibildning i Ryssland.

Anf. 38 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är välkommet att Moderaterna inte bara bryr sig om att räkna av bistånd från OECD-Dac. Det senaste året har det annars varit lite av en svensk tävling i vem som kan räkna av mest bistånd. Vänsterpartiet har varit den stora förloraren eftersom vi har velat räkna av minst. Vi har velat värna det svenska biståndet. Det är viktigt att det går dit behoven är som störst.

Det gäller också att se behovet, inte bara prata om humanitära behov, och de människorättsförsvarare som vi nu är inne på. Jag välkomnar Hans Wallmarks stöd för att stötta dem.

Jag tror att det är viktigt att man från moderat sida inte bara ropar "Nato" varje gång man ser ett problem utan också ser över hela den diplomatiska verktygslådan och pratar även om sätt att bidra till avrustning, nedrustning och stöd för demokratiörelser.

Jag tror att det finns en stor fara i att måla upp en bild av att alla ryssar utgör ett hot mot Sverige. Det är Putinregimen, Putins kleptokrati, som utgör det säkerhetspolitiska hotet mot Sverige.

Anf. 39 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Så är det absolut. Därför tycker jag också att exemplet med Estland, Lettland och Litauen förtjänar att inspirera oss alla. Det är inte heller en tillfällighet att just Estland, Lettland och Litauen i dag är de starkaste kritikerna mot utvecklingen i Ryssland och Belarus.

Jag har inte nämnt Nato i replikskiftet. Men det gjorde Håkan Svenneling, vilket är desto mer välkommet. Det råkar nämligen också vara den väg som Estland, Lettland och Litauen valde. När de fick friheten var det sättet att säkra den egna säkerheten. Det borde leda till någon form av inre reflektion hos Sveriges rödgröna partier.

Jag håller med om den synpunkt som jag tycker att Fredrik Malm från Liberalerna gav uttryck för på ett värtaligt sätt. Vi är inte emot Ryssland. Ryssland är en stor kulturnation och en historisk granne. Men vi är emot snattarna i Kreml och är för folket. När de demonstrerar på gator och torg är jag med dem i anden. Jag hoppas att Svenneling är detsamma.

Anf. 40 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Den negativa händelseutvecklingen i Ryssland beträffande mänskliga rättigheter måste mötas med såväl handling, genom exempelvis riktade Magnitskijsanktioner, som fördömanden. När oskäligen diplomatutvisningar och andra uppenbara övertramp sker från rysk sida måste vi vara beredda att tillsammans med andra länder och genom snabba och resoluta motåtgärder visa att det inte tolereras. Vi måste vara tydliga med att den aggression som Ryssland bedriver, bland annat genom militär verksamhet, i Sveriges närområde är fullkomligt oacceptabel.

Att regeringen går riksdagsmajoritetens vilja om en Nato-option till mötes och att fördjupa vårt militära samarbete med Finland borde därmed vara självklart. Det förväntar jag mig från regeringen.

Vad har då de svenska reaktionerna på denna repression och aggressivitet varit under 2000-talet? En snabb tillbakablick ger tyvärr en mycket nedslående bild. Sverige har inte rustat upp sitt militära försvar. I stället har man, med undantag för ett fåtal år, sysslat med en destruktiv nedrustning. Inte heller har ansvariga regeringar tydligt fördömt ryskt agerande. Det finns sorgligt nog exempel på vad som kan ses som rena motsatsen. Det är fullkomligt oacceptabelt, fru talman.

Svenska regeringar har tyvärr mycket att lära av den undfallenhet som varit och av hur man har agerat vid rysk aggression. I dagsläget är uttalandena och fördömandena av ryskt agerande tydligare. Det välkomnar jag. Men fortfarande saknas handling i många fall. Det är inte minst bekymmersamt att så få partier i denna kammare är beredda att deklarera att vi behöver satsa minst 2 procent av bnp på försvaret för att möta den här aggressionen.

Med det sagt vill jag tacka för den här viktiga debatten.

Anf. 41 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Ryssland skapar eller utnyttjar splittring inom eller mellan länder genom att samordnat använda en stor bredd av militära och icke-militära medel. Det sker ofta dolt och är förnekbart. Möjligen är det också en del av det vi har sett utspela sig den här veckan i Belarus med statskapningen av Ryanairplanet.

Fru talman! Där Ryssland vill splittra EU och Nato måste Sverige stå upp för EU och Nato. Vi får inte skapa en otydlighet i vår säkerhetspolitik. Sverige måste med alla medel klargöra att vi inte på nytt kommer att inordna oss efter en rysk intressesfärstanke. Det kan vi tydligt göra genom att uttala att vi vill ha den Nato-option som riksdagen har begärt. Den nationella säkerhetsstrategin är inte förankrad i riksdagen, fru talman.

Alliansfrihet har sedan andra världskriget tjänat Ryssland väl. Det gäller också deras tankar om att vi skulle ingå i deras intressesfär. Vi ska stå upp för varje lands rätt att välja sin väg och till territoriell integritet. Vi ska stå upp för mänskliga rättigheter och liberal demokrati med ett fungerande oberoende rättsväsen, yttrandefrihet, fria medier och ett livaktigt civilsamhälle.

När Rysslandsstrategin nu ska förändras och utvecklas i EU måste Sverige tydligt stå upp för att prioritera stöd till östra partner som är med i associeringsavtal, för Minsköverenskommelsen, för stärkt motståndskraft när det gäller vår energi och för sanktioner som också omfattar korruption, systematisk korruption och penningtvätt.

Anf. 42 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vi var nog många som studsade till i söndags när nyheten om att ett civilt flygplan över Belarus med stridsflygplan och ett påhittat bombhot hade tvingats ned till Minsk och att två oppositionella hade tillfångatagits av den belarusiska säkerhetstjänsten KGB. Det är ett vidrigt agerande av diktatorn och den illegitima regimen i Belarus.

Det land som mest aktivt försöker ge diktatorn Lukasjenko legitimitet är Ryssland. Sedan det förfälskade valet i augusti förra året har Putin och Lukasjenko träffats flera gånger, senast i dag. Den ryska regimen har gett såväl militärt som ekonomiskt stöd till att Lukasjenkos regim ska sitta kvar.

Det är bara genom ett kraftfullt agerande från omvärlden som vi kan begränsa Belarus och Rysslands makt och utrymme. Men i Sverige gör vi oss beroende av dessa regimer.

De senaste veckorna har historien om Exportkreditnämndens, EKN:s, taffliga affärer med det belarusiska energibolaget rullats upp – affärer som aldrig borde ha inletts och definitivt kunde ha stoppats mycket snabbare än vad som nu skedde. EKN:s och regeringens hanterande är oacceptabelt och måste utredas. De ansvariga måste ställas till svars för sina ageranden. Det är därför bra att utrikesutskottet har kallat både utrikesminister Ann Linde och utrikeshandelsminister Anna Hallberg till utskottet i närtid.

Även det svenska energiberoendet av Ryssland har ökat. Sedan 2016 köper Vattenfall in ryskt uran från Rosatom till sina kärnkraftverk i Ringhals. Detta tillsammans med Nord Stream 2 ökar det europeiska beroendet av rysk energi och minskar vårt handlingsutrymme att agera kraftfullt vid en eventuell kris. Det gör att såväl kärnkraften som Nord Stream 2 är dåliga för svensk säkerhet.

Därför måste Sverige ha ett breddat säkerhetsbegrepp när det gäller Ryssland. Vi kan inte stirra oss blinda på ett ”inte sannolikt” militärt angrepp utan måste rusta hela vårt samhälle för framtida kriser utifrån ett totalförsvarsperspektiv som kan möta såväl klimathot och pandemier som energikriser och cyberattacker.

Anf. 43 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag är helt enig med kamraten Håkan Svenneling – om utrikesutskottet bjuder in ministrar är det kutym att de kommer, så jag delar uppfattningen att en träff med utrikesministern i närtid är önskvärd.

Jag delar inte utrikesministerns synsätt att man ska undvika partipolitisk debatt i riksdagen om Nato. Tvärtom ser jag ett värde i det. Vi lever ju i en demokrati. Det finns andra länder där man undviker sådana debatter, och de är inte demokratier.

Nu tänker jag inte ta upp Natofrågan specifikt med Håkan Svenneling, men den är intressant såtillvida att Ryssland vill projicera sin makt genom att inrätta den här typen av intressesfärer och neka länder olika former av säkerhetspolitiska val.

Håkan Svenneling talade i sitt första anförande om en Natoupprustning i Rysslands närområde. Skulle ledamoten Svenneling kunna utveckla det? Det är kusligt nära det ryska narrativet.

Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tror att det står klart för var och en att även Nato rustar upp. Man säger att det beror på rysk upprustning, och det finns väl en sanning i det. Men vi kan se att en militär upprustning på båda sidor leder till ökad tilltro till militära medel som ett sätt att lösa konflikter och dämpa oroshärdar runt om i världen, och vi kan se att det inte funkar.

Ta kriget i Syrien som exempel. Det började som intern opposition för demokrati, men när stormakterna blandade sig i förlängdes konflikten. I dag har vi ett krig som har pågått i över tio år, med stort mänskligt lidande.

Jag tror att tilltron till militära medel är för stor. Jag tror att dialog och samtal är viktigare för att lösa diplomatiska kriser. Men vi måste också förstå att det finns motsatta intressen och att det är dessa motsatta intressen som skapar konflikterna som vi ser mellan Ryssland och EU och Europa i stort. Därför måste vi också prata om avspänning.

Anf. 45 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag vill ändå i all vänlighet varna Vänsterpartiet för att blanda bort korten för mycket.

Jag ska ge ett exempel, fru talman. De senaste åren har den stora upp- rustningen i världen varit i Asien. Den drivs av Kina, vilket har lett till att Sydkorea, Japan och Taiwan nu ökar sina försvarssatsningar. Kan man på något sätt säga att det är därför att de utgör ett hot och att de söker en krigsrisk? Absolut inte, fru talman! De gör det ju som logiska motreaktio- ner på vad Folkrepubliken Kina ägnar sig åt.

På samma sätt är det i vår del av Europa, och då är det väsentligt att försöka förstå att det Ryssland vill inrätta är sin egen intressesfär. Man vill neka länder, inklusive Sverige, möjligheten att om de så önskar söka Nato- medlemskap.

Där, fru talman, måste väl ändå Vänsterpartiet hålla med. Ni i Vänster- partiet är emot ett svenskt Natomedlemskap, men ni måste erkänna att Sve- rige ska ha rätt och möjlighet att om man så önskar söka det.

Anf. 46 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Sverige ska söka Natomedlemskap. Det gör jag främst för att jag tror att det skulle bidra till ökad upprustning i Sverige men också ökade spänningar mellan Sverige och andra länder.

Att gå med i en militärallians som säger att man ska försvara varandra om något händer, betyder det att agerande från till exempel Turkiet, Ungern eller USA skulle kunna leda till att Sverige dras med i krig som vi inte vill vara en del av?

Jag är stolt över att vi har varit utanför krig i 200 år. Senast var vi i krig mot Ryssland, men jag hoppas att det aldrig kommer att upprepas. Jag tror att vi kan lösa det på ett diplomatiskt sätt.

Vi måste se att Sveriges säkerhet inte blir bättre för att Storbritannien skaffar fler kärnvapen. Jag kan inte förstå hur det skulle stärka min säker- het.

Vi måste också se hur olika aktörer som till exempel Ryssland med- vetet eldar på de konflikter som finns, till exempel i Nagorno-Karabach, genom ökad vapenexport. Det finns liknande exempel på att svensk vapen- export bidragit till att elda på konflikter, till exempel den mellan Indien och Pakistan.

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Ja, vi i utrikesutskottet är numera överens om att både ut- rikesministern och utrikeshandelsministern ska komma till utskottet.

Vi hörde tidigare utrikesministern nämna att sanktioner mot Nord Stream 2 skulle kunna drabba svenska eller europeiska företag. Det är klart att sanktioner drabbar företag. Det är viktigt att se över hur svensk handelspolitik fungerar om den hindrar sanktioner mot till exempel belarusiska energiföretag. Det är viktigt att klargöra.

Fru talman! Håkan Svenneling talar om tydlighet och en konsekvent röst. Jag undrar: Anser Håkan Svenneling att den svenska alliansfriheten tjänar Ryssland väl?

Anf. 48 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Sanktioner är ett viktigt instrument, särskilt i kampen mot diktatorn Lukasjenko. Jag hoppas att Sverige nu vänder från att ha hjälpt energibolagen i Belarus till att vara med och sätta upp dem på EU:s sanktionslista mot Belarus, just för att de är en del av regimen som sätter finansiera sig och finansiera internt förtryck av oppositionen.

När det gäller svensk alliansfrihet menar jag att den gynnar Sverige och vår omvärld. Det gäller inte bara Ryssland utan alla länder runt omkring oss. Att vi säger att vi är alliansfria betyder att vi tydligt signalerar fredliga anspråk i världen. Vi har inga ambitioner att utöka vårt territorium eller ha något otalt med våra grannländer, och jag tror att det är väldigt bra.

Sedan är det ju så att situationen är svårare mellan många grannländer än mellan oss och de grannländer vi har. Men det har tagit lång tid att bygga upp de relationerna. För bara drygt 100 år sedan var Sverige på väg in i krig med Norge. Men då stod den svenska arbetarrörelsen upp mot kriget, och det blev ett fredsavtal i stället.

Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag är nyfiken på om Håkan Svenneling och Vänsterpartiet har hört någon annan än just utrikesminister Lavrov uttala att den svenska alliansfriheten tjänar landet väl. Finns det några andra uttalanden att hänvisa till?

Fru talman! Om vi ska klara att vara tydliga mot Ryssland och konsekventa i vår politik måste vi naturligtvis också vara beredda att bredda sanktioner. Är Vänsterpartiet redo att stå upp för Magnitskij-sanktioner som träffar systematisk korruption och penningtvätt?

Anf. 50 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Ja, jag har ett nytt besked till Kerstin Lundgren i dag. Vänsterpartiet står numera bakom breddade sanktioner inom den så kallade globala sanktionsregimen för mänskliga rättigheter så att de även omfattar systematisk korruption. Detta är ett nytt besked vi lämnar. Vi har funderat, tittat på de förslag som finns och tagit ställning – vi har landat i att det kan vara en bra väg att gå.

Däremot finns det hos mig fortfarande stor oro kring rättssäkerheten i EU:s nya sanktionsregim. Det finns en historia kring till exempel terrorlistningen som jag tycker har visat på det problematiska med att peka ut personer eller organisationer för snabbt när det sedan visar sig att det inte rör sig om terrororganisationer. Detta drabbade flera svenskar i början av 2000-talet. De drabbades hårt av detta, ekonomiskt och personligt.

Jag tycker att de rättssäkerhetssystem som har byggts upp kring sanktionsregimen inte är tillräckliga i dag. Jag hoppas att vi tillsammans i Sveriges riksdag kan jobba för att utveckla detta i EU.

Prot. 2020/21:129
28 maj

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 51 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Som jag tidigare nämnde utgör enligt Sveriges underrättelse- och säkerhetstjänster Ryssland det största säkerhetshotet mot Sverige, tillsammans med Iran och Kina. Säpo skriver i sin årsrapport att den ryska regimen har avsikt och förmåga att allvarligt försvaga Sveriges handlingskraft, vilket tar sig uttryck i kontinuerlig rysk säkerhetshotande verksamhet. Var tredje rysk diplomat i Sverige är en underrättelseofficer.

I den situationen, fru talman, skriver Vänsterpartiets utrikespolitiska talesperson följande: ”Det största hotet mot Sverige och den svenska befolkningen är inte Ryssland.”

Så, Håkan Svenneling, varför förminska hotet? Varför förvanska sanningen?

Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag har varit tydlig både i den här debatten i dag och i tidigare debatter, men också i den debattartikel som Lars Adaktusson hänvisar till. Det finns ett militärt hot från Ryssland. Men efter 200 år av fred i Sverige tycker jag samtidigt att man med visst fog kan säga att det inte är sannolikt att ett ryskt militärt angrepp sker mot Sverige. Jag tycker att man i debatten spelar upp det hotet, förstärker konflikten och bidrar till att inte skapa ett folkligt utbyte mellan svenskar och ryssar. I stället utmålar man det lite som att alla ryssar utgör ett hot mot Sverige.

Därför är jag tydlig med att det finns andra hot mot Sverige, som mer troligt kommer att bli verklighet. Det handlar till exempel om klimatkrisen, pandemier och cyberattacker. Sverige behöver i ett totalförsvarsperspektiv rusta sig för att möta de hoten. Vi kan inte stirra oss blinda enbart på ett militärt angrepp.

Anf. 53 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Vladimir Putin tackar för det svaret, Håkan Svenneling. Det är nämligen precis så det brukar låta från Kreml.

När Ryssland annekterar Krim och mördar i östra Ukraina är Nato ansvarigt för det försämrade säkerhetspolitiska läget. När fria och demokratiska stater blir medlemmar i den västliga försvarsalliansen rustar Nato upp och utvidgar sitt territorium.

Med sin debattartikel i Alltinget och det vi just hörde fullföljer Håkan Svenneling en inom Vänstern nedärvd sedvänja, nämligen att demonisera det demokratiska USA och relativisera diktaturen i Ryssland. Det är, med förlov sagt, bedrövligt.

Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag instämmer inte i Lars Adaktussons beskrivning av den politik jag för. Jag tycker att jag har varit tydlig med att Putin utgör ett hot mot framför allt sitt eget folk, mot grannländerna runt omkring Ryssland, vilket vi tydligt har sett många exempel på, och även mot Sverige. Men det hotet måste man spegla på rätt sätt. Man måste visa på att det är ett

dagligt säkerhetshot mot dem som inte gillar regimen i Kreml eller kleptokratin och dess beteende – att roffa åt sig tillgångar som tillhör det ryska folket.

Jag skulle rekommendera Lars Adaktusson läsning. Jag skulle rekommendera Anna-Lena Laurén, DN-korrespondent i Ryssland sedan många år tillbaka, och hennes bok *Sammetsdiktaturen*. Hon pekar just på hur man slår mot den civila befolkningen och hur man är en auktoritär stat, men inte en totalitär stat, som till exempel Nordkorea och Iran, som är tydliga exempel på sådana. Ibland krävs det lite sunt förnuft också.

Anf. 55 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Despotin i Moskva, inte det ryska folket, utgör i dag ett allvarligt internationellt säkerhetshot. Dödandet i östra Ukraina och annekteringen av Krim illustrerar vad den kraftiga ryska upprustningen syftar till. Det är ingen tvekan om att Putinregimens maktambitioner sträcker sig långt utanför det egna landets gränser.

I Mellanöstern bidrar Rysslands agerande till krig och allvarlig destabilisering genom direkt stöd till regimerna i Syrien, Iran och Libyen. I den säkerhetshotande verksamhet som bedrivs i Sverige är Ryssland tillsammans med Kina det största hotet.

Fru talman! För att skydda sig mot auktoritära stormakter, politiskt och militärt, är internationell samverkan ett måste. Samtidigt gäller det att vara tydlig i denna situation. Inget av de avtal som Sverige i dag har på försvarsområdet innehåller några löften om hjälp utifrån.

Vi talar om ökad osäkerhet. Vi ser hur Ryssland utvecklas. Vi vet att en skarp situation någonstans i Östersjöregionen påverkar alla länder i området. Ändå, fru talman, står Sverige utan försvarsgarantier.

Det är hög tid att ändra på detta. Är det något denna debatt har visat är det att ett svenskt medlemskap i Nato är viktigare och mer angeläget än kanske någon gång tidigare.

Anf. 56 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Den 10 juli i sommar går mandatet ut för Förenta nationerna enligt den resolution som ger FN möjlighet att föra in humanitär hjälp till Syrien, till de områden som inte kontrolleras av regeringssidan.

Tidigare var fyra gränsövergångar öppna, bland annat Rabia från den irakiska sidan, en gränsövergång från Jordanien och även en från Turkiet in till de icke Asadkontrollerade områdena. Förra året tvingade Ryssland och Kina FN att stänga tre av dessa fyra gränsövergångar. Nu finns det en kvar; den går in till Idlib och är enda möjligheten att få in humanitär nödhjälp till den enklav som i dag hålls kvar av uppskattningsvis 4,2 miljoner syrier, varav väldigt många är internflyktingar.

Nu hotar Ryssland att i FN:s säkerhetsråd ganska snart blockera möjligheten att fortsatt hålla denna gränsövergång öppen.

Det innebär i så fall att den enda möjligheten att få in hjälp till Idlib ska gå via Damaskus. Alla förstår att det inte kommer att fungera. Det kommer inte in en enda säck mjöl till Idlib, där 4 miljoner civila just nu befinner sig.

Detta agerande från Ryssland i FN riskerar att skapa ytterligare en humanitär härdsmälta i Syrien. Följden blir förutom det mänskliga lidandet också ett ökat tryck på FN, på grannländerna och i förlängningen också på Europa och Sverige.

Fru talman! När vi diskuterar Ryssland blir det ofta en diskussion om vårt närområde. Det är fullt förståeligt, för kartan ser nu en gång ut som den gör. Men vi måste även se hur Ryssland destabiliserar utvecklingen i Mellanöstern och vilka konsekvenser det får.

Anf. 57 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Sveriges internationella samverkan med Ryssland avser breddad demokrati, mänskliga rättigheter, miljö, klimat och jämställdhet. Sidas fortsatta arbete och närvaro för ökade självbärande relationer mellan länderna är avgörande, i synnerhet när ryska medborgare inte kan åtnjuta grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Det allmänna säkerhetsrådet har försämrats, och Sverige har därför haft anledning att se om sitt eget hus. Sverige har inrättat Myndigheten för psykologiskt försvar och Nationellt centrum för cybersäkerhet. Sverige stärker också det civila och militära försvaret i enlighet med det försvarsbeslut som vi har fattat i riksdagen.

Demokratiindex sjunker världen över, mänskliga rättigheter kränks och människor blir mindre fria. Detta är Ryssland ett exempel på. Demokratisering skapas dock inte av förstärkta försvarsbudgetar allena utan av respekt för människor och deras rättigheter.

Avslutningsvis vill jag därför rikta blicken bort från den ryska staten och våra egna säkerhetspolitiska behov och mot människors vardag i Ryssland. Vad kan vi göra för att bidra till positiv förändring, stödja de goda krafter som finns och uppmuntra samarbeten där det verkligen behövs inom det civila samhället, demokrati, jämställdhet och miljö- och klimatfrågor? Det är genom lyckat arbete inom de områdena som det säkerhetspolitiska hotet från Ryssland på sikt kan minska.

Vi måste ge allt stöd vi kan till de krafter i Ryssland som vill se en annan framtid. Stödet till civilsamhället och till fria medier är oerhört viktigt. Våra markeringar mot den ryska staten får inte innebära att vi kväver stödet till de krafter som måste vara grunden för en förändring. Det gäller att skilja på det ryska ledarskapet och den ryska befolkningen, där det civila samhället, som är satt under hårt tryck av myndigheter, behöver ökat stöd.

Anf. 58 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag har tidigare berömt Camilla Hansén för det nya Miljöpartiet som hyllar ökade försvarsutgifter. Jag gör det igen. Jag tycker att det är bra att ni har anslutit er till den gruppen av partier i Sveriges riksdag.

En av de poster Miljöpartiet har i den i mitt tycke olyckliga rödgröna regeringen är posten som biståndsminister. Vi vet att det finns grupper i Ryssland som kämpar för demokrati och mänskliga rättigheter – detta visade sig i replikväxlingen mellan Håkan Svenneling och undertecknad. Men det finns också sådana grupper utanför Ryssland. Allt fler tvingas ju ut. Inte minst gäller detta Belarus, där man har upprättat exilstationer i både Polen och Litauen.

Min konkreta fråga är: Vad försöker Miljöpartiet göra för att underlätta och hjälpa även de i exil verkande? Jag ställde en fråga om detta till biståndsministern för någon tid sedan och fick ett mycket kryptiskt svar. Skulle Camilla Hansén kunna vara förebedjare för att vi skulle kunna göra något för exilgrupperna också?

Anf. 59 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Hans Wallmark, för ditt beröm! Vi ska ändå vara klara över att det vi gör är att vi förhandlar om vad som behöver göras, vi kommer överens och står upp för de fattade besluten. Det är så jag och Miljöpartiet tycker att det ska fungera.

Sedan är vi ett parti som på lång sikt vill se en militär nedrustning. Det vi vill se är en fredligare värld där det inte finns ett behov av ökade militära utgifter och fler vapen. Vi vill inte exportera fler vapen till konflikter. Vi tror inte att fler vapen leder till mer fred.

När det gäller stöd till exilgrupper är jag rädd att om biståndsministern ger ett i Wallmarks tycke kryptiskt svar kan jag nog inte klargöra det på rak arm. Men det är såklart viktigt att stödja demokratikämpar var de än befinner sig. Om man tillhör den demokratiska oppositionen och flyr utomlands är man fortfarande i behov av stöd.

Anf. 60 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Konflikten mellan vad Miljöpartiet gör i regeringen och vad Miljöpartiet skriver i sina program får ni nog lösa själva inom det gröna.

Det budskap som Camilla Hansén ger här i talarstolen är väl bra, men jag önskar att Miljöpartiet skulle kunna vara drivande inom regeringen när det gäller hur vi på plats skulle kunna ge stöd och hjälp åt olika exilgrupper.

Fru talman! Låt mig ge ett konkret exempel. I Riga finns Stockholm School of Economics, som har ett journalistprogram som utbildar duktiga medieföreträdare och granskare när det gäller förhållanden i Ryssland och också i Belarus. Det handlar om småpengar i biståndsbudgeten, och just därför kanske de bara försvinner. Man har pekat på Svenska institutet som ansvarigt och så vidare.

Är inte detta ett typexempel på vad som verkligen skulle behövas i dessa tider, alltså granskande journalister, personer som befinner sig utanför Ryssland och Belarus men ändå kan följa vad som händer? Vore inte detta ett bra projekt för Miljöpartiet att driva inom regeringen?

Anf. 61 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att man kan hålla flera tankar i huvudet samtidigt och både se en vision av hur samhället ska se ut och hantera det som behöver göras här och nu och i samverkan med andra partier i riksdagen, såklart.

Precis som jag sa förstår jag den ökade risken för den som tillhör en demokratisk opposition men befinner sig utomlands och fortsätter sitt arbete. Jag nämnde i mitt anförande att Ryssland är ett av världens farligaste länder för journalister. Att stötta den typen av insatser tycker jag låter som en klok idé. Utan att veta de exakta detaljerna när det gäller de satsningar som görs tycker jag att Hans Wallmarks beskrivning låter positiv.

Anf. 62 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Hansén, för ett intressant inlägg! Jag tror nog att vi är ganska många som är överens om att brott mot de mänskliga rättigheterna kan tacklas med dels piska, dels morot. Ett exempel på en piska kan vara sanktioner. Vi har nu sett hur man inom EU äntligen har kunnat enas om en form av Magnitskij-sanktionsregim.

Min fråga till Camilla Hansén är: Vad är det som gör att Miljöpartiet och den svenska regeringen inte står bakom en nationell Magnitskij-sanktionsregim? Varför ska vi inte ens ha möjligheten att införa nationella sanktioner om ett sådant behov skulle uppstå?

Anf. 63 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Markus Wiechel, för frågan! Den sanktionslagstiftning som finns inom EU är relativt ny och har precis börjat användas. Jag tror att denna typ av sanktioner behöver införas tillsammans med andra för att de ska fungera effektivt.

Sedan tror jag att det är viktigt att man följer upp, diskuterar och vrider och vänder på hur sanktionerna fungerar, vad de ger för effekter och hur man i framtiden vill utveckla dem.

Anf. 64 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Naturligtvis blir det mer effektivt om fler länder agerar gemensamt. Men varför motsätter man sig att vi ens ska ha möjligheten att agera ensamt som land? Vi har ju sett att exempelvis baltländerna, Storbritannien och en lång rad andra länder har nationella Magnitskijlagstiftningar av olika typ. Det de då har som inte vi har är möjligheten att snabbt agera när det gäller. Det har vi också sett att baltstaterna har gjort.

Varför ska inte Sverige ha den möjligheten? Vad är det som hindrar regeringen från att göra så att vi får den möjligheten?

Anf. 65 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag kanske återupprepar mig lite, men jag tror fortfarande att det är just den stora enigheten. Det är också något som jag tycker har präglat debatten i dag: Det är viktigt att man kan kroka arm och vara tydlig tillsammans med olika åtgärder.

Jag tycker fortfarande att Magnitskijlagstiftningen och sanktionsregimen är någonting som man ska hålla ögonen på. Man ska fortsätta att diskutera och vrida och vända på dem och kanske utveckla dem än mer för att de ska bli ännu mer effektiva verktyg.

Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Camilla Hansén om Miljöpartiet har sett eller hört något land som hävdar att den svenska alliansfriheten tjänar dem väl, något annat land än Ryssland? Lavrov har ju sagt det – det har vi hört. Men finns det några andra som anser att den svenska alliansfriheten tjänar dem väl?

Sedan, fru talman, vill jag fortsätta med Magnitskijlagstiftning. Vi hade ju framgång här med Vänsterpartiet. Jag hoppas att jag kan få ett lika framgångsrikt svar från Miljöpartiet när det gäller att bredda Magnitskij-sanktionerna till att också omfatta systematisk korruption och penning-

tvätt. Det skulle drabba och slå tydligt mot både Putin och Lukasjenko, fru talman.

Anf. 67 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Kerstin Lundgren, för frågan! Jag ska säga att jag är osäker på hur ofta andra länder i offentliga diskussioner diskuterar just Sveriges alliansfrihet och huruvida den har tjänat dem väl.

Jag tycker att man ska vara noggrann med att det är Sverige som bestämmer vad Sverige gör. Att Miljöpartiet och regeringen inte vill gå med i Nato handlar inte om vad Ryssland tycker om det. Det handlar om vad vi tycker om det och om hur vi vill att vår säkerhetspolitik ska se ut.

När det gäller framgången med Vänsterpartiet är det alltid spännande att höra nya besked i kammaren. Jag säger lite som jag sa i det tidigare replikskiftet. Det en ny lagstiftning som börjar användas. Jag tycker att man ska hålla öppet för att diskutera den och att man ska utvärdera hur den fungerar och hur den kan användas. Och det är av stor vikt att man kan vara många och att det är inom EU som man genomför dessa sanktioner.

Anf. 68 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det är spännande att lyssna till Camilla Hansén. Det finns då inget tydligt exempel på något annat land, vid sidan av Ryssland, som ser att det är av värde för dem att Sverige är alliansfritt.

Jag hör att Camilla Hansén och Miljöpartiet vill att Sverige ska fatta beslut om svensk säkerhetspolitik – det tycker självklart vi också. Men, fru talman, Sveriges riksdag har uttalat att en Nato-option ska ingå i svensk säkerhetspolitik. Det är väl en tydlig signal om vad Sveriges riksdag vill se. Varför vill Miljöpartiet inte lyssna på Sveriges riksdag?

Och, fru talman, det finns ett antal länder som har systematisk korruption och penningtvätt med i sina sanktionsregimer. Varför ska vi inte vara med och ta lead i stället för att vänta till sist?

Anf. 69 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! När det gäller huruvida Sveriges alliansfrihet gynnar eller inte gynnar andra länder vet jag inte heller om det är länder som uttalar att de tycker att Sveriges militära alliansfrihet är ett problem för dem. Men det kanske finns exempel på det som jag inte känner till.

Det är regeringen som ansvarar för säkerhetspolitiken, och där är regeringspartierna överens. Vi ser inte att en Nato-option eller en Natoanslutning ökar vår säkerhet. Vi vill se multilaterala samarbeten som stärker Sverige.

Anf. 70 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Miljöpartiets Europaparlamentariker har nyligen i olika sammanhang uttalat skarp kritik mot gasledningen mellan Ryssland och Tyskland, Nord Stream 2. Kravet är att det politiska trycket på regimen i Moskva måste öka för att få detta projekt avbrutet. Samtidigt har Miljöpartiet på hemmaplan, så att säga, tillsammans med Socialdemokraterna motsatt sig att Nord Stream ska vara en del av de nya sanktioner mot den ryska regimen som EU just genomfört.

Min fråga är: Vad är det som gäller? Är det Miljöpartiets kritiska hållning i Bryssel? Eller är det den fogliga linjen i Stockholm?

Prot. 2020/21:129
28 maj

Anf. 71 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har under lång tid varit negativt inställda till Nord Stream 2. Det tror jag inte är någon hemlighet. Sedan tycker jag att utrikesministern på ett tydligt sätt klargjorde hur situationen ser ut. Ett skäl är att vi inte vill vara beroende av Ryssland på något sätt, inte när det gäller rysk gas och inte heller när det gäller ryskt uran. Det är också en fråga som jag tycker att man behöver kunna besvara om man tycker att det är viktigt med kärnkraft i Sverige. Uranet kommer ju någonstans ifrån.

*Särskild debatt om
händelseutvecklingen i
Ryssland*

Anf. 72 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Ja, men det är väl utmärkt om Miljöpartiet är emot detta och ser farorna, inte minst säkerhetspolitiskt, med en fortsatt utbyggnad av Nord Stream 2. Men om partiet verkligen ser farorna går det ju inte att samtidigt säga nej till att se gasprojektet som sådant i ljuset av Rysslands alltmer auktoritära och aggressiva uppträdande i närområdet.

Vi måste sätta tryck på den ryska regimen nu, genom sanktionerna och genom att kräva ett stopp för Nord Stream 2. Varför vill ni inte vara med på det?

Anf. 73 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Utrikesministern redogjorde för hur den politiska situationen och den folkrättsliga situationen ser ut inom EU när det gäller Nord Stream 2 och också hur utrikesministern för fram de ställningstaganden som Sverige har gjort i EU-nämnden.

Det är ju så – det känner säkert alla igen som arbetar med demokrati – att det är ett ständigt samarbete. Det handlar om att hitta vägar framåt tillsammans, och det behöver man göra i regeringar, i riksdagar och inom EU.

Anf. 74 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Sveriges och Europas relationer med Ryssland kommer att förbli komplicerade så länge Ryssland fortsätter att utmana våra intressen och värderingar. Vi behöver agera långsiktigt och balanserat och med strategiskt tålamod både bilateralt och inom EU, OSSE och FN. Vi måste fortsätta markera mot Rysslands överträdelser av folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen. Samtidigt ska vi söka samarbete på områden där det ligger i vårt intresse, exempelvis när det gäller miljö, klimat, hälsa och handel, samt vidareutveckla stödet till det civila samhället och det mellanfolkliga utbytet.

Jag välkomnar dagens särskilda debatt om den viktiga relationen till Ryssland. En bred parlamentarisk samsyn i denna viktiga utrikes- och säkerhetspolitiska relation är en styrka för Sverige.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 7 maj justerades.

§ 3 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Hanna Gunnarsson* (V) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:731

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:731 Statligt stöd till klimatskadlig verksamhet av Lorena Delgado Varas (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 juni. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 27 maj 2021

Miljödepartementet

Per Bolund (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:744

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:744 Krigsbrott mot kvinnor och dess följder av Amineh Kakabaveh (-)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 4 juni 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokat engagemang.

Stockholm den 27 maj 2021

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:756 Kustbevakningens finansiering
av Alexandra Anstrell (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2021.

Stockholm den 27 maj 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:757

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:757 Nytt slutdatum för ripjakt
av Mattias Karlsson i Luleå (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 juni 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 26 maj 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:761

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:761 Åtgärder mot kvinnovåldet
av Louise Meijer (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 18 juni 2021.

Stockholm den 26 maj 2021

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:765

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:765 Svensk livsmedelsstrategi
av Ann-Sofie Alm (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 juni 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.
Stockholm den 26 maj 2021
Näringsdepartementet
Jennie Nilsson (S)
Enligt uppdrag
Annica Sandberg
Expeditionschef

Interpellation 2020/21:767

Till riksdagen
Interpellation 2020/21:767 Vildsvinsförvaltning
av Ann-Sofie Alm (M)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 juni 2021.
Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.
Stockholm den 26 maj 2021
Näringsdepartementet
Jennie Nilsson (S)
Enligt uppdrag
Annica Sandberg
Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2020/21:FPM109 Förordning om artificiell intelligens *COM(2021) 206* till trafikutskottet

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialutskottet:
RiR 2021:17 Öppna jämförelser i socialtjänsten – begränsat bidrag till god kvalitet

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Skrivelse
2020/21:130 till finansutskottet

EU-dokument
COM(2021) 223 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 22 juli*.

Anf. 75 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att ibland blir det inte riktigt som man har tänkt sig, och det är därför som det här kommer lite sent. Det är dock ingen ovilja i det på något sätt; jag ser fram emot att få ha ett samtal och en dialog med Niels Paarup-Petersen.

Fru talman! Niels Paarup-Petersen har frågat mig vilka åtgärder som regeringen kommer att vidta för att narkotikapolitiken ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Inledningsvis vill jag betona att jag och regeringen står bakom en folkhälsobaserad narkotikapolitik. Med det menas en narkotikapolitik som baseras på mänskliga rättigheter och jämlik hälsa, och där tillgångsbegränsning och efterfrågeminskning är likvärdiga beståndsdelar. Insatserna omfattar förebyggande arbete, vård och behandling, sociala insatser och insatser för att förbättra hälsan hos personer med missbruk eller beroende. Insatserna ska vara baserade på evidens, beprövad erfarenhet och bästa tillgängliga kunskap.

Regeringens narkotikapolitiska arbete vägleds av den samlade nationella strategin avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar, den så kallade ANDTS-strategin. En förnyad strategi för perioden 2021–2025 överlämnades till riksdagen den 18 mars 2021. Insatser mot narkotika samt narkotikaprevention är prioriterade delar i strategin. Regeringen avser att återkomma till riksdagen avseende det tillkännagivande som riksdagen har riktat till regeringen gällande en utvärdering av narkotikapolitiken. Detta tillkännagivande bereds i Regeringskansliet och är i allra högsta grad en levande fråga.

Regeringen har också ställt sig bakom EU:s narkotikastrategi 2021–2025, som anger prioriteringarna för EU:s narkotikapolitik för samma period. Strategin syftar till att skydda och förbättra samhällets och individens välfärd, skydda och främja folkhälsan, ge allmänheten en hög nivå av säkerhet och välbefinnande och öka hälsokompetensen. Jämställdhetsperspektivet och frågan om ojämlik hälsa integreras i strategin.

Regeringen vidtar kontinuerligt åtgärder för att öka kunskapen om hur användningen av narkotika ser ut i olika delar av befolkningen. Rapporten *Socioekonomiska skillnader i narkotikaanvändning bland vuxna i Sverige*, som nyligen presenterats av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, visar hur narkotikaanvändningen ser ut i olika socioekonomiska grupper i den vuxna befolkningen, vilket inte har studerats tidigare. Den kunskap som fanns sedan tidigare gäller ungdomars narkotikaanvändning i Stockholm. Studierna utgår från olika studiepopulationer och har olika syften och tillvägagångssätt, vilket i sin tur påverkar studiernas resultat.

Min uppfattning är att narkotikapolitiken redan i dag utgår från evidens, beprövad erfarenhet och bästa tillgängliga kunskap. Att fortsatt arbeta för att insatserna ska hålla högsta möjliga kvalitet är och kommer fortsatt att vara en angelägen fråga för mig och för regeringen.

Svar på
interpellationer

Anf. 76 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag har stor förståelse för förseningen och är glad över att vi är här.

Jag vill tacka statsrådet för svaret, och jag hoppas att vi i dag får ett nyanserat samtal om den svenska narkotikapolitiken. Jag vill kort gå in på statsrådets svar innan jag tänkte bli lite mer framåtriktad.

I sin genomgång säger statsrådet: ”Min uppfattning är att narkotikapolitiken redan i dag utgår från evidens, beprövad erfarenhet och bästa tillgängliga kunskap.” Enligt statsrådet fanns det inte kunskap om att droganvändningen är störst bland dem med lägst inkomster när statsministern med stöd från bland annat justitieministern uttalade följande: ”Vi vet att den största konsumtionen har vi i de välbärgade områdena. Djursholm, Danderyd – det är där du har den största konsumtionen.”

”Vi vet”, sa alltså statsministern i augusti 2019.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning gjorde efter det uttalandet en undersökning på uppdrag av Folkhälsomyndigheten som visade precis den motsatta verkligheten, precis som statsrådet påpekade: Man använder mest narkotika i fattiga områden. Beroende är kopplat till fattigdom, och de som oftast dör, blir hemlösa och mår illa på grund av sin beroendesjukdom är de fattiga.

Att det finns en sådan slagsida i beroende, oavsett om det gäller narkotika, alkohol eller något annat, är dock på inget sätt en ny kunskap. Enligt Brottsförebyggande rådet anmälades 2018 nästan sex gånger fler narkotikabrott i Rinkeby-Kista än i Danderyd. Även Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning har i flera år konstaterat detta sammanhang. Avloppsanalyser visar inte heller att det är i de välbeställda områdena som man använder mest droger. Detta är helt i överensstämmelse med internationell forskning.

Att de välbärgade använder mest droger var alltså inget vi visste i augusti 2019. Men det var vad statsministern visste och fick stöd för från sina ansvariga statsråd på området. Detta gör, får jag ärligt säga, att förtroendet minskar för statsrådets besked om att hennes uppfattning är att narkotikapolitiken vilar på bästa tillgängliga kunskap.

Men nu är det ju inte statsrådet eller jag som ska vara de absolut bästa experterna. Vi är enbart politiker och ska i stället basera våra beslut på ”bästa tillgängliga kunskap”, som statsrådet så väl uttrycker det. Då kommer vi till en annan fråga, som inte handlar om vad vi har gjort eller sagt fram till nu utan om vad vi ska göra framgent. Politik bör ju handla mer om framtiden än om historien.

Det var som sagt Folkhälsomyndigheten som säkrade att kunskapen om det faktiska bruket av narkotika i Sverige förtydligades för regeringen. Detta gav tydligen regeringen en bättre möjlighet att lyssna och ta till sig av ”bästa tillgängliga kunskap” om den sociala fördelningen av narkotikaanvändning. Det förstår jag att statsrådet uppskattar.

Fru talman! Det är dags att lyssna på Folkhälsomyndigheten än en gång. Folkhälsomyndigheten rekommenderar att regeringen utreder den svenska narkotikapolitiken, inklusive den kriminalisering av eget bruk som infördes 1988 och som aldrig blivit utvärderad under de 33 år som den har existerat.

Socialutskottet har också beslutat att utreda den svenska narkotikapolitiken. Initiativet kom från Centerpartiet, som precis som övriga partier

vill se att färre använder narkotika. Men vi vill också, och detta är oerhört viktigt, fru talman, se färre skadeverkningar hos dem som ändå använder narkotika trots att det är olagligt.

Fru talman! Jag ifrågasätter inte att narkotika ger skadeverkningar. Jag ifrågasätter däremot att vi ska fortsätta att acceptera de skadeverkningar som dagens narkotikapolitik kommer att fortsätta att leda till. Inte minst ifrågasätter jag att statsrådet och regeringen vägrar att undersöka om skadeverkningarna i form av bland annat europeiskt rekord i drogrelaterad död till någon del orsakas av den nuvarande narkotikapolitiken.

Sverige har som sagt den högsta narkotikadödligheten i Europa. Jag vill därför fråga statsrådet om det kan tänkas att det finns andra länder som har en bättre politik på området för att rädda liv. Om så är fallet, skulle statsrådet då vilja vara öppen för att utan förbehåll låta forskare undersöka hur ”bästa tillgängliga kunskap” i andra länder ser ut när det kommer till att rädda livet på dem som har en beroendesjukdom? Vill statsrådet också ge sin syn på att Folkhälsomyndigheten faktiskt rekommenderar en utvärdering av kriminaliseringen av eget bruk?

Anf. 77 DAG LARSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att den här interpellationen är viktig, liksom debatten och diskussionen, och jag vill ge en bakgrund till varför jag tycker att den är viktig.

Jag växte upp i Rågsved i södra Stockholm på 70-talet. Vid den tidpunkten var Rågsved präglad av narkotikamissbruk, kriminalitet och stor fattigdom. För ett par månader sedan åkte jag tillbaka till min hembygd och min barndoms Rågsved och kunde då konstatera att dagens Rågsved fortfarande är präglad av narkotikamissbruk, kriminalitet och stor fattigdom. Enda skillnaden är att man inte längre heter Larsson eller Svensson. Man heter Abdullah eller någonting annat, eftersom stadsdelen har ändrat etnisk karaktär. Men fattigdomen, knarket och kriminaliteten finns kvar.

Jag förstår att denna interpellation härrör från en diskussion om huruvida statsministern har lagt ansvaret för narkotikamissbruket på de välbärgade och att det är det som har retat upp interpellanten. Jag tror att vi behöver ha ännu mer kunskap på det här området.

Jag konstaterar att stadsdelarna Rågsved, Tensta och delar av Botkyrka präglas inte bara av fattigdom och kriminalitet utan också av att vara lamslagna av maffialigor, av människor som skjuter folk, som är en stor plåga för befolkningen i de stadsdelarna.

Vad är det som driver maffiorna som plågar människorna? Är det den starka köpkraften bland de bosatta i Rågsved som driver maffiorna? Eller kan det vara de som sitter på Stureplan och partyknarkar? Eller är det de som befinner sig i villorna i Lidingö och som har råd att handla narkotika till ett högt pris? Jag tror att det är de sistnämnda som driver maffiorna, som driver efterfrågan och som driver upp priserna på den typen av produkter.

Jag menar att när statsministern riktar krav mot de människorna måste de inse att det kan vara fint och kanske kul att använda narkotika på en krog på Stureplan, men det får effekter på skjutningarna i Sverige och otryggheten i den typen av bostadsområden. Den saken gör regeringen och statsministern rätt i att försöka påpeka.

Prot. 2020/21:129
28 maj

Svar på
interpellationer

Delar statsrådet den uppfattningen? Är det den kommersiella efterfrågan som driver fram de kriminella problem som narkotikahandeln för med sig? Är det så att välbärgades efterfrågan på narkotika kan ha en betydelse för skjutningar i Tensta och i Rågsved?

Anf. 78 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag tackar både interpellanten och Dag Larsson för engagemanget i frågan. Jag tycker verkligen frågan förtjänar detta.

Jag ska försöka beskriva skillnaden mellan de olika studierna. Det är klart att det spelar roll om man hänvisar till en studie som gjordes 2019 av Brå med ett Stockholmsperspektiv. De är inte jämförbara. Kortanalysen av rapporten från Brå är att den handlar om högstadie- och gymnasielever i Stockholms stad. Man belyser på uppdrag av Socialförvaltningen i Stockholm hur det såg ut med elevers eget bruk i grundskolans årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Sedan finns CAN:s studie som är mycket mer omfattande och som kom så sent som i år. Det är klart att det är nya relevanta fakta, data och statistik att ta till sig.

Ett huvudresultat i Brås kortanalys var att ungdomar i Stockholmsområden med hög medelinkomst själva uppger att de i högre utsträckning brukar narkotika samtidigt som de mer sällan är misstänkta för narkotikabrott. För ungdomar i Stockholmsområden med låg medelinkomst var förhållandet det motsatta, det vill säga de var i större utsträckning misstänkta för narkotikabrott men brukade mindre.

Jag kan inte säga emot den analysen och studien som Brå gjorde, utan det ligger förstås något i den. Samtidigt finns det ett huvudresultat i studien från CAN som säger att det inte finns stöd för att det finns en specifik socioekonomisk grupp som bidrar till majoriteten av efterfrågan på narkotika i Sverige och därmed till den narkotikarelaterade brottsligheten. Men CAN:s studie visar också att grupper med lägre utbildning och lägre inkomst och de som står utanför arbetsmarknaden har en mer frekvent och därmed troligen en mer problematisk användning av narkotika jämfört med grupper med högre utbildning och inkomster eller som befinner sig i arbetslivet.

Samtidigt är jag väl medveten om de diskussioner som pågår. Det finns narkotika i hela samhället, och där kan det finnas ett bruk som kan döljas under ganska lång tid. Det är också därför som bland annat socialutskottet menar att det måste vara enklare och mer lättillgängligt att få den vård och behandling som man behöver för att kunna bryta ett beroende. Ibland blir man påkommen med beroendet man många gånger själv känner till.

Jag vill också skicka med lite nya fakta i målet – höll jag på att säga, men det var inte så jag menade. Socialstyrelsen kom så sent som i april 2021 med en rapport som visar att andelen av befolkningen som får eller som söker vård och stöd för narkotikarelaterade problem inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård har ökat den senaste tioårsperioden. Inom hälso- och sjukvården är ökningen uppemot 40 procent. Det är en ökning som kan ha flera orsaker, men jag tycker att det är relevant och intressant att vi kan fördjupa oss i dem och se vad de beror på.

Jag fortsätter att hävda att vi har en narkotikapolitik i Sverige som bygger på erfarenhet och bästa tänkbara kunskap. Men det är klart att den hela tiden behöver följas upp.

Jag tänker att allt det arbete som bedrivs för att förebygga, gripa in tidigt och ha så låga trösklar som möjligt till vård och behandling är otroligt centralt. Det är också min uppfattning att det finns en samstämmig bild i riksdagens socialutskott av att det handlar om vård och behandling. Vi måste förstå att för ett missbruk, oavsett vilken bokstav i ANDTS det rör från, måste man tidigt få den hjälp och det stöd man behöver och inte sällan behandling. Missbruket får förödande konsekvenser för den enskildes liv, för familj, anhöriga och för möjligheten att försörja sig själv och behålla sitt arbete.

Vi kan återkomma till frågan om Folkhälsomyndigheten och andra myndigheter. Det finns förstås många som på olika sätt är experter. Det kan vara expertmyndigheter i frågor som handlar om ANDTS, inte minst narkotikapolitiken. Myndigheter menar att utvärdering ska ha fokus på folkhälsa, jämlik hälsa och sjukvård.

Anf. 79 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag ska försöka leva upp till Folkhälsomyndighetens uppmaningar i denna fråga, och jag hoppas att statsrådet gör likadant.

Jag tackar igen för svaret. Något jag gärna vill lyfta upp igen är att Centerpartiet och Socialdemokraterna delar målet om att så få som möjligt ska använda och missbruka droger. Men de som redan har en beroendesjukdom måste få den bästa behandlingen, och det måste vara fokus på skademinimering. Det viktigaste är inte att de slutar med droger även om de skulle vilja det, utan det viktigaste är att vi räddar liv och att de mänskorna har ett bra liv och inte skadas. Att alla slutar med droger är självklart bäst, men för dem som det inte är möjligt för är nollvision och kriminalisering inte ett stöd utan ett hinder.

Det är därför bra att ha de två målen samtidigt där man skiljer på bruk och missbruk. De som redan har ett missbruk ska få vård och stöd, och övriga ska förmås att inte bruka. Därför är det avgörande att narkotikapolitiken ser på dessa mål. Gör dagens politik det på ett bra sätt? Är det bästa för en människa som har en beroendesjukdom att vi betraktar den människan som kriminell? Eller är det bättre att säga att hon är sjuk? Jag tror att det bästa är att säga att hon är sjuk och behöver vård.

Om en person har en sjukdom, är det då inte rimligt att undersöka vad som kan göras för att minska barriärerna till hjälp? Är det bra att kriminalisera personen så att hon vet att samhället vill straffa henne för hennes sjukdom? Jag tror inte det.

Statsrådet var inne på att användningen av narkotika i Sverige ökar. Det har överraskat Noa, och användningen ökar i alla åldrar. Narkotikan är lättillgänglig i Sverige och används i all delar av samhället. Så är det redan nu med kriminaliseringen. Därför är det många som säger att vi inte ska kriminalisera de människor som har en beroendesjukdom. Vem är det som säger att man inte bör göra det? I mina ögon behöver det inte vara kontroversiellt att utvärdera en politik som har varit rådande i 30 år men som aldrig har utvärderats. Det anser inte heller Narkotikapolisförbundet, Folkhälsomyndigheten eller FN, men det anser statsrådet.

Statsrådet påpekade tidigare att hon är öppen för att utvärdera narkotikapolitiken baserat på det initiativ som har tagits i socialutskottet. Men, herr talman, att titta på ett hus för att se om det har byggts ordentligt men att vägra titta på om grunden för huset är stabil är inte ett bra sätt att ut-

värdera husets säkerhet, trygghet och funktion. Det är helt enkelt inte särskilt smart. Om man vill titta på om något funkar är grunden viktigast, och grunden för svensk narkotikapolitik är avkriminaliseringen. Därför måste man vara öppen för att kunna utvärdera den i samband med den utvärdering som ändå ska ske.

Statsrådet lyfter fram ord som jämställdhet och mänskliga rättigheter. Låt mig då påpeka att de som har beroendesjukdom och som använder narkotika i mycket större omfattning är prostituerade och lever på gatan. Är det jämställt och jämlikt? Jag anser inte det. Nyligen berättade en kvinna att hon hade blivit våldtagen men nekats ersättning därför att hon var drogpåverkad – på grund av dagens lagstiftning. Är det jämställt? Jag anser inte det.

Angående mänskliga rättigheter kan man säga att FN har påtalat att Sverige inte lever upp till de mänskliga rättigheterna på området. Amnesty International instämmer.

Om vi är överens om att bästa tillgängliga kunskap ska vara grunden för narkotikapolitiken, statsrådet, varför är det så viktigt att motarbeta att förutsättningslöst utreda vad denna kunskap visar om hur vi kan få fler ur sin beroendesjukdom?

Anf. 80 DAG LARSSON (S):

Herr talman och fru statsråd! Jag träffar ibland en förening som heter Brukarföreningen Stockholm och som har sina lokaler strax söder om Globen i Stockholm. Det är en förening som gör fantastiska insatser för att hjälpa narkomaner och missbrukare – och de är dessutom modiga nog att föra en diskussion där de själva tar upp narkotikapolitik och annat.

När jag pratar med dem om alla möjliga saker och ting märker jag att vi ibland inte håller med varandra. De driver bland annat frågan om avkriminalisering, och där håller jag inte med. Men de säger också tydligt att det kanske största bekymret de har är bristen på vård. När en person blir motiverad och känner att det är dags att försöka göra någonting åt livssituationen ställer Region Stockholm inte upp med erforderlig missbrukarvård. Det skulle jag vilja höra några kommentarer kring från statsrådets sida.

Jag är glad över de insatser som regeringen har gjort när det gäller att utöka sprututbytesprogrammen. Jag vet att det har funnits ett stort motstånd i delar av Sverige, och jag tycker att det är rimligt och riktigt att inskränka det kommunala vetot och se till att det finns möjligheter att arbeta med detta. Jag tycker att man ska se till att det startas sprututbytesprogram i samtliga regioner i Sverige. Så är inte fallet i dag.

Jag är också glad och stolt över det regeringen har gjort när det gäller naloxon och hoppas att det kommer fler åtgärder på den punkten. Det räddar nämligen liv i största allmänhet.

Framför allt vill jag dock stödja den skepsis som jag vet att statsrådet känner gällande avkriminalisering. Som gammal Rågsvedsgrabb vet jag att kamraterna i min klass inte hade haft nytta av en avkriminalisering; det hade bara fått fler att gå in i haschmissbruk och därmed hamna på det slutande planet ned mot narkotikamissbruk och elände.

Anf. 81 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att säga inte minst till interpellanten att jag inte håller med om att avkriminalisering av eget bruk är själva kärnan i svensk narkotikapolitik. Jag menar att vi har en väldig bredd av insatser och ett förhållningssätt till narkotikapolitik som vi i grunden inte bör ändra på. Om frågan väldigt specifikt och enbart skulle handla om avkriminalisering vill jag dock ändå hänvisa till att justitieutskottet säkert har en hel del att säga om det, liksom även mina kollegor på den sidan. Det är nämligen en straffrättslig fråga.

Jag vill också säga att svensk narkotikapolitik inte handlar om att vi ska bura in så många vi kan. Det är inte så det ser ut. Bland annat kan en person faktiskt bli dömd till vård, vilket ibland kan vara det som krävs när denne inte tar ett eget initiativ. Det behöver man ändå ha med sig när man säger att man inte tycker att det borde vara kriminellt att enbart ha lite narkotika för eget bruk på fickan.

Folkhälsomyndigheten säger inte heller specifikt att den tycker att eget bruk ska avkriminaliseras, bara så att det är tydligt. Det finns heller ingen majoritet i riksdagens socialutskott som har riktat ett tillkännagivande om att avkriminalisera eget bruk, utan man vill göra en utvärdering.

Som jag sa i mitt svar delar jag uppfattningen att svensk narkotikapolitik absolut behöver utvärderas för att vi hela tiden ska lära oss mer. Samtidigt är det inte så att vi i avvaktan på stora utvärderingar inte följer kunskapsläget. Jag vill ändå motsätta mig den bilden.

Jag vill också säga att vi har en förhållandevis hög dödlighet. Det tror jag att alla är väldigt väl medvetna om. Jag tycker dock att man i sammanhanget ska säga att vi även har ett lågt bruk i Sverige. Det är inte så att Sverige sticker ut och har ett högt bruk. Vi ser visserligen att det ökar i vissa grupper och områden, men vi ska inte beskriva det som att vi i Sverige har ett högt bruk, en hög dödlighet och en skenande utveckling som är negativ. Vi belyser ju ibland våra grannländer, och faktum är att det finns ett högre bruk av narkotika där.

Att fundera över hur man får någon att inte börja är ett perspektiv man kan ha. Jag känner väldigt starkt för det, och det är också ingången i den ANDTS-proposition vi har lämnat till riskdagen. Vi har ett barn- och ungdomsperspektiv: Vilka signaler skickar man, och vilket förhållningssätt har man? Precis som Dag Larsson beskriver är frågan vad det gör gentemot unga människor som faktiskt är i ett läge där de hamnar på fel bana. Vad skickar man för signaler? Jag tycker inte att man ska underskatta det. Dessa frågor är inte alltid lätta att titta på i internationella jämförelser, för länder har förstås olika inställning, kultur och historia. Det finns mycket som påverkar detta.

När det gäller att få någon att sluta tror jag dock inte att framgångsvägen är att låsa in människor, utan det handlar om vård och behandling. Jag vill verkligen framhålla inte minst en av mina företrädare, Gabriel Wikström, som tog stora steg som inte hade tagits tidigare. Vi har nu ett naloxonprogram som har minskat dödligheten genom att man kan häva överdos, och det arbetet måste fortsätta. Jag tycker att det vore synd om straffrättsliga frågor om avkriminalisering av eget bruk skulle ta överhanden framför att vi lyckas med en framgångsrik vård och behandling. Det är nämligen de facto det som häver överdoser och räddar liv, även om det kanske inte alltid får någon att sluta.

Det gäller också sprututbyten, som det från början fanns ett veto på. Att det togs bort innebär att fler regioner nu har det, och en del har det på flera ställen. Det behöver förstås anpassas efter hur vården ser ut, hur regionen ser ut, hur stor den är och så vidare. Det finns några regioner kvar som jag verkligen hoppas närmar sig detta.

Jag vill också säga att jag inte tror att vi ska tala om narkotikapolitik som om det bara handlade om straffrättsliga bestämmelser eller hinder och gränser mellan olika huvudmän eller mellan kommuner och regioner. Detta handlar om alla människors lika värde. Det handlar om ett sätt att se på människor som inte har fått de bästa förutsättningarna. Jag vill bestämt hävda att det när vi talar om samsjuklighet och psykisk ohälsa kombinerat med drogmissbruk och beroende faktiskt inte alltid är så att samhället står med öppen famn och säger "Här kan du få den vård och behandling du behöver!". Detta tycker jag att vi ska adressera mycket mer än att bara göra det till en straffrättslig fråga.

Anf. 82 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag måste börja med att säga att jag håller med statsrådet. Det är ingen som säger att vi ska avkriminalisera. Det säger inte jag, och det säger inte Centerpartiet. Det vi säger är att det när vi talar om att utvärdera ett helt kunskapsområde är lite anmärkningsvärt att den minister som har ansvar för detta område aktivt går ut och säger att det är kunskap man inte vill ta till sig.

Forskare säger: "Att utesluta kriminaliseringen av narkotikabruk från den kommande utredningen vore ett allvarligt misstag som skulle låta viktiga frågor förbli obesvarade. Vi tvivlar dessutom på att några seriösa forskare kommer att vilja delta i en riggad utredning." Det är alltså Sveriges främsta forskare på området som säger så. Samtidigt säger Folkhälsomyndigheten att man måste utreda hela politiken och inte bara vissa delar den. Detta har som sagts inte utretts på över 30 år.

Allt vi ber om är att ministern inte utesluter möjligheten att titta på hur den nuvarande lagstiftningen påverkar utfallet av den svenska politiken. Om det finns en vägsträcka där många dör i trafiken är regeringen inte rädd för att titta på om fartgränserna kan behöva ändras eller om vägen ska byggas annorlunda. När vi har ett stort antal dödsskjutningar genomlyses hela rättspolitikens för att minska antalet offer. Varför kan man inte göra detsamma när det kommer till det faktum att vi har Europas högsta narkotikadödlighet? Då är man plötsligt ovillig att genomlysa hela politiken.

Vissa delar tittar man absolut på, men det finns också delar där man säger att man inte vill ta till sig kunskapen. Det är det som är anmärkningsvärt. Som socialminister och ansvarig för medborgarnas vård och hälsa anser statsrådet att den som har just den här sjukdomen ska pekats ut som kriminell, och vi får i dagsläget inte ifrågasätta det. Alla uppmaningar om att undersöka om det verkligen är det bästa sättet att hjälpa en person med beroendesjukdom avvisas. Det jag undrar är hur det blev så, herr talman.

Jag skulle därför vilja ställa en sista fråga till statsrådet: Varför är det så att kriminaliseringens bevarande är viktigare än att vi blir säkra på att vi ger den absolut bästa vården till och har den bästa politiken för dem som i dag dör av beroendesjukdomar?

Anf. 83 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag vill understryka att interpellationen, om den hade handlat specifikt om avkriminalisering av eget bruk, sannolikt inte hade landat hos mig utan hos min kollega på Justitiedepartementet, eftersom det är en straffrättslig fråga.

Jag vill också understryka att vård- och behandlingsfrågorna är otroligt relevanta att titta på när vi talar om att vi ska ha en narkotikapolitik som räddar liv. Vi har de senaste åren tagit steg som jag tycker att vi talar för lite om. Vi behöver följa upp och utvärdera dem, och jag vill bestämt hävda att vi ska fortsätta på den vägen. Det kan inte vara så att vi känner oss nöjda där vi är. När det gäller utvärderingen av svensk narkotikapolitik bereds den i Regeringskansliet, som jag sa i mitt svar. Vi kommer att återkomma med hur vi ska göra detta på bästa sätt. Vi ska naturligtvis titta och lära.

Eftersom interpellationen inte handlade specifikt om avkriminalisering av eget bruk tänker jag dock inte fördjupa mig ytterligare i det, utan jag konstaterar att det är en känslig fråga. Det skickar faktiskt signaler åt olika håll, vilket jag tror att Niels Paarup-Petersen är medveten om. Det är klart att det å ena sidan spelar roll och har betydelse för den som är fast i ett missbruk och å andra sidan skickar vissa signaler i vårt samhälle. Vi har en hållning som säger att vi vill vara restriktiva. Vi har en hög dödlighet, ja, men vi har också ett lägre bruk jämfört med många andra länder.

Det är inte bara en fråga om att titta på fakta och fråga experter, utan jag vill påstå att det finns en hel del frågor om vilket perspektiv man har. Ska man inte börja – hur ska man sluta?

Jag vill som socialminister ha fokus på vård och behandling och på hur vi kan lära av andra. Ibland nämns länder som gör väldigt många olika saker samtidigt, och vad som faktiskt är slutsatsen av det ena och av det andra är inte helt enkelt att se. Jag tror att vi ska erkänna att det finns en del politik i det här men att avkriminalisering är en fråga som inte minst är straffrättslig och som ligger hos justitieutskottet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:606 om barndomsgaranti

Anf. 84 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Mikael EskilanderSSon har frågat jämställdhets- och bostadsministern med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering om statsrådet och regeringen kommer att agera för inrättandet av en svensk barndomsgaranti och i så fall vilket innehåll den kommer att ha. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Regeringens arbete för att förbättra situationen för barn spänner över många politikområden. Det handlar om barns rättigheter, skola, vård och omsorg och socialförsäkringar. Det handlar även om arbetsmarknadspolitik, socialpolitik, bostadspolitik och kriminalpolitik. Det handlar om hur vi organiserar hela vårt samhälle och om hur vi vill att det ska utvecklas. Frågan kan därför inte enbart reduceras till ett förslag från EU-kommis-

Prot. 2020/21:129

28 maj

Svar på
interpellationer

sionen om att inrätta en europeisk barngaranti eller sammanfattas till en nollvision eller en särskild regeringsgaranti.

Bland de konkreta frågor som Mikael EskilanderSSon lyfter i sin interpellation nämns brister vid familjehemsplaceringar. Det är en prioriterad fråga för regeringen, som under förra året lämnade en proposition med lagskärpningar till riksdagen avseende att stärka tryggheten för placerade barn. För tillfället bereds förslag till en så kallad lex Lilla hjärtat, och inom kort kommer regeringen också att tillsätta en utredning som ska se över kvaliteten i vården för barn och unga i familjehem, på stödboenden, HVB eller särskilda ungdomshem.

Precis som gällande många andra av de frågor som Mikael EskilanderSSon lyfter fram rör barns välmående och goda uppväxtförhållanden omfattande verksamheter som påverkas både av lagstiftning, resurser, organisation och arbetssätt. Förbättringar kan därmed inte enkelt beordras fram utan måste nogsamt och steg för steg utvecklas, utvärderas, omprövas och vidareutvecklas på nytt. Jag välkomnar alla riksdagspartiers initiativ för det arbetet.

Anf. 85 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Tack, Lena Hallengren, för svaret!

Man kan fundera på varför utvecklingen konsekvent går åt fel håll om regeringen nu har ett så brett fokus och arbetar med situationen för barn på alla fronter. Förbättringar kan inte enkelt beordras fram, säger Lena Hallengren. Jag håller helt med om det. Men det går ju inte framåt. Det går oftast bakåt. Jag kommer att återkomma till det här, men först vill jag prata lite om ordet barndomsgaranti.

Första gången jag hörde ordet barndomsgaranti var 2016. Vi hade familjerättskonferens i Sverigedemokraterna, och vi hade grupparbete. En grupp hade i uppdrag att titta på problemen kring utsatta barn och komma med förslag till åtgärder. När gruppen presenterade sitt arbete föreslogs egentligen ganska självklara saker – ganska lika de som EU nu skissar på.

Det handlade om nolltolerans mot barnmisär, en nollvision mot hemlöshet bland barn, att kvalitetssäkra och höja kompetensen hos dem som jobbar med barnrätt och olika stödinsatser och hjälp till utsatta barn. Det var alltså sådant som jag tror att alla politiska partier egentligen jobbar för.

Förslaget var också att lägga detta i ett större paket och att det paketet skulle kallas för barndomsgaranti. Detta vidareutvecklade vi vid vår familjerättskonferens 2017, och jag fick gehör för en barndomsgaranti även av partiledningen. Barndomsgarantin blev också en del av vårt valmanifest inför valet 2018.

Nu säger jag inte att EU har kopierat mitt partis idé eller att vår barndomsgaranti ens har något med EU:s barndomsgaranti att göra. Jag kan dock konstatera att när vi sverigedemokrater först diskuterade en barndomsgaranti testade jag att googla ordet och fick inga träffar alls.

Tyvärr kom inte valet 2018 att handla om barndomsgaranti eller ens om politik för barns bästa. Socialdemokraterna använde hela sin valstab till att i stället sprida lögnen om vad mitt och andra partier egentligen ville.

I stället för barnmisär fick vi prata om marknadshyror, vilket är något som vi aldrig föreslagit och som Socialdemokraterna efter valet plötsligt själva ville införa, åtminstone delvis. I stället för att prata om hemlöshet bland barn fick vi diskutera om Danmarks regler för fri abort till vecka 12

egentligen är kvinnoförtryck. I stället för att prata om hur vi blir bättre på att hjälpa utsatta barn ville Socialdemokraterna diskutera om det är kvinnofientligt att vilja ha vårdnadsbidrag och faktiskt träffa sina egna barn.

Listan på märkliga utspel från Socialdemokraterna i förra valrörelsen kan göras nästan hur lång som helst. Och jag tror att det fanns en baktanke: Man gjorde allt för att dölja det egna misslyckandet. När siffrorna pekar på ökad otrygghet och ökad utsatthet för våra barn är inte den politiken så intressant att diskutera.

Sverige hade mått mycket bättre av att prata om just barns bästa, eller, som vi då ville, om en barndomsgaranti. Självklart är det svårt, för att inte säga omöjligt, att garantera något, inte minst när det gäller uppväxtförhållanden. Extra svårt blir det kanske när man ser samhällets utveckling under senare år med växande utanförskapsområden och en barnfattigdom som faktiskt har ökat i princip konstant de senaste tio åren.

Jag skulle gärna vilja ha en förklaring rörande när Socialdemokraterna kommer att vända de här siffrorna.

Anf. 86 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Nu hade Mikael Eskilandersson från Sverigedemokraterna chansen att i ganska många minuter tala om hur Sverigedemokraterna tänker att en sådan här barndomsgaranti skulle se ut, men i stället landar han på något sätt i en valrörelse som ägde rum för två och ett halvt år sedan och där jag knappast noterade Sverigedemokraternas alla förslag för att lyfta barnrättsfrågor.

Det fanns också möjlighet att ganska omedelbart efter valet se till att inte bara ha en barnkonvention som är ratificerad utan också göra den till lag, men det var Sverigedemokraterna naturligtvis väldigt emot, för det skulle få konsekvenser som Mikael Eskilandersson gärna kan få påminna om. Vilka farhågor hade man med att barnkonventionen blev lag?

Jag hörde att Mikael Eskilandersson och Sverigedemokraterna 2016 påbörjade sitt arbete med hur man ska se till att ha en politik för barn eller barns uppväxt – eller hur det nu beskrevs. Jag kan garantera Mikael Eskilandersson att Socialdemokraterna inte började 2016. Det var mer än 100 år sedan som vi påbörjade ett arbete som handlade om allas lika värde, rätten till skolgång, utsatta barn och att bygga ut en förskola som omfattar alla.

Att arbeta för barns rättigheter är någonting som ligger som en linje genom den politik som vi bedriver. Men nu handlar interpellationen om en väldigt specifik fråga, nämligen: Vad ska regeringen göra med den europeiska så kallade barndomsgarantin?

Skälet till att jag står här och inte Märta Stenevi som har ansvar för barnfrågor är att detta hamnar i det utskott i rådet som faller under under-tecknad. Men vill Mikael Eskilandersson bena i de olika perspektiven i barnfrågor rekommenderar jag faktiskt att han själv bryter ned det här lite och fördjupar sig i frågor som: Vad betyder det att alla barn har rätt till förskola? Vad får vi för konsekvenser när vi i stället för förskola har ett vårdnadsbidrag som innebär att mammor är hemma med sina barn? Vilka förebilder blir de mammor som är hemma under många år med sina barn i stället för att gå till ett arbete? Det skulle vara intressant om Mikael Eskilandersson kunde reflektera lite över det.

Hur ser då processen ut med anledning av interpellationen som ställdes och som jag antar att interpellanten vill ha svar på?

Den 24 mars i år presenterade kommissionen ett förslag till en så kallad europeisk barngaranti i form av utkast till en rådsrekommendation. Jag vill understryka – inte i huvudsak för interpellanten utan för andra som lyssnar, för det är ganska komplicerat vad det här får för konsekvenser i svensk politik – att en rådsrekommendation inte är ett bindande verktyg utan ett sätt för EU:s medlemsländer att komma överens om en inriktning. Om den antas innebär den inga bindande skyldigheter, utan det är en inriktning som man kan ställa sig bakom.

Sedan i mars har det här hanterats på tjänstemannanivå i det som kallas för rådsarbetsgrupper. Det innebär att det så här långt är tjänstemän från Sverige som har företrätt svenska ståndpunkter inom ramen för de mandat som finns från Sveriges riksdag.

Rådsrekommendationen har ännu inte hanterats på politisk nivå, vilket gör det lite svårt för mig att svara på väldigt specifika frågor om den. Men det kommer att ske den 14 juni, då jag eller någon av mina kollegor kommer att företräda den svenska linjen. Inför det mötet sker förankringen i två steg: dels föredrogs den av min statssekreterare för socialutskottet den 20 april, dels kommer den att föredras för EU-nämnden den 11 juni. Genom detta förankras den svenska positionen av riksdagens samtliga partier, inklusive interpellantens.

Anf. 87 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag föredrar faktiskt att ta barnets perspektiv framför att ta ett vuxenperspektiv, så som regeringen tyvärr alltför ofta gör.

När det gäller barnkonventionen var det inte ett problem att den inte var en lag innan. Problemet var att den inte följdes. Vi hade ju en skyldighet att följa den redan innan den blev lag.

När jag sålde in barndomsgarantin i mitt eget parti beskrev jag den ungefär som en garanti på en vara, till exempel en bil. Ingen kan garantera att det aldrig blir fel, men om det uppstår problem och fel som blir kända ska vi som samhälle agera. Då ska vi göra allt vad vi kan för att rätta till felen och skapa ett så drägligt och fungerande liv som möjligt med barnets bästa i fokus. Det var så det lades upp.

Sedan innehåller barndomsgarantin en lång rad åtgärder som jag tyvärr inte har möjlighet att redogöra för på tre minuter, så jag får hänvisa till våra motioner om man vill gå in på varje enskilt förslag som barndomsgarantin bygger på.

Det viktiga är att vi från början inte bygger in problem i systemet. För mig är det viktigt att barnet får sina rättigheter tillgodosedda. Och det tål att upprepas: Barn har rätt till föräldrar, men föräldrar har inte rätt till barn. Det är barnets rättigheter som är det viktiga.

Jag vet att regeringen gärna pratar om barnets bästa, men tyvärr klingar det ganska falskt när man läser de framlagda förslagen. Just nu hanterar vi ett par propositioner i civilutskottet, och det är slående hur regeringen enbart håller fast vid ett vuxenperspektiv. Bland annat handlar det om föräldraskap för gifta homosexuella, där barnets rätt till sina biologiska föräldrar nonchaleras. För regeringen är det de vuxnas rätt till barnet som uppenbarligen är viktigare än barnets rätt till sina föräldrar.

Det finns också ett förslag om införande av fastställande av faderskap elektroniskt, och där har man också ett tydligt vuxenperspektiv. Detta ska göras först efter att barnet har fötts. Varför då? Varför löser man inte problemet innan? Ur barnets perspektiv borde det bästa vara om föräldraskapet är klart när barnet föds.

Vi vill att man påbörjar att fastställa faderskapet så tidigt som möjligt i processen, redan vid första kontakten med mödravården eller barnmorskemottagningen. I de allra flesta fall finns det inga tveksamheter kring vem som egentligen är pappa. Då finns det ingen anledning att vänta tills barnet har fötts och utsätta barnet för riskerna med vad som kan hända på vägen och krångla till det. En tidigare utredning och ett fastställande av faderskap långt innan barnet föds är det bästa ur ett barnperspektiv, och det är även det bästa för de blivande föräldrarna.

I onsdags skickade vi tre tillkännagivanden till regeringen, och alla tre förslagen finns i Sverigedemokraternas barndomsgaranti. Det handlar om kunskapshöjande åtgärder för dem som arbetar med familjerättsliga frågor, det handlar om möjligheten för socialnämnden att inhämta uppgifter utan samtycke från vårdnadshavaren och det handlar om att kvalitetssäkra vårdnadsutredningarna. Allt detta är sådant som skulle vara allmänt bra för barn. Jag undrar varför Socialdemokraterna väntar med att genomföra sådana här saker. Man bara avvaktar, trots att man har haft regeringsmakten under väldigt lång tid.

Under de senaste tio åren har vi bara sett hur det egentligen har gått utför vad gäller barns situation i Sverige. De utsätts för mer våld och har det allmänt sämre, tyvärr.

Anf. 88 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Svepande ordalag är väl i och för sig ingen nyhet i en debatt med Mikael Eskilandersson.

Det blir svårt att ha en riktigt bra diskussion om det handlar om barns rätt till förälder och inte förälders rätt till barn. Det är frågor som ligger i civilutskottet och som Mikael Eskilandersson säkert har synpunkter på, och det är jag övertygad om att också mina kollegor har. Men jag har inte ansvar för specifikt de frågorna, så det blir väldigt svårt att ha en riktigt bra diskussion om kunskapshöjande åtgärder och så vidare.

När det kommer till frågan om sekretess tror jag att Mikael Eskilandersson egentligen inser att det är en väldigt svår fråga, men det är ju inte så att den inte arbetas med.

Jag tycker att Mikael Eskilandersson ska ägna sin avslutande replik åt att berätta för alla barn som undrar varför Sverigedemokraterna inte tyckte att barnkonventionen skulle bli lag. Barnrättsorganisationer i Sverige och världen över driver som en av sina allra viktigaste frågor att få ett brett och tydligt genomslag för barnkonventionen och att inte göra den till en valfri fråga.

När barnkonventionen nu är lag i Sverige blir det ännu tydligare vilken kunskap man ska ha när man arbetar i myndigheter och organisationer och i sammanhang där man möter barn och vilka skyldigheter man har.

Det är också tydligt att vi lägger in detta i alla utredningar – det kan aldrig missas – det prövas i domstol och så vidare. Vad är då skälet till att det är så viktigt med ett brett barnrättsperspektiv men att barnkonventionen inte behövde bli lag? Jag kan fortfarande inte förstå hur man kan stå här

och hävda att man går i en riktning där man sätter barnen främst men att barnkonventionen inte behövde bli lag.

Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! När det gäller barnkonventionen tycker jag att jag gav en ganska klar förklaring nyss. Barnkonventionen gäller ju oavsett. Vi skrev på den redan 1989 eller när det var, så den har ju gällt under jättemånga år. Problemet är att vi inte har anpassat den övriga lagstiftningen till den. Nu har man infört den som lag. Då krockar den helt plötsligt med en massa andra lagar, och det har man fortfarande inte rättat till.

Vad som verkligen oroar mig är den långsiktiga utvecklingen i Sverige. Man kan leva med att allt inte är perfekt om man ändå ser att det blir bättre för varje år, om samhället blir lite tryggare, ekonomin lite bättre och barnen lite mindre utsatta. Men så är det ju inte. Tvärtom ser vi att utvecklingen går åt fel håll. Barnfattigdomen tenderar inte att stadigt minska. Tvärtom har den ökat, enligt SCB, de senaste tio åren.

Samma sak är det med våld och brott mot barn. Det finns ingen nedåtgående trend. Enstaka år kan visa på en nedgång, men under de senaste tio åren är trenden tydlig. Det har ökat med 29 procent. Värst av allt är att det dessutom främst har drabbat de yngre barnen. Den största ökningen av misshandelsbrott mot barn handlar om barn under 14 år.

Vi tror gärna att Sverige är bäst i klassen och att problemen är små, men verkligheten visar någonting annat. Jag är övertygad om att även Sverige behöver ta krafttag mot problemen, och en barndomsgaranti är en möjlig väg.

Mina döttrar är snart vuxna. Den äldsta är snart 21 och den yngsta fyllde 15 i veckan. Vad som verkligen skrämmer mig är det faktum att mina barnbarn löper större risk, jämfört med mina barn, att drabbas av såväl barnfattigdom som kriminalitet och våldsbrott under sin uppväxt. Det måste vi faktiskt göra någonting åt, och det måste vi göra på riktigt.

Anf. 90 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag tycker att det var ett intressant perspektiv mot slutet att tala om barnfattigdom, för barn är ju inte fattiga. Det är deras föräldrar som är fattiga. Det är inte barn som inte har ett arbete att gå till, som inte tjänar sitt levebröd och som inte har råd att betala hyra och mat.

Hur ser då arbetsmarknadspolitiken ut? Hur ser vi till att ge möjligheter att skaffa sig en utbildning, att lära sig språket, att få de möjligheter till ingångar på arbetsmarknaden som man kan behöva för att kunna försörja sig själv och sin familj?

Barnfattigdom ska inte lastas barnen, utan det har ju verkligen att göra med all annan politik.

Vi kan se det senaste året, lite drygt, hur otroligt många insatser som regeringen har presenterat tillsammans med samarbetspartierna för att se till att människor inte ska bli arbetslösa, för att näringsverksamheter inte ska gå omkull och för att socialförsäkringssystemen ska hålla måttet. Diskutera gärna de frågorna och inte bara mitt under pandemin, utan stå upp för dem framöver och se till att välfärden får de resurser som krävs! Prioritera inte det som är allt annat än vården, omsorgen och skolan som skapar en trygg tillvaro och ger förutsättningar för det offentliga Sverige att faktiskt ge stöd och uppbackning till de barn och unga som så behöver!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:652 om prostatacancer

Anf. 91 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Per Ramhorn har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att korta väntetiderna för personer som drabbas av prostatacancer.

Cancervården är en viktig fråga för regeringen. Regeringen och Sveriges kommuner och regioner, SKR, har träffat en överenskommelse om att under 2021 fortsätta arbetet för en mer jämlik, effektiv och tillgänglig cancervård. Regeringen har avsatt 600 miljoner kronor under 2021 för det arbetet.

Prostatacancer är den vanligaste cancersjukdomen i Sverige och den vanligaste cancerrelaterade dödsorsaken bland män. Omkring 120 000 svenska män lever med diagnosen, och förekomsten ökar kraftigt med stigande ålder. Statistiken visar att överlevnaden för cancerpatienter ökar, också för patienter med prostatacancer. Men det finns fortfarande stora utmaningar på prostatacancerområdet.

Den enskilt viktigaste åtgärden för en mer jämlik och tillgänglig cancervård är de standardiserade vårdförloppen, så kallade SVF. Sedan 2015 har regeringen stöttat införandet av 31 SVF i cancervården som täcker över 95 procent av alla cancerdiagnoser. Av alla cancerpatienter 2019 utreddes 70 procent enligt ett SVF, vilket är i enlighet med målnivån för 2020. Genom SVF har nu fler patienter en jämlik, strukturerad och sammanhållen utredningsgång för cancer – i hela Sverige.

SVF innebär att det för varje cancerdiagnos finns maximala ledtider som också beskriver hur lång tid varje moment i utredningen minst behöver ta för att kunna utföras med bibehållen kvalitet, från det att misstanke om cancer uppstår till start av behandling. De utgör ingen utlovad vårdgaranti utan är mycket högt ställda mål för hur snabbt utredningen skulle kunna genomföras.

År 2015 infördes SVF för prostatacancer för att öka förutsättningarna för att korta kötiderna i prostatacancervården, men det stämmer att det fortfarande finns stora utmaningar på området.

Andelen patienter som utretts inom maximala ledtider för SVF för prostatacancer ökade från våren 2019 till hösten 2020 för att sedan sjunka igen under våren 2021. De som väntat allra längst, alltså mer än 46 dagar, har dock blivit färre sedan 2019.

Att patienter får den vård de har behov av i rimlig tid är en prioriterad fråga för regeringen. Därför stöder regeringen också regionernas arbete med att korta väntetiderna generellt i vården. För att stödja regionernas tillgänglighetsarbete har regeringen tillsatt Sveriges första nationella delegation för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården med fokus på kortare väntetider. Regeringen har även avsatt 3 miljarder kronor 2021 för att korta väntetiderna i vården.

Covid-19-pandemin orsakar uppskjutna vårdbehov inom många områden, bland annat cancervården. Regeringen har avsatt 4 miljarder kronor per år för 2021 respektive 2022 för att stödja regionerna i hanteringen av covid-19-relaterad vård och uppskjuten vård till följd av pandemin. I en ändringsbudget föreslår regeringen ytterligare 2 miljarder, vilket innebär att totalt 6 miljarder avsätts för ändamålet.

Under 2021 har regeringen betalat ut 78 miljoner kronor till regionala cancercentrum för deras fortsatta arbete med bland annat organiserad prostatacancer-testning. Det finns flera syften med att organisera prostatacancer-testning. Ett av de främsta är att göra testningen mer jämlik och att förbättra tidig upptäckt av prostatacancer.

Under de senaste åren har det kommit flera tester som kan komplettera PSA-provet. Dessa tilläggstester syftar till att minska andelen män som behöver genomgå vävnadsprov efter PSA-testning och därigenom minska överdiagnostiken. Socialstyrelsens bedömning är dock att det vetenskapliga underlaget för detta behöver kompletteras för att myndigheten ska kunna ge en rekommendation om screening för prostatacancer med PSA-prov kompletterat med annat test före vävnadsprovtagning.

Avslutningsvis: Det pågår studier, bland annat i Sverige, som undersöker olika metoder som skulle kunna komplettera PSA-provet. Resultat från några av dessa studier skulle kunna få betydelse vid en ny bedömning. Socialstyrelsen bevakar löpande utvecklingen på området och om screening för prostatacancer bör provas på nytt.

Anf. 92 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Lena Hallengren för svaret.

Anledningen till att jag ställde denna fråga är, som du sa, att prostatacancer är den vanligaste cancersjukdomen i Sverige. Varje år dör omkring 2 400 män i prostatacancer. Det är sju gånger fler än antalet människor som dör i trafiken.

Som statsrådet säkert vet har denna sjukdom av många anledningar kommit lite i skymundan. Förr var det den gamle mannens sjukdom. Den upptäcktes ofta i ett sent skede, och det fanns dåligt med effektiva behandlingsmetoder.

Men de senaste 25 åren har något hänt. Diagnostiken har blivit bättre, vilket har lett till att sjukdomen upptäcks tidigare och att fler kan räddas från lidande och för tidig död.

Målet är att ingen med misstänkt prostatacancer ska behöva vänta längre än maximalt 68 dagar mellan remiss och behandling. Regeringen har satt ett mål om att minst 80 procent av patienterna ska utredas inom de angivna ledtiderna.

Men enligt aktuell statistik är det bara 17 procent av dem med prostatacancer som får vård inom beslutad maximal ledtid. Hela 83 procent får alltså inte vård i tid. I vissa regioner är situationen ännu mer alarmerande med ännu längre väntetider. I Östergötland får bara 7 procent av de drabbade vård inom maximal ledtid.

Dagens situation med långa väntetider är omänsklig och leder till oerhört lidande för de drabbade, och de kan även medföra att sjukdomen förvärras. Det handlar ju om människoliv, och folk dör för att cancer inte upptäcks i tid och för att det går alldeles för lång tid mellan diagnos och behandling.

Statsrådet och jag är överens om att Sverige har en sjukvård av absolut världsklass när det gäller medicinska resultat. Det ska vi vara jättestolta över, och vi ska vara stolta över personalen, som gör ett fantastiskt jobb. Men alltför många människor väntar alltför länge på vård. Väntetiderna har i vissa fall blivit nästan kroniskt långa.

Jag vill egentligen inte dra upp det, men Socialdemokraterna hade som vallöfte 2014 att alla cancerpatienter skulle få vård inom fyra veckor från remiss. Men detta har man tyvärr inte lyckats med.

Frågan blir därför: Varför har regeringen inte lyckats bättre med att med att korta väntetiderna inom sjukvården inklusive cancervården? Regeringen har ändå haft sju år på sig.

Statsrådet räknar upp en massa satsningar regeringen har gjort på detta område, och mycket är jättebra. Jag medger att statsrådets uppgift inte är helt lätt, men satsningarna räcker uppenbart inte. Köerna finns kvar, och människor far illa.

Faktum är att väntetiderna för flera av de vanligaste cancerformerna, såsom tjocktarmscancer, ändtarmscancer, lungcancer och prostatacancer, har påverkats mycket lite eller inte alls av de satsningar regeringen har gjort.

Vad ska då de patienter som drabbats av prostatacancer göra? Ska de tvingas vänta i en vårdkö och riskera att sjukdomen förvärras? Ska de vänta och hoppas på det bästa? Eller ska de ta sina sparpengar, om de har några, och åka till exempelvis Finland och få privat vård där? Där kan man nämligen få hjälp inom en vecka.

Andra länder har lyckats bättre, bland annat våra nordiska grannländer. Borde inte vi kunna bli lika duktiga som de?

Anf. 93 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag tackar Per Ramhorn för en otroligt viktig fråga och en viktig diskussion. Det heter interpellationsdebatt, men i den här typen av fråga finns det verkligen anledning att ha ett samtal, en dialog och ett resonemang. Jag har mött denna fråga i många års tid, både som ledamot i socialutskottet och nu som socialminister.

Jag delar inte bilden att många andra länder lyckas bättre. Sverige lyckas väldigt väl när det gäller just SVF och cancervård – om vi ska hålla oss till det.

Vi delar nu en superutmaning med stora delar av världen efter att ha prioriterat covidvård och akutvård och den vårdskuld detta lett till. Jag lämnar dock denna fråga därhän, om det är okej.

Det kanske inte intresserar så många utanför kammaren, men det är ändå så att regionerna är huvudmän för svensk hälso- och sjukvård.

Vad kan då regeringen göra? Vi kan titta på kompetensförsörjning och resurser. Det handlar också om att samordna regionala cancercentrum så att de får rätt förutsättningar och se till att det finns riktlinjer, vägledning och kunskapsstöd.

År 2015 infördes som sagt SVF, också för prostatacancer. Jag säger inte att en annan regering inte hade velat göra det, men eftersom detta många gånger läggs i Socialdemokraternas knä tycker jag att det bör uppmärksammas att det gjordes ganska tidigt av den socialdemokratiska regeringen som då tagit över.

När det kommer till SVF och cancerdiagnoser är det mycket riktigt ett område där vi vill ha högt ställda mål och säga att man ska ha vård inom fyra veckor. Vi är inte så himla långt ifrån.

Det ser lite olika ut, men det handlar om att helt enkelt säga att all vård inte kan och kanske inte bör ha precis samma ledtid. Och det handlar om att, om inga andra brister föreligger, pressa samman allt, från misstanke till diagnos, behandling och så vidare, på ett sätt som gör att det blir likvärdigt i landet. Vi kan jämföra mellan regioner, vilket jag tycker är positivt.

Mycket har gjorts, och jag tycker att vi har flyttat fram positionerna. Det är ett vallöfte från 2014 som har omsatts i ett verkligt framgångsrikt arbete, där SVF nu finns för 31 olika diagnoser.

Vi ska komma in på prostatacancer, som ju är det som interpellationen handlar om, men jag vill också säga att det inte går att bara säga att man ska ha en viss behandling när man gjort ett PSA-test och fått ett förhöjt proteinvärde. Det är detta som har varit svårigheten under lång tid – hur PSA-testet kan kompletteras med andra typer av tester. Risken är att vi får en överdiagnostik och behandlar det som kanske inte skulle behöva behandlas, inte sällan med sämre livskvalitet som följd.

Jag ställer mycket frågor om det här, för precis som Per Ramhorn är jag väldigt intresserad. Ibland visar det sig att testresultatet inte beror på att man har en cancertumör i prostatan utan har andra orsaker. Då kanske man behöver följa detta. Själva misstanken leder inte nödvändigtvis till diagnos och behandling. Det här gör att det ibland blir svårt att jämföra och titta. Det finns kanske en del som får en diagnos men där man vill avvakta därför att man inte ser att ett ingrepp är nödvändigt i det läget. Detta kan, såvitt jag förstår, ibland försvåra jämförelser.

Vi vill ha en jämlik behandling över landet. Det är viktigt. Vi behöver följa detta från politiken och inte minst från Socialstyrelsen, från experterna, i det här fallet regionala cancercentrum, och från regionerna för att ha bästa möjliga kunskapsstöd så att vi får rätt diagnoser.

De som ska behandlas ska behandlas inom ledtiderna, men vi måste också hitta säkra sätt som gör att vi inte överbehandlar och försämrar livskvaliteten på ett sätt som inte skulle vara framgångsrikt eller uppskattat.

Anf. 94 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Tack, statsrådet Lena Hallengren, för svaret!

Som jag sa tidigare är det väl känt att den svenska sjukvårdens största problem är den bristande tillgängligheten. Köerna till planerad vård har växt sedan 2012, alltså även innan den nuvarande regeringen tillträdde.

Att inte få vård i tid är allvarligt och kan orsaka mycket lidande. Det kan förvärra sjukdomen och få allt större konsekvenser för patienterna. I vissa fall kan en försenad diagnos och behandling leda till livshotande tillstånd och för tidig död. Här blir alla förlorare: patienterna, närstående, sjukvården och samhället i stort.

Regioner har varit att skyldiga att leva upp till den nationella vårdgarantin, som har varit lag sedan 2010. I praktiken har den fungerat rätt dåligt. Köerna till planerad vård är betydligt längre nu än när lagen infördes. En vårdgaranti som inte fungerar skapar frustration och falska förhoppningar.

Den första frågan, som jag har ställt mig länge, blir: Är det dags att förändra den nuvarande vårdgarantin eller till och med skrota den och bygga upp något nytt? Ja, kanske. Jag tror det. Något måste man göra.

Den andra frågan, som jag har ställt mig många gånger, blir: Är det omöjligt med en sjukvård utan köer? Nej, det är det inte. Det räcker att åka över sundet till Danmark. Där ser man en helt annan tillgänglighet till planerad vård.

I korthet fungerar deras sjukvårdssystem så att patienterna själva kan välja sjukhus för behandling och utredning. I det valet ingår offentliga sjukhus och privata sjukhus som regionerna har avtal med.

Utredning och behandling ska ske inom 30 plus 30 dagar. Vid cancer, till exempel prostatacancer som vi pratar om nu, gäller en kortare maximal väntetid. Om detta inte kan uppfyllas ska patienternas hemregion hjälpa dem till ett annat lämpligt sjukhus, precis som man gör i Sverige. Om det inte skulle finnas ledig kapacitet där träder det så kallade utvidgade sjukhusvalet i kraft. Det omfattar privata sjukhus i Danmark men också sjukhus i utlandet som man har avtal med.

Det danska sjukvårdssystemet har inneburit kortare väntetider, till och med bland de kortaste i Europa. Danmark har byggt upp ett sjukvårdssystem som är snabbt och effektivt, som håller hög kvalitet och som har starka patienträttigheter så att man får betald vård, kanske privat när den offentliga vården inte kan leverera i tid.

Danmark är i många avseenden ett föregångsland när det gäller sjukvård, även cancervård. Det var därifrån som vi i Sverige fick inspiration till exempelvis de standardiserade vårdförloppen, och vi kan säkert hitta fler bra idéer där.

I slutändan handlar detta om trovärdigheten hos samhällskontraktet. Medborgarna ska betala skatt och följa gällande lagar, men då måste också samhället och staten följa de lagar och regler som gäller för dem, till exempel vårdgarantin i hälso- och sjukvårdslagen.

Det som gör mig riktigt orolig är hur vårdköerna kommer att bli med den växande vårdskuld som vi nu har på grund av pandemin. Kommer ännu fler patienter, bland annat cancerpatienter, att hamna i de kroniskt långa vårdköerna? Hur kommer tilltron till det svenska sjukvårdssystemet att bli då, om allt fler får vänta allt längre?

Jag är helt övertygad om att varken statsrådet eller jag vill se en sådan utveckling.

Anf. 95 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag vill understryka att när det gäller vårdgarantin går SVF:en mycket längre. Om vi skulle hänvisa till vårdgarantin vore det något helt annat. Vi har verkligen tagit steg som innebär att det är betydligt tuffare. Vi pressar vården hårdare, och vi har större kunskap.

Det sätt på vilket vi arbetar med cancervård, standardiserade vårdförlopp, kontaktsköterskor och över huvud taget den uppföljning som finns, den jämlikhet vi kan se över landet och det regionala samarbete och den samverkan som finns vill jag beskriva som en fantastisk modell, många gånger. Vi tittar på om vi kan göra detta för andra diagnoser och i andra sjukdomsförlopp.

Det är ingen tvekan om att snart ett och ett halvt år med pandemi har gjort att stora samtidiga omställningar av vården kanske inte har varit så enkla, men det är en del av utvecklingen. Om vi sa att vi skulle ta bort vårdgarantin tror jag att det skulle uppfattas som väldigt märkligt, men däremot utvecklar vi den och gör att det går betydligt snabbare på områden där cancervården går i rätt riktning.

Låt mig understryka något när det gäller att jämföra med Danmark. Jag köper gärna det. Jag tittar otroligt mycket på erfarenheter från andra länder. Det gör vi från båda håll. Det tror jag är viktigt, men man kan inte bara plagiera ett lands modell rakt av.

I våra SVF börjar vi redan i primärvården, vilket man inte gör i Danmark. Redan misstanken finns alltså med i vårt standardiserade vårdförlopp, vilket är viktigt, inte minst när det handlar om prostatacancer. Om man skulle gå in vid diagnos och behandling har man tappat en del av den ledtid som är så viktig. Jag tycker att det är viktigt att säga att vi har lagt till detta. Vi får se om de följer efter på det området.

Låt mig också säga att det naturligtvis handlar om tillgänglighet, men det handlar också om socioekonomi. Detta ser vi väldigt tydligt. Kvinnor har till exempel betydligt lägre överlevnad om de är lågutbildade, 40 procent för vissa diagnoser. Risken för sjukdom ökar när man har sämre utbildning, ekonomi och så vidare. Detta syns i vården, och det är något som vi också behöver adressera.

Det behövs absolut jämförelser över landet, men jag tror att det är viktigt att vi som sjukvårdspolitiker inte stannar och säger att nu har vi jämfört hela Stockholmsregionen med hela Skåne eller, för den delen, hela Kalmar, utan vi måste också titta på områden och på vita fläckar och fundera över vad de beror på.

Även om vi har screening är det inte alla som går på det. Vad är det som gör att människor under pandemin avstår? Det är inte bara att screening ställs in, utan det finns människor som känner att de inte vill söka vård, i stället för att de vänder sig till vården och låter dem fälla avgörandet.

Låt mig verkligen understryka vikten av frågan. Vi arbetar hårt med detta, men om det ska bli en utveckling är det fråga om att prioritera och göra rätt runt om i landet och att se till att man orkar med både den pandemirelaterade vården och mycket annat, inte minst cancervården, som betraktas som akut vård.

När det kommer till prostatacancer är det absolut inte fråga om att inte vilja, men just screeningfrågan är lite mer komplicerad än när det gäller bröstcancer, tjocktarmscancer och så vidare. Vi har till exempel livmoderhalscreening där man kan utrota livmoderhalscancer.

Hade det varit ett enkelt ställningstagande, och självklart om man hade varit helt överens, hade vi redan varit där. Men det finns anledning att verkligen följa detta noga och se hur man kan komplettera PSA-proverna med andra typer av tester för att försäkra sig om att detta är någonting som ska åtgärdas.

Frågan följs noga, men vi ska ha ögonen på detta. Vi ska titta på regionala skillnader, och vi ska titta på absolut antal dagar. Men låt mig också säga att det finns ytterligare aspekter som vi behöver väga in när vi tittar på en jämlik vård över landet.

Anf. 96 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Jag ska tjata lite mer om Danmark. Som statsrådet nog förstår har jag lite förkärlek för Danmark. Eftersom jag bor i Skåne är det inte så konstigt.

I morse var jag inne på danska Sundhedsstyrelsens hemsida för att jag var lite nyfiken på hur långa väntetiderna är där till undersökning och behandling för dem som har drabbats av prostatacancer.

I Danmark har man 16 kliniker som tar hand om dessa patienter. Väntetiden för undersökning är 1–14 dagar till samtliga sjukhus. Och när det gäller behandling är det i genomsnitt två veckors väntetid. Alla sjukhus i Danmark klarar alltså deras 30-dagarsgräns för behandling av prostatacancer. Det är helt fantastiskt. Tyvärr kan vi i Sverige än så länge bara drömma om denna tidsram.

Som jag har sagt tidigare måste vi göra om och göra på ett annat sätt i det svenska sjukvårdssystemet. Annars tror jag inte att vi kommer till rätta med dessa kroniskt långa vårdköer. Det kommer i förlängningen att drabba patienterna. Fler kommer att få lida och till och med avlida i väntan på vård.

Men jag tackar ändå statsrådet för en trevlig debatt, och jag hoppas att vi kan debattera dessa frågor igen framöver. Jag önskar statsrådet en trevlig sommar!

Anf. 97 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! När vi tittar på andra länder behöver vi också försöka omsätta det till vilken typ av förändringar som vi vill se i Sverige. Det är svårt att säga att vi ska göra som det där landet.

Återigen: Vi har tittat på de standardiserade vårdförloppen, eller pakkeforløb som de säger i Danmark.

Men jag vill också påminna om att vi har lagt till detta med primärvården och misstanke. Det är möjligt att Danmark också tittar på det. Men mig veterligen är man inte riktigt där.

Sedan spelar också avstånd lite roll. Prostatacancer är den vanligaste cancerdiagnosen, och det finns ett behov av att vården av den finns utbredd i hela landet. Det är ingen högspecialiserad vård som vi kan ha på bara ett fåtal ställen. Där finns det lite skillnader mellan ett till ytan ganska litet land som Danmark och Sverige. Det påverkar sannolikt också en del av de skillnader som vi kan se. Det spelar alltså roll.

När vi diskuterar vilka förändringar vi vill ha i Sverige behöver vi nog beskriva dem ganska konkret snarare än att säga att vi ska göra som man gör i ett annat land, eftersom man då kan tänka på så många olika saker.

Om man inte får vård inom vårdgarantin har man rätt att söka sig till andra regioner. Man kan dessutom söka sig utanför Sverige, men det är inte det som vi på något sätt ska eftersträva. Jag tror att det vore oklokt att försöka lösa de problem som vi kan ha med tillgängligheten i Sverige när det gäller diagnoser och behandlingar som borde finnas i hela det svenska systemet med utlandsvård. Men det är också möjligt.

Jag vill avsluta med frågan om hur människor nu ska få vård. Det är otroligt viktigt att man nu tar sig an den i regionerna och verkligen ser till att de som har väntat länge inte behöver vänta ännu mer. Några av de fakta som har visat sig är att det antal människor som har väntat mer än 46 dagar har minskat. Det kanske beror på att man verkligen har sett till att ta tag i

detta och börja i rätt ända. Men naturligtvis är detta otroligt angeläget för mig, Per Ramhorn och andra beslutsfattare, men framför allt för den som är i behov av vård.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:678 om akut brist på specialist-sjuksköterskor inom intensivvården

Anf. 98 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Lotta Olsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att lösa bristen på specialistsjuksköterskor inom intensivvården, och i så fall vilka åtgärder.

Vi står inför stora utmaningar vad gäller att hantera både covid-19-relaterad vård och uppskjuten vård. En starkt bemanning i hälso- och sjukvården är en högt prioriterad fråga för regeringen.

Under pandemin har regeringen skjtit till mycket stora summor för att stödja regionerna för att de ska kunna ta in extra personal. Regeringens stöd har bidragit till att regionerna har kunnat genomföra flera insatser för att tillfälligt stärka bemanningen. Därutöver har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att följa och stötta regionernas arbete med att vid behov låna in personal från varandra.

Vi måste alla hjälpas åt i detta allvarliga läge. I de fall som regioner valt att låta privata aktörer utföra en stor andel av hälso- och sjukvården är det särskilt viktigt att alla aktörer bidrar. Men om regionen inte i förväg har upprättat avtal med krav på att ställa upp i kris bygger privata vårdgi- vares medverkan på frivillighet.

Enligt uppgifter från Region Stockholm har de privata vårdgivarna i den tredje vågen inte frigjort personal på samma sätt som tidigare. Regeringen bedömer att det är angeläget att alla resurser kan mobiliseras vid behov. Därför har regeringen gett Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap i uppdrag att se över hur kommuner och regioner i kris skulle kunna ta i anspråk hälso- och sjukvårdspersonal som till vardags inte är anställd i kommunen eller regionen.

Det är helt riktigt att Sverige behöver fler specialistsjuksköterskor, även till vardags. Under 2015 inledde därför regeringen en utbyggnad av specialistsjuksköterskeutbildningen. Universitet och högskolor har till- förts resurser motsvarande ytterligare 600 utbildningsplatser per helår. I år har en utbyggnad med ytterligare 5 200 utbildningsplatser inom olika bristyrken inletts. Specialistsjuksköterskeutbildning med inriktning mot intensivvård omfattas av båda satsningarna. Därutöver genomförs upp- dragsutbildning av specialistsjuksköterskor där lärosäten och regioner samarbetar.

Regeringen har också infört och successivt stärkt satsningen för att ge fler sjuksköterskor möjlighet att läsa till specialistsjuksköterska genom be- tald utbildning. Den uppgår nu till 500 miljoner kronor per år. Socialsty- relsens uppföljning av satsningen visar att alla regioner ger möjlighet för sjuksköterskor att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska med bibe- hållen lön. I uppföljningen uppger även flera regioner att antalet färdigut- bildade specialistsjuksköterskor har ökat. Sedan 2014 har antalet som blir

färdiga specialistsjuksköterskor i anestesi och intensivvård ökat med 24 procent.

Vidare har regeringen från och med den 1 januari 2020 inrättat ett nationellt vårdkompetensråd som bland annat ska kartlägga, samordna och effektivisera kompetensförsörjningen av personal inom vården. Rådet arbetar just nu bland annat med att främja ett ökat samarbete mellan lärosäten i varje sjukvårdsregion om särskilt efterfrågade specialinriktningar för sjuksköterskor.

Jag ser fram emot att få ta del av rådets arbete, och jag förväntar mig att arbetet ska förbättra kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården.

Anf. 99 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialminister Lena Hallengren för svaret.

Våra intensivvårdsavdelningar är hårt belastade. Det leder till en dålig arbetsmiljö och slutkörd personal. Det leder också till att man tvingas att prioritera hårt vilka som får de platser som finns.

Intensivvården i Sverige var redan före pandemin tufft slimmad med relativt få vårdplatser per capita. Vi har normalt 5,8 vårdplatser per 100 000 invånare. Det är bara Portugal i hela EU som har färre – 4,2. Genomsnittet är 11,5 platser, och Tyskland som ligger i topp har 29,2 platser per 100 000 invånare.

Herr talman! Varför är då dessa fakta så viktiga i debatten? Jo, därför att de platser som vi har måste, för att de behov som finns ska mötas, skötas av personer med stor kompetens och prioriteras hårt för att räcka till. Samtidigt har vi i dag möjlighet att göra avancerade medicinska och kirurgiska behandlingar som kräver intensivvård.

Vi har också nya stora utmaningar med grovt våld och skjutningar, som har lett till skottskador som före år 2000 knappt fanns i Sverige. Förra året intensivvårdades 148 personer för skottskador i Sverige, och de tar också enorma resurser i anspråk.

Trafikskadorna har minskat, men skottskadorna har tillkommit. Det ökade antalet unga skottskadade personer är en tung belastning också för våra intensivvårdsavdelningar, förutom dilemmat i övrigt.

Herr talman! Så ser den bistra vardagsverkligheten ut på våra intensivvårdsavdelningar. Platserna fylls och måste bemannas med kompetent personal i alla led. Klarar man inte att bemanna platserna med personer med rätt kompetens står man med dilemmat att neka någon en plats eller att sänka säkerhetsnivån och kvaliteten.

Detta var läget före pandemin – med cirka 600 intensivvårdsplatser i Sverige. Under pandemin har antalet iva-platser utökats så att cirka 550 av platserna under en period har gått till intagna covidpatienter. Nästan hela den svenska resursen har under pandemin alltså haft covidpatienter.

Hur går detta ihop? Hur ska man kunna bemanna platserna? Jo, man har tvingats ta in icke-specialiserade sjuksköterskor som fått arbeta i team. De har fått jobba på ett helt annat sätt med en helt ny och mycket svårt sjuk patientgrupp. Man har stängt ned operationsverksamheten och använt sig av anestesijuksköterskor för att bemanna iva. Man har gjort allt för att rädda liv under den nu mer än ett år långa period som pandemin har pågått.

Prot. 2020/21:129

28 maj

Svar på
interpellationer

Herr talman! Så här kan det dock inte fortgå. Personalen är slutkörd, och personer med rätt kompetens är för få. Samtidigt förväntar sig alla att om man blir svårt skadad ska man få den vård man kan kräva i ett välfärdsland.

Risken att dö på grund av att platserna är för få har nu ökat. Tidigare har vi inte haft en ökad dödlighet bland de patienter som intensivvårdats trots att intensivvårdsplatserna varit få. Under pandemin har man dock kunnat se att det blivit så. Det är inte konstigt under det exceptionella läge som råder.

Anf. 100 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det här en fråga som rymmer mycket. Vi fokuserar kanske mycket på det som gäller i dag. Underliggande fakta, det vill säga att regionerna är ansvariga för hur man organiserar hälso- och sjukvården och hur många intensivvårdsplatser man inrättar, är förstås något som är välbekant för både Lotta Olsson och mig.

Det är inte ovanligt att det handlar om en balans. Det tror jag att även Lotta Olsson har mött i dialogen med regionala företrädare. Att ha många vårdtygn eller vårdplatser ger inte alltid en bättre sjukvård. Vi vill förstås att människor ska vara på sjukhus så mycket som krävs, med all den specialistkompetens och expertis som finns där. Men när man inte behöver vara där finns det en fara i att vara på sjukhus. Det finns en risk – det behöver jag inte berätta för Lotta Olsson med hennes bakgrund, men jag talar även till många andra – med att vara kvar på sjukhus onödigt länge. Det ska man inte vara. Vi har ju även arbetat för att människor ska lämna sjukhusen. Det finns något i statistiken om hur många vårdplatser man har per invånare som jag härigenom vill problematisera lite grann.

I normalfallet finns det 90 iva-platser i Region Stockholm, där det bor över 2 miljoner människor, och det är inte särskilt mycket. Hur man tänker och dimensionerar detta måste Region Stockholm svara på. Det gäller förstås för varje enskild region.

Jag är helt överens med Lotta Olsson om att vi behöver ha fler som är specialistutbildade. Jag vill inte i huvudsak knyta det till bara en specifik situation nu eller tidigare. Den medicinska kunskapen går framåt. Vi både kan och vill göra mycket mer. Människor förväntar sig mycket mer, och då måste kompetensen följa med. Det är skälet till att vi har utökat platserna på våra lärosäten. Det är därför fler examineras. Vi har även gett särskilda anslag till regionerna för att de ska kunna se till att den som är sjuksköterska och vill specialistutbilda sig ska kunna få en betald utbildning. Denna utveckling vill vi ska fortgå.

Om jag får tala om vad regeringen har för förutsättningar och möjligheter att på nationell nivå stödja, hjälpa, underlätta för och samordna det som är regionernas ansvar kan jag nämna Nationella vårdkompetensrådet. Jag ser fram emot vad rådet kommer fram till när de nu tittar på hur behoven bedöms se ut framöver.

I en region tittar de kanske på situationen och tänker: "Hur ser det ut i vår region? Vilken personal har vi? Vilka ska vi specialistutbilda? Hur många ska få denna chans? Ja! Nu har vi säkrat upp behovet det kommande decenniet." Sedan flyttar personal över länsgränsen eller till en annan region och ett mer spännande jobb, vilket är helt självklart. Vi kan inte hantera specialistkompetensen som enbart en regional angelägenhet. Sam-

tidigt är det arbetsgivaren som måste se till att villkoren är attraktiva och som måste ta hand om sin personal.

Låt mig göra en kort avrundning. Covid-19-krisen är en kris av oproportionerliga mått. Att vara tvungen att göra mycket av det som man i normala fall inte gör sätter personalen på prov, och det gör att man arbetar på ett annat sätt. Det här är inte en organisation som man ska behöva ha i ordinarie fall. Det lär oss mycket och ställer krav på oss alla, och vi behöver samarbeta i detta. Det löpande arbetet med fler utbildningsplatser, fler som utexamineras och betald utbildning är en viktig väg att gå. Det är också detta regeringen har för avsikt att fortsätta med. Jag delar dock bilden av den utmaning vi har, inte minst där vi står just nu.

Anf. 101 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Jag ställer upp på att det är en exceptionell situation nu. Men om man har extra resurser blir det mycket lättare att hantera en riktig arbetstopp.

Regeringen har gjort satsningar för att på universitetsnivå fylla på i bristyrken. Men man har missat att följa upp det hela. Riksrevisionen har tittat på det här och kom med en rapport i februari i år. Där kan man se att regeringen inte alls har nått målet vad gäller vare sig specialistutbildade sjuksköterskor – där har det gått absolut sämst – eller sjuksköterskor. Man har dock nått målet att få fler utbildade läkare och arkitekter, och de har till och med blivit fler än man behövde. Man har redan nått målet för 2023. Det hjälper alltså inte även om man öppnar kassakistan och försöker skapa utbildningsplatser.

Riksrevisionen har därför kommit med förslag på hur man ska komma till rätta med det här. Man måste vara tuffare och se till att det finns praktikplatser. Man måste se till att använda resursen disputerade sjuksköterskor på ett bra sätt. Det måste göras på ett sådant sätt att man kommer igenom flaskhalsen.

Ett annat dilemma är att kåren är överårig. Det tar lång tid innan man når specialistkompetens. Så är det inom alla akademiska yrken. Många hinner få både barn och barnbarn innan de nått ända fram. I och med det blir tiden i yrket relativt kort. Många är över 55 år i dag. De kommer snart att gå i pension.

Kanske är det för att kåren är gammal som det har funkade under pandemin. På en vanlig vaccinationscentral kan man se att de är fajter och vill göra sitt bästa. Många har gått in i tjänst nu trots att de har passerat pensionsåldern. Men så här kan vi inte ha det. Vi kan inte bygga på det här. Vi kan heller inte skylla på att sjukvården var privat eller icke-privat, eller att folk flyttar mellan regionerna. Vi har för få totalt sett.

I och med att arbetsvillkoren i Sverige inte har varit lika fördelaktiga som exempelvis i Norge har vi haft ett dränage dit. Man behöver därför titta på arbetsvillkor och också utbilda fler. De allra flesta vill ändå vara kvar i sitt hemland och inte vara i Norge under alltför lång tid.

Jag tror att det finns jättemycket att göra. Jag önskar att regeringen inte bara öppnar plånboken utan också talar om för universiteten vad de har fått resurserna till. Regionerna eller enskilda sjukhus kan inte styra universiteten och ska heller inte göra det. De styrs via regleringsbrev, och det är bara Lena Hallengrens funktion som har makt att styra upp det här.

Jag har tidigare haft en debatt om ämnet med Matilda Ernkrans. Då kallade hon mig populist när jag tyckte att det här är en stor samhällsfara. Jag hävdar dock att det är det. Vi har byggt upp en vårdskuld, och många väntar på tunga operationer. Jag tycker att det är en försumlighet om man inte följer upp de mål som man de facto har fått resurser till. Man ska utbilda de personer som man ska utbilda och inte några andra som man tycker är kul att utbilda. Det här är en enormt viktig uppgift för regeringen.

Anf. 102 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det blir lite konstigt om jag och Lotta Olsson ska diskutera att det är regeringens ansvar att det finns praktikplatser i regionerna. Finns det någonstans där regionerna, våra huvudmän, inte ordnar praktikplatser? Lotta Olssons partivänner styr ju i regionerna. 80 procent av våra invånare bor i en region där Moderaterna och Kristdemokraterna styr. Regeringen kan inte inrätta praktikplatser på specifika sjukhus, avdelningar och kliniker. Det är säkert inte Lotta Olssons mening att uttrycka sig så, men det här är en omöjlighet.

Vad regeringen kan göra är att se till att det blir fler utbildningsplatser. Jag säger inte att det är nog eller att vi inte behöver göra mer. Men det är viktigt att säga att de som har utexaminerats som intensivvårdssjuksköterskor har ökat med nästan 25 procent, från 400 om året 2014 till 500 om året 2020. Man kan tycka att de borde vara ännu fler. Men vart tar de vägen när de har utexaminerats? Det är frågan.

Regeringen kan dock inte säga att en viss person måste anställas. Vi kan se till att det finns ekonomiska förutsättningar. Vi kan se till att det finns utbildningsplatser. Vi kan ha ett nationellt vårdkompetensråd som samlar regioner, akademi och parterna – i detta fall SKR – som får titta på hur man gör det här.

Vi kan synliggöra de brister som finns. Vi kan ställa krav på att det ska etableras praktikplatser innan man är färdig och på att det ska finnas möjlighet att specialistutbilda sig med betald lön. Det är en fråga om att anslå resurser, både till lärosätena och till regionerna.

Men vi kan inte i den här debatten komma bort från att regionerna är huvudmän. De är ansvariga för att det finns villkor som gör att man gärna jobbar i Sverige och inte till exempel i Norge. Det är de som ser till att det är en attraktiv arbetsmiljö och att man vill söka sig dit. Regeringen kan inte inrätta praktikplatser på enskilda kliniker och sjukhus och i regioner. I det är det nämligen så mycket arbetsledning och sjukvårdsorganisation som det bara kan bli.

Jag vill återigen säga att jag inte tycker att vi ska vara nöjda på något sätt. Men man måste vara tydlig med vad som är regeringens ansvar och vad som är regionernas ansvar. Jag ser mycket fram emot att Nationella vårdkompetensrådet kommer att definiera ur ett lite mer nationellt perspektiv hur behoven ser ut. Jag ser fram emot att fortsätta bygga ut platser på våra lärosäten. Jag ser också fram emot att vi fortsätter att möjliggöra för våra fantastiska sjuksköterskor att få specialistutbilda sig med betald lön.

Jag tror generellt sett att den som vill och får gärna kan arbeta under en längre tid. Det tror jag att vi är överens om. Jag tänker på det här med vaccinationscentraler och hur många som egentligen är pensionärer men som nu går in där och arbetar. Det är väl fantastiskt att gå in under en tid

och bistå när man känner att man både kan och vill. Det är inte ett problem i sig. Det är klart att vi inte bygger svensk hälso- och sjukvård på att människor ska känna sig tvingade att komma tillbaka, men det erbjudandet tror jag att väldigt många har uppskattat. Det är väl två lite olika diskussioner.

Återigen: Det vi kan göra handlar om utbildningsplatser, resurser och kunskap om hur det ser ut. Det handlar också om att ställa krav och skapa möjligheter genom överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner. Men själva arbetet med organisationsstrukturen för att till exempel anställa disputerade, erbjuda praktikplatser och möjliggöra betald utbildning måste sättas i ett sammanhang, och det måste göras av sjukvårdshuvudmännen och naturligtvis på golvet.

Anf. 103 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Lena Hallengren gör det lite enkelt för sig genom att skylla allt på Stockholm. Stockholm har ju många av utbildningsplatserna. Jag kommer från en socialdemokratisk region. Där har vi lagt ned intensivvårdsutbildningen, eftersom det inte fanns några lärare alls. Där har man inte fixat det över huvud taget. Jag kan inte se att det skulle vara mindre brist på kompetens där än någon annanstans. Man gör det för enkelt när man skyller på regioner. Våra universitet är de facto en statlig fråga.

Man behöver absolut ha praktikplatser. Men det går naturligtvis krävande att ordna även det på något sätt. Och vad är alternativet? Alternativet är att vi inte fixar det här uppdraget – eller som nu, att vi ska gå ut och be italienska sjuksköterskor att komma hit. Det här är ett uppdrag som vi de facto måste sköta. Jag tycker att det blir en lite förenklad debatt om man bara gör det till en fråga om privat eller statlig funktion. Stockholm har fått vara slagpåse under hela pandemin. Jag kan inte se att det har funkat bättre någon annanstans, till exempel i de röda länen. Där tycker jag att socialministern duckar för sitt ansvar.

Riksrevisionen har förslag i sin rapport. Jag önskar att Matilda Ernkrans, som är ansvarig för de här utbildningarna, läser och tar till sig rapporten och inte kallar det populism när folk är väldigt oroliga för hur det de facto ska gå. Vi kan ju inte ha stora högspecialiserade sjukhus där det saknas kompetent personal. Detta är en jättetråkig utveckling som inte är värdig ett land som Sverige.

Anf. 104 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag har inte blandat ihop privat och statlig vård. Det är Lotta Olsson som hela tiden försöker återkomma till att det skulle vara ett problem.

Jag säger inte heller att det är ett specifikt problem i Stockholm. Men jag vill gärna understryka att regionerna har ett ansvar. De är ansvariga för svensk hälso- och sjukvård. De är arbetsgivare. Regeringen och socialministern kan inte ordna VFU-platser på olika kliniker runt om i Sverige, inklusive Stockholm, utan det måste regionerna göra.

Vi kan utbilda och anslå resurser. Vi har Nationella vårdkompetensrådet. Vi kan ingå överenskommelser. Vi kan se till att ge allt stöd som finns. Men vi kan inte ta över ansvaret från regionerna, som är huvudmän för svensk hälso- och sjukvård. Då har man lagt bollen helt fel. I så fall har inte regionerna något arbetsgivaransvar. Då behöver de inte alls känna något ansvar för att vara attraktiva. Varför åker svenska sjuksköterskor till

Norge? Det är ju inte för att vi inte har utbildat tillräckligt många. Det måste bero på någonting annat i själva organisationen. Jag menar att varje region har ett ansvar.

Men jag tycker också att det finns ett problem när det gäller den privata vården om det är så att vi har personal som skulle kunna hjälpa till men av olika anledningar inte kan eller får. Det kan bero på att det inte är avtalat. Vi kan ha en egen debatt om det. Men det är klart att det spelar roll om man över landet bara kan förfoga över delar av personalen i krissituationer och andra lägen. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Jag tror att Matilda Ernkrans gärna svarar på de här frågorna. Hon har tydligen gjort det förut, och hon gör det säkert igen. Jag tänker inte stå här och säga vad hon skulle ha sagt. Men det sker förändringar på våra lärosäten, och vi fortsätter med dem. Vi kan dock inte utbilda fler än vi vet att man har möjlighet att få VFU-platser till. Det är ett problem om man ger en föreställning om att någon ska få utbilda sig men inte har följt upp detta i den praktiska verkligheten. Den som inte får VFU-plats blir naturligtvis varken läkare eller specialistutbildad sjuksköterska.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:691 om brister i smittspårningen

Anf. 105 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Johan Hultberg har frågat mig om jag tänker ta initiativ till ett regeringsuppdrag om att utveckla och ta i bruk en smittspårningsapp, om jag är beredd att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utvärdera det svenska smittspårningsarbetet, om jag tänker ta initiativ till ett regeringsuppdrag om att se över om nuvarande kapacitet av smittskyddsläkare är tillräcklig och om jag avser att vidta några andra åtgärder för att utveckla det svenska smittspårningsarbetet.

I Sverige finns nationella vägledningar för testning, smittspårning och isolering som har tagits fram av Folkhälsomyndigheten. Vägledningarna implementeras av de regionala smittskyddsenheterna.

I november 2020 fick E-hälsomyndigheten i uppdrag att genomföra kartläggningar av digitala stöd i smittskyddsarbetet internationellt. Folkhälsomyndigheten fick i uppdrag att kartlägga processer i smittskyddsarbetet nationellt. Uppdragen redovisades den 1 april 2021. Av redovisningen framgår att myndigheterna inte ser att en så kallad smittspårningsapp skulle lösa de stora utmaningar i smittspårningsarbetet som smittspårare och smittskyddsenheter står inför och att evidensen kring dessa appar är bristfällig. Digitala stöd ska ses som ett komplement till det befintliga smittskyddsarbetet och inte en ersättning för denna.

Folkhälsomyndigheten föreslår dock i redovisningen att regionerna inför ett digitalt ärendehanteringssystem för smittspårning, vilket utvecklats av Region Värmland, och skriver att de ämnar stödja regionerna för att implementera detta. Region Värmland erbjuder systemet utan kostnad till andra regioner och upprättar ett införandestöd. Folkhälsomyndigheten samordnar arbetet.

Ärendehanteringssystemet är utvecklat under covid-19-pandemin, men man ser även att det kan utvecklas för användning vid smittspårning

av andra sjukdomar och således kan stärka det svenska smittskyddsarbetet. Systemet kan bidra till att effektivisera smittspårningen och förbättra möjligheterna att skapa gemensamma lägesbilder för exempelvis kluster, utbrott och riskmiljöer.

Regeringen har förlängt överenskommelsen med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, om ökad testning och smittspårning även för 2021. Sedan tidigare har det avsatts 7,5 miljarder kronor för främst storskalig PCR-testning och smittspårning under 2021. Därtill har det avsatts 1,4 miljarder kronor för användande av snabbtester inom såväl äldreomsorgen som hälso- och sjukvården. I vårpropositionen föreslås ytterligare 1,65 miljarder kronor för storskalig testning och smittspårning, det vill säga totalt 10,5 miljarder kronor för 2021.

För 2020 öronmärktes 1 miljard till smittspårning, och för första kvartalet 2021 har 250 miljoner kronor öronmärkts till smittspårning och utbrottsshantering, varav 30 miljoner till regiongemensamma digitala lösningar för att boka testning. Regeringen och SKR är överens om att avsikten är att vid behov förlänga denna satsning med motsvarande belopp per kvartal för resterande del av 2021 under förutsättning att riksdagen avsätter medel för ändamålet.

Smittskyddsarbetet och smittspårningen kommer, precis som övriga insatser under pandemin, att utvärderas. Regeringen har tillsatt en kommission, Coronakommissionen, med uppdrag att utvärdera regeringens, berörda förvaltningsmyndigheters, regionernas och kommunernas åtgärder för att begränsa spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 och spridningens effekter. En andra delredovisning ska lämnas den 31 oktober 2021 och innehålla en redovisning av bland annat åtgärder för att begränsa smittspridningen, hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera virusutbrottet samt provtagning och smittspårning.

Regeringen följer utvecklingen på området noga och är beredd att vidta fler åtgärder om så behövs.

Anf. 106 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Tack så mycket, ministern, för svaret på min interpellation som handlar om de brister som har varit i smittspårningsarbetet och också hur det arbetet kan utvecklas framåt.

Herr talman! Tyvärr är det inte så att pandemin är över, även om det nu börjar ljusna lite grann vid horisonten tack vare att vaccinationsarbetet sakta men säkert går framåt i Sverige liksom i övriga Europa och världen. Vi kommer fortsatt att leva med coronapandemin under lång tid och ha viruset i vårt samhälle. Därför kommer det fortsatt att vara oerhört viktigt att vi testar och åter testar samt att vi smittspårar och klarar av att bryta smittkedjor.

Jag har många gånger i den här kammaren lyft fram att det har varit problematiskt att testningen kom igång för sent i Sverige, att kapaciteten inte byggdes ut tillräckligt snabbt och att smittan därav fick fäste på ett väldigt snabbt sätt och blev utbredd i vårt samhälle under våren i fjol. Det är en av anledningarna till att Sverige har haft en väldigt hög smittspridning jämfört med till exempel vårt grannland Norge.

En sak som EU-kommissionen har rekommenderat medlemsländerna – inklusive såklart Sverige, herr talman – är att vi ska ta fram och imple-

mentera en digital smittspårningsapp. Det kan vara ett viktigt verktyg för att, som kommissionen konstaterar, rädda människors liv och försörjning.

Herr talman! Coronaviruset stannar inte vid några nationsgränser. Nu ser vi framför oss att gränsrestriktioner ska kunna lättas, att rörligheten länder emellan förhoppningsvis ska kunna bli större, att vi ska kunna resa och besöka nära och kära som bor i andra länder, att vi ska kunna åka på semester och att människor ska kunna göra affärer och se till att få fart på ekonomin igen.

Då tror jag, herr talman, att det blir ännu viktigare att vi har verktyg och samarbeten över nationsgränser som möjliggör smittspårning. I det perspektivet tycker jag att det är bekymmersamt att Sverige fortfarande mer än ett år in i pandemin inte har en digital smittspårningsapp på plats.

Om man tittar ut över Europa är vi ganska ensamma om det vid det här laget. Våra grannländer Danmark och Norge har det, och Tyskland har det. De allra flesta länder i Europa har det. Det är ett fåtal länder som ännu inte har det, och i de länderna pågår det ett arbete med att utveckla sådana appar, till exempel i Belgien och Luxemburg. Men Sverige har det fortfarande inte.

Jag vill fråga statsrådet varför inte regeringen delar kommissionens uppfattning att smittspårningsappar är värdefulla och att de kan rädda människors liv och försörjning och om ministern inte delar min uppfattning att det är viktigt med verktyg nu när vi kommer att öka rörligheten inom Europa och över våra nationsgränser och att det då är viktigt med verktyg som fungerar gränsöverskridande.

Herr talman! Jag har en annan fråga som jag nu ser att jag kanske får återkomma till i mitt nästa inlägg. Det rör antalet smittskyddsläkare. Det är en mer långsiktig fråga. Vi kan konstatera att Sverige har väldigt få smittskyddsläkare jämfört med andra länder.

Det är en lärdom som vi nog behöver dra från den här krisen att vi behöver stärka smittskyddsarbetet på olika sätt, och inte minst det lokala och regionala. Då tror jag och Moderaterna att det är viktigt att vi ser över organisationen och verkar för att få på plats fler smittskyddsläkare. Det resonemanget får jag utveckla i mitt nästa inlägg.

Anf. 107 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det är väl alldeles utmärkt. Då väntar jag på att Johan Hultberg gör en liten inflygning om det, så kan vi ta det i nästa replikskifte.

Jag tycker att vi börjar med smittspårning. Jag har lite svårt för bilden att alla andra länder har smittspårningsapp och att det fungerar jättebra. Det är inte riktigt så det ser ut. Tittar vi på Belgien är det 2,5 procent av dem som testar positivt som har använt en sådan smittskyddsapp. Att ladda ned en app är en sak, att använda den är en helt annan.

Bara det att man i ett sådant läge som vi nu går in i visar att man testar positivt är inte riktigt en fördel när man vill ha möjlighet att resa fritt. Vi är förstås väldigt angelägna om att man smittspårar och kan bryta smittkedjor. Men det går inte att förlita sig på att människor inte bara har laddat ned utan också använder appen. Det har i många länder visat sig att det inte är kommunicerande kär. Att ladda ned är en sak. Men det är inget land som säger: Det här förlitar vi oss på.

Det handlar om digitala lösningar. Det var därför jag kanske lite ovanligt lade ut orden ganska mycket om Region Värmland och det arbete som

sker där. Jag tror att det är oklokt att hantera frågan om smittspårning och smittskyddsfrågor som ligger på en regional nivå, naturligtvis med mycket stöd från Folkhälsomyndigheten, som att det handlar om att vi skulle ha en app. Det är ett väldigt avancerat arbete som man bedriver.

Jag menar inte att Johan Hultberg antyder det, men det är lätt att tro att om vi bara har en app så kan vi smittspåra jätteeffektivt. Man smittspårar kring konstaterade fall. Det gör alla regioner. Det är de beskederna som jag får från Folkhälsomyndigheten som i sin tur har dialog med smittskydden och regionerna. Smittspårningen står hela tiden i relation till smittspridningen i samhället. De regioner som har en större smittspridning måste förstås smittspåra mycket mer.

Det handlar om att man inte bara tittar på konstaterade fall. Det gäller också hur framgångsrika vi är i att bryta smittkedjorna. Där har man lärt under tiden. Johan Hultberg inledde med att tala om testkapaciteten, och det är klart att den är helt central. Ju sämre testkapacitet vi har, desto mindre roll spelar det att man vet om att man har varit nära någon som är smittad.

Testning och smittspårning hänger ihop. Jag vill avsluta mitt inlägg med att understryka hur viktigt det är. Det är ett gott exempel. Vad är det som ska ligga kvar i samhället? Vad menar vi att vi ska ha för typ av beredskap och åtgärder? Det är naturligtvis helt centralt att man får en god kännedom om vem som är smittad, kan smittspåra runt och bygga vidare med ytterligare testning.

Jag har en minut av min talartid kvar. Jag vill beröra detta med individer som smittspårar. Det är helt centralt. Om den enskilde inte vill medverka faller hela smittspårningsarbetet. Det finns ingen annan person som kan veta vem man har mött och vem man borde informera.

Jag kan inte annat än att ta till mig av den bild jag får från regioner och Folkhälsomyndigheten att man i alla regioner arbetar väldigt effektivt. Man tycker att man har modeller. Man har också ett sätt att arbeta med smittspårning som vi kommer att ha god nytta av också i framtiden. Covid-19 är det vi talar om här och nu. Men det är förstås viktigt också i andra sammanhang.

Sammanfattningsvis: Folkhälsomyndigheten fick i uppdrag att göra en ordentlig analys av hur det ser ut internationellt och hur det ser ut nationellt. Den kom tillbaka till regeringen med det underlag som jag känner att vi behöver vila på. Det finns inte en modell i något land där man känner att det är lösningen. Man väljer andra digitala funktioner som ska understödja smittspårningen i våra regioner.

Anf. 108 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Ministern har naturligtvis helt rätt i att en digital smittspårningsapp inte är lösningen på smittspårning. Det är ett verktyg. Det är ett av många verktyg som jag tycker borde användas.

I grunden handlar smittspårningsarbetet naturligtvis om att individer som är smittade snabbt testar sig och att man då är öppen och transparent om vilka man har träffat och när man har gjort det. Det gäller att man är snabbfotad som individ med att ta sitt ansvar och snabbt underrättar de personer som kan ha blivit smittade. Det gäller då att man får hjälp och stöd i det arbetet från hälso- och sjukvården.

Herr talman! Det är där som jag har varit bekymrad över att det arbetet kanske inte har fungerat fullt ut i Sverige. Det har varit upprepade larmrapporter från regionerna om att smittskyddsarbetet inte fungerat tillräckligt väl. Sverige har i jämförelse med många andra länder lagt ett väldigt stort ansvar på individen.

Ministern har som sagt helt rätt i att om inte individen medverkar spelar det ingen roll vilka tekniska hjälpmedel man har eller hur hårt hälso- och sjukvården arbetar. Men många vittnar om att det har varit ett väl stort ansvar som har lagts på individen att själv kontakta dem som man eventuellt har träffat.

Det hade varit bra om man från hälso- och sjukvårdens sida hade fått ett större stöd och stöttning i detta. Det är också därför som jag efterfrågar utvärdering i min interpellation. Nu har vi ändå levt med den här pandemin i över ett år. Vi bör titta på om de sätt som vi har valt i Sverige att till exempel smittspåra på har varit bra, om de fungerat som vi vill eller om det finns möjlighet till utveckling och förbättringar.

Den europeiska smittskyddsmyndigheten lyfter fram att det är kontakt per telefon från vården som bör vara grunden i smittspårningsarbetet. I Sverige har inte detta varit grunden, utan det har ofta handlat om att man själv, digitalt eller på annat sätt, ska göra smittspårningen.

När det gäller appen tycker inte jag heller att man ska överdriva vilken roll en sådan kan spela. Men jag tror att en app innebär en viktig möjlighet att komplettera det smittskyddsarbete som Sverige och övriga länder bedriver.

Potentialen för detta verktyg borde också bli större och viktigare nu när resandet inom, och även utanför, unionen ökar. Då tror jag att det är bra om fler länder har de digitala verktygen på plats och även nyttjar den funktion som EU-kommissionen har tagit fram för att få de olika nationella apparna att funka tillsammans. Det är ju först då de blir verkligt verkningsfulla – när Sverige inför en app och ser till den också funkar i det EU-gemensamma systemet.

Det är vad jag hoppas att Sverige ska göra även om det verkar som att regeringen tyvärr har stängt denna dörr, vilket jag tycker är olyckligt.

När det gäller smittskyddsläkarna har det kommit fram uppgifter om att Sverige kanske inte har fler än 60 smittskyddsläkare, vilket är ett litet antal. Om vi jämför oss med Norge ser vi att man där har omkring 350 smittskyddsläkare. Om Sverige skulle ha haft lika många som Norge i relation till vår befolkning skulle vi snarare ha haft 700 smittskyddsläkare än 60.

Jag och Moderaterna, och nu faktiskt också en majoritet i socialutskottet, tror att det här är någonting vi behöver se över. I nästa vecka kommer riksdagen därför att fatta beslut om ett tillkännagivande till regeringen om att se över organisationen med smittskyddsläkare och titta på hur man kan förstärka närvaron av smittskyddsläkare lokalt och stärka det regionala smittskyddsarbetet. Det tror jag är en viktig lärdom från den här pandemin.

Anf. 109 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag tror inte att vi ska underskatta vad som krävs för att ta fram en app när det handlar om integritet och central lagring av data. Det var någonting som Tyskland fick erfara när man delvis fick lägga ned arbetet för att det fanns en skepsis i grunden till datalagring, övervakning

och så vidare. Det är möjligt att denna skepsis är ännu större i Tyskland, men det här är i alla fall ett exempel.

Jag vill säga till alla som möjligen lyssnar att det inte finns någon EU-app som alla nu ska använda när man börjar röra sig fritt och som Sverige inte vill ansluta sig till, utan olika länder tittar på detta och jobbar lite olika. Inget land har kommit fram till att man har den optimala appen, som både blir nedladdad och väldigt väl använd och som är det som man i alla fall så här långt har kunnat peka på som det mest framgångsrika i smittskyddsarbetet.

Det här är en global pandemi, men det är otroligt viktigt att vi ändå har ett nationellt perspektiv och att det finns en likvärdighet över landet. Men vi kommer inte ifrån att det är regionala smittskydd som arbetar och som utför ett enormt hårt arbete, många gånger med stöd, hjälp och ledning av Folkhälsomyndigheten.

Man ska komma ihåg att det inte bara är smittskyddsläkare utan också behandlande läkare och många andra delar av sjukvården som ingår i smittskyddsarbetet, smittspårningen och så vidare. När man tittar på smittskyddsläkare behöver man därför titta på hela organisationen, men det råder ingen tvekan om att man har behövt utbilda fler smittskyddsläkare under krisen.

Jag vill säga att svenska regioner inte har skickat signalen genom Folkhälsomyndigheten i det uppdrag de fick att de känner behov av att ha en specifik app. Däremot har personella resurser utan tvekan varit en flaskhals.

Oavsett på vilket sätt man får veta att man är positiv behöver vi se till att vi kan hjälpas åt att smittspåra kring de positiva fallen. Då behöver det finnas kvantitet på människor som kan detta, som får utbildning och som kan vara de aktiva smittspårarna. Regionerna har arbetat intensivt med att lära upp ny personal och sätta dem i arbete, och det är det som, vad jag förstår, snarare har varit en flaskhals och en försvårande omständighet så här långt.

Sedan tycker jag kanske inte att vi ska dra alla slutsatser här och nu. Dels har vi en coronakommission, dels menar jag att de uppdrag som är givna både till E-hälsomyndigheten och till Folkhälsomyndigheten är de underlag som regeringen behöver använda sig av snarare än ett tyckande att det skulle kunna vara bättre. Det handlar hela tiden om att inte bara använda sig av ekonomiska utan också av faktiska resurser när man ska utarbeta olika system och när man ska påverka organisationen runt om i landet.

Tillkännagivandet får jag naturligtvis ta del av när det kommer. Men med all respekt – Sverige har ändå en organisation där regionerna har huvudansvar för hälso- och sjukvårdsorganisationen och för hur de bygger sin smittskyddsorganisation. Vi kan inte rita om denna karta från regeringens håll. Men det är klart att vi har anledning att se över hur smittskyddsarbetet bedrivs i landet som helhet; det kan jag redan nu säga. Exakt i vilken form får vi återkomma till.

Jag vill understryka hur viktigt det är att testningen har stor kapacitet. Man kan smittspåra annars också, men om man inte har möjlighet att följa upp det med testning brister det. Även om jag har enormt stor respekt för att det kan finnas fördelar med appar också tycker jag inte att vi ska förstora frågan alltför mycket.

Prot. 2020/21:129
28 maj

Svar på
interpellationer

Regionerna har uppfattningen att man arbetar på, att man behöver digitala stöd, att man snarare använder sig av andra modeller som är mer effektiva och att de personella resurserna har varit flaskhalsar och brister i systemet.

Jag tror att vi behöver arbeta vidare med det här på olika sätt för att se till att man inte minst under hösten klarar av eventuella utbrott, kluster och så vidare. Vi måste snabbt kunna stoppa en eventuell ny smittspridning oavsett om den är lokal eller regional.

Anf. 110 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Jag kan förstå att regionerna inte har lyft fram behovet av en smittskyddsapp och tyckt att det först och främst är en app de har saknat i arbetet under pandemin.

Jag tror som sagt att appen blir viktigare nu, framåt, när resandet över gränserna ökar. Då tror jag att den modell vi har i Sverige behöver kompletteras och att digitala verktyg – som kanske har registrerat var jag har varit på min semester, vilka butiker eller annat som jag har befunnit mig i och vilka jag kan ha träffat – skulle kunna vara ett stöd.

Det är, herr talman, lite grann det här som jag har kritiserat regeringen för under pandemin: Man är så otroligt mycket här och nu och har inte riktigt förmågan att blicka framåt och ha en förberedelse för det som komma skall. Vi har sett detta under de tidigare vågor som har kommit under pandemin. Regeringen var inte förberedd på en andra våg och inte på en tredje våg, och det har fått konsekvenser.

Nu tycker jag att det är viktigt att man funderar på hur man ska skapa förutsättningar för ett bra och fungerande smittskyddsarbete framåt, när rörligheten ökar. Då tror jag och mitt parti att en app hade kunnat vara ett komplement.

Men som sagt: Man ska inte överdriva betydelsen av en app. Jag ser också de problem som ministern lyfter i sina inlägg kopplat till integritet och till att appen i sig inte löser något om den inte får ett stort användande. Det är naturligtvis på det sättet, och det är viktigt att ha det sagt.

När det gäller smittskyddsläkarna och det tillkännagivande som riksdagen sannolikt kommer att rikta i nästa vecka handlar det om att se över organisationen och titta på hur smittskyddsarbetet kan förstärkas och organisationer utvecklas. Vi tror att det hade varit intressant att titta på till exempel den norska modellen, där man har smittskyddsläkare inte bara i regionerna utan i varje kommun. Så kan man mer lokalt jobba med att förebygga och stoppa smittspridning i en pandemi som den vi nu befinner oss i.

Anf. 111 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det låter väl ändå som att vi är rätt överens om att en smittspårningsapp inte löser problemet.

Om staten, myndigheterna och regeringen går in och säger ”nu borde alla regioner göra så här” kan man också ställa till det för regionerna, inte minst i ett läge där de håller på och agerar i en pågående kris.

Det är såklart alltid Johan Hultbergs roll som oppositionsföreträdare att säga att regeringen hela tiden har varit sen och inte haft koll på läget. Men jag delar inte den bilden, och jag har inte heller noterat alla förslag

från Moderaterna som tydligen hade kunnat lösa många av utmaningarna – om ni bara hade uttryckt dem lite högre.

Det är ett faktum att sjukvårdsorganisationen ändå är en regional angelägenhet. Vi ska ge allt tänkbart stöd för att man ska kunna göra det hela likvärdigt över landet och för att man ska ha rätt förutsättningar för sitt arbete – i det fall vi nu talar om gäller det testning och smittspårning.

Men det är viktigt att regionerna ser att detta passar in i deras struktur. I ett läge när krisen är över går det kanske att förhålla sig till detta på ett annat sätt. Men det är annorlunda om man kommer mitt i en kris och från regeringens sida genom Folkhälsomyndigheten efterhör hur regionerna ser på detta och frågar: Finns det ett behov? Om svaret då är nej tycker jag att vi har ett ansvar att lyssna också på det.

Men det handlar även om att se till att möta regionerna utifrån utbrottsteam, som vi har talat om tidigare, där Folkhälsomyndigheten ska stödja, vägleda och utbilda för att man ska undgå de flaskhalsar som har funnits i och med att man har haft för få personer som kan hjälpa till att smittspåra. Då blir det väldigt mycket viktigare att arbeta med det än att lägga tid och kraft på andra saker.

Jag vill avsluta med att säga att när det gäller smittskydd som är regionalt har regionerna såklart också ett ansvar för kommunerna; det vill jag verkligen understryka. Det är ju ingen smittskyddsläkare som i dag är regional som kan säga att kommunerna får lösa detta själva. Hälso- och sjukvården har ju ett ansvar för regioner och för de kommuner som där ingår. Om de sedan behöver förstärkas är en annan sak, men man kan inte avhända sig ansvaret och säga att man bara bryr sig om det som är den regionala strukturen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:701 om skyddat boende för barn

Anf. 112 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Linda Lindberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att ett barn som bor på skyddat boende med en vårdnadshavare får rätt till skolgång, vård och uppföljning men även att dokumentation görs samt om jag avser att återkomma till riksdagen med lagförslag om att även barn som medföljande till skyddat boende får eget beslut och därmed egen uppföljning.

Regeringen har uppdragit åt Inspektionen för vård och omsorg, IVO, att förstärka tillsynen över socialtjänstens handläggning av ärenden som rör stöd och skydd till barn och unga. Till uppdraget hör bland annat att granska hur socialnämnden hanterar förhandsbedömningar och skyddsbedömningar, till exempel för barn som följer med sin mamma till ett skyddat boende.

Linda Lindbergs frågor verkar syfta på förslag som har lämnats av Utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112). I en departementspromemoria från 2020 (Ds 2020:16) kompletteras dessa förslag även med förslag om bland annat förutsättningarna för beslut om omedelbar placering av barn i skyddat boende. De sam-

lade förslagen bereds inom Regeringskansliet. I dagsläget är det inte möjligt för mig att säga något om lagförslag på detta område.

Anf. 113 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Tack för svaret, socialminister Hallengren!

Jag tänker börja med att uppehålla mig lite vid debatten om våld i nära relationer, som den senaste tiden har varit väldigt intensiv. Det är å ena sidan oerhört bra, för det gör att vi kan belysa problematiken kring detta. Men å andra sidan är det också ett tecken på att politiken och samhället faktiskt har misslyckats kapitalt på det här området. När dessutom fem kvinnor dör inom loppet av en månad på grund av våld från en partner eller en före detta har vi verkligen ett stort arbete att göra – för att inte tala om alla de kvinnor och barn som här och nu blir utsatta för psykiskt eller fysiskt våld.

Våld i nära relationer är enligt mig ett stort samhällsproblem, ett folkhälsoproblem och ett brott mot mänskliga rättigheter. Vi sverigedemokrater har inte haft förmånen att styra Sverige än, men jag kan inte tänka mig att Socialdemokraterna på något sätt kan tycka att de har gjort ett riktigt gott arbete de senaste åtta åren i denna fråga – heller – även om jag vet att regeringen har gjort en del.

Många kvinnor vittnar också om brister i den process som kommer då man äntligen samlat kraft och mod att ta sig ur ett destruktivt förhållande. Bristen på kunskap inom både polis, socialtjänst och rättsväsen är påtaglig. Insatser och lagar måste i någon mening synkroniseras, och ett helhetsperspektiv måste tas i de här frågorna. Här önskar vi se ett nationellt kompetenscentrum som håller ihop kedjan av insatser och stöd så att kvinnor och barn, men även män, får den hjälp och det stöd som kan förväntas.

I dag har vi som sagt en rad myndigheter, organisationer och verksamheter som kliver fram och gör fantastiska insatser, men vi har ingen samlad styrning. Det är någonting som vi skulle vilja se. Jag tycker att det är en brist i det här arbetet, i ett så jämställt och bra land som Sverige. Här behöver vi ha en samordning. Vi behöver forskning. Vi behöver riktlinjer och stöd. Vi behöver en nationell strategi för en kompetenshöjning på alla nivåer och i alla instanser på det här området. Det duger inte att smådutta. Jag hoppas att vi slipper ha den här debatten igen om tio år och konstatera att ingenting har förändrats.

Så länge politiken inte kan växla om kommer våldet att fortsätta. Jag är beredd till mycket, herr talman, för att nå målet om en nollvision här.

Mitt i denna tillvaro befinner sig många barn, herr talman. Barns trygghet och säkerhet är något som vi bör sträva efter och garantera. Vi driver sedan tidigare frågan om en barndomsgaranti, som min kollega tidigare i dag tog upp med ministern, som kortfattat lyfter just vikten av att barns bästa sätts i fokus i alla sammanhang.

Cirka 6 200 barn i Sverige bodde på skyddat boende mellan den 31 juli 2018 och den 1 augusti 2019. En studie som gjorts visar att 50 procent av de förskolebarn som bott på ett skyddat boende lider av posttraumatiskt stressyndrom. Det larmas också om att skolgång, vård och uppföljning brister. Antalet barn som vistas på skyddat boende har också ökat markant.

Min fråga till ministern rör just situationen för de barn som placeras på skyddat boende på grund av våld i hemmet. Dessa barn är så kallade medföljande till en förälder. Det innebär i dagsläget att de inte får en egen

insats. Vi har då 6 000 barn som i någon mening flyger under radarn i detta sammanhang. Man får helt enkelt inte sina lagliga rättigheter tillgodosedda i dag.

Jag uppfattade i svaret från ministern att man fortfarande tittar på de förslag som lämnades av Utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende 2017. Vi är nu inne på 2021, och regeringen tittar fortfarande. Tänker regeringen göra någonting åt situationen för de barn som bor på skyddat boende så att vi kan säkerställa att dessa får den vård, den skolgång och det stöd som kan förväntas av samhället, eller vad är regeringen villig att göra? När kan vi i så fall se ett sådant förslag på riksdagens bord?

Anf. 114 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Tack för frågan, Linda Lindberg! Tack också för att du börjar i ett mycket större perspektiv, som jag är helt övertygad om att också min kollega Märta Stenevi gärna hade velat resonera kring.

Det finns ett väldigt brett och sammanhållet arbete – det har säkert inte Linda Lindberg missat – som handlar om mäns våld mot kvinnor. En strategi togs fram av min företrädare för ett antal år sedan, och det var också en av de första saker som den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen satte upp som verkligt viktiga frågor. Det talar för att vi har ett samlat förhållningssätt och arbetar på väldigt många områden, men det arbetet hålls nu ihop av min kollega Märta Stenevi.

Det går ju att beskriva vad det är som händer. Jag vill påstå att väldigt många saker har hänt. Positionerna har flyttats fram. Så sent som nu i veckan beslutade riksdagen om barnfridsbrott – om barn bevittnar brottet skärps straffet, helt enkelt. Det handlar också om hedersrelaterat våld och barn som utsätts för könsstympning, barnäktenskap och så vidare. Det finns många områden på det straffrättsliga området.

Det finns också väldigt mycket i välfärdspolitiken som handlar om att faktiskt sätta barnen främst. Inte minst har det i pandemin handlat om att se till att barn och unga får de bästa möjliga förutsättningarna. Om andra har fått begränsa sina liv har vi verkligen försökt sätta barnens perspektiv mycket längre fram – möjlighet till fritidsaktiviteter, att få gå i skola, stöd till olika typer av frivilligorganisationer, jourer och telefoner för att man ska kunna ringa och meddela sig när livet helt enkelt känns tufft på olika sätt. Jag vill ändå påstå att mycket handlar om det.

Det gäller också välfärdspolitiken i vid mening, som handlar om att bygga ut förskola och skola, och likaså kvinnors rättigheter i vid mening. Kvinnors rätt till egen försörjning och kvinnors rätt att känna trygghet är förstås jätteväsentliga. Det handlar om stöd till kvinnojoursorganisationer. Även om jag som sagt inte har det samlade ansvaret ligger just jourerna och skyddat boende, som vi ska återkomma till, under mitt ansvar. I möten med utsatta kvinnor, kvinnoorganisationer och kvinnojourer hör jag också mycket av det som Linda Lindberg och många andra beskriver.

Jag delar dock inte den bild som kanske lite för ofta ges av att allt har misslyckats kapitalt. Ett samhälle blir ju sällan färdigbyggt. Även om man har fyra år eller flera mandatperioder på sig får man hela tiden ta steg. Man kan inte leva i tron att vi någon gång liksom blir färdiga. Samhället ställs ju hela tiden inför nya prövningar. Pandemin är bara ett exempel på det. Så är det hela tiden. Det arbetet fortsätter. Jag tror inte att vi i den här

Prot. 2020/21:129
28 maj

Svar på
interpellationer

valrörelsen heller kommer att säga: Nu är vi nöjda, nu lämnar vi över till någon annan. Det är klart att det hela tiden finns mer att göra.

Eftersom Linda Lindberg själv nämnde detta med barndomsgaranti vill jag bara säga att den interpellationen var ganska anmärkningsvärd. När det kommer till barns rättigheter kan vi ju inte låta bli att tala om att barnkonventionen nu är svensk lag. Det tyckte Sverigedemokraterna inte att den skulle vara. Då tycker jag att man ska vara lite försiktig när man talar om att den här regeringen har misslyckats kapitalt men att vi behöver ha ett barnperspektiv på allt. Det är precis det som barnkonventionen syftar till.

Sedan vi ratificerade den har vi successivt anpassat svensk lagstiftning till den. Men det är ju en annan sak att också göra den till lag, där den faktiskt hårt provas mot annan lagstiftning. Jag vill hävda att det har flyttat fram positionerna och kommer att fortsätta att flytta fram barns rättigheter. Det gör att perspektivet läggs in i alla sammanhang och att det ställs krav på att kunskapen är tillräcklig samt att den får byggas på och hela tiden ses som en färskvara för alla som jobbar gentemot barn.

Utredningen i fråga överlämnades 2018, men det fanns behov av att komplettera den. Därför kom det tillbaka en departementspromemoria 2020, och det är den vi bereder. Jag vill understryka att det inte handlar om så många år som man kan tycka. Detta är ganska komplicerad lagstiftning, och vi arbetar med den just nu.

Anf. 115 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Tack så väldigt mycket för svaret, socialministern!

Jag tänker inte uppehålla mig speciellt mycket vid barnkonventionen, men i och med att den nu är lag ställs det krav på kommuner och regioner, och även på regeringen, gällande att den faktiskt implementeras så att den inte krockar med våra egna lagar. En del undersökningar har ju visat på att kommuner har väldigt svårt för att arbeta med detta, för de vet inte riktigt vad de ska göra. Men det är en annan sak.

Precis som regeringen tycker vi, och jag, att det är oerhört viktigt att vi arbetar med att säkra barns trygghet. Som Hallengren nämnde är den lagändring som träder i kraft den 1 juli och som gör det straffbart att låta barn bevittna brott oerhört bra och ett steg i rätt riktning.

Men när det gäller att se barnen behöver vi få till ännu fler förändringar inom socialtjänstens arbete med barn som befinner sig i våldsutsatta miljöer. Vi har arbetat aktivt med socialtjänstfrågorna, i synnerhet de frågor som rör barn, och jag påstår att vi hanterar dem väldigt aktivt inom socialutskottet.

För mig är dessa frågor ytterst prioriterade. Vi bygger samhället genom barnen, herr talman, och vi har inte råd att falla mer. Hela våren har kantats av missförhållanden. Vi kan inte ha barn som far illa i statens och kommunernas famnar. Det har rört sig om familjehemsplaceringar och om HVB-placeringar. Vi har nåtts av rapporter om missförhållanden i samband med olika Sis-placeringar. Det handlar även om barn som bevittnar våld eller som kommer i kläm på grund av att samhället någonstans har misslyckats med att få stopp på våldet.

Enligt Brås statistik polisanmälades 23 200 fall av misshandel av kvinnor över 18 år under 2020. I 80 procent av dessa fall var kvinnan bekant med sin förövare. Dessutom anmälades 1 530 fall av grov kvinnofrids-

kränkning. En uppskattning är att endast runt en fjärdedel av våldet i nära relationer polisanmäls.

Återigen: Mitt i detta kaos finns oftast barnen. Jag kan förstå att det är svårt att anmäla – det är inte enkelt att anmäla den som man bor med och har barn med och som man har byggt upp sitt liv omkring. Många kvinnor, och även organisationer, stärker bilden av att processen för att ta sig i mål är väldigt tuff. Myndigheter pratar helt enkelt inte samma språk.

Jag har mottagit flera berättelser från kvinnor som vittnar om just okunskap och oförståelse. Om en kvinna exempelvis söker upp socialtjänsten på grund av våld i hemmet blir hon och barnet placerade i ett skyddat boende. Under placeringen har den andra vårdnadshavaren rätt till umgänge med barnet. Jag vågar påstå att det måste vara högst förvirrande för barnet att å ena sidan bo på ett skyddat boende för att undgå en våldssituation och å andra sidan umgås med den andra vårdnadshavaren för att myndigheten säger det, utan att barnet självt egentligen vill det.

Vi behöver få till en utredning om umgängesrätten vid barns placering i skyddat boende. Dessutom kan kvinnan bli skadeståndsskyldig för försvårande av umgänge, eller umgängessabotage, trots att hon är i socialtjänstens vård. Det behöver vi också titta på.

Situationen med våld i nära relationer är inte helt enkel. Vi behöver göra mycket på många håll.

Det kan också konstateras att som lagen ser ut i dag får barn helt enkelt inte ett eget beslut vid placering, det vill säga ingen insats. De är endast medföljande till – oftast – mamman. Avsaknad av beslut innebär egentligen att det inte finns någon plan, dokumentation, statistik eller uppföljning och att det inte finns några samtal riktade till barnet.

Jag menar att ett beslut bör tas i de fall då barn är medföljande, och det gläder mig att regeringen fortsatt tittar på detta. Jag kan se att det någons finns en liten rättsosäkerhet kring denna hantering. Vi köper oftast upp externa platser på kvinnojourer som inte är licensierade och där kvaliteten kan variera en del, även om jag vet att många gör sitt absolut bästa för att bedriva en god verksamhet.

Anf. 116 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Apropå detta med avsaknad av licens vill jag säga att vi här har en utmaning i sig. Att ha ideella kvinnojourer som också driver skyddade boenden tror jag är otroligt positivt. Att inte våga anmäla och att inte ta steget kan jag inte ens föreställa mig – har man inte varit i den situationen kan man nog absolut inte sätta sig in i vad det faktiskt innebär och hur svårt det steget är.

Att då känna att man inte alltid vänder sig till en myndighet utan till en kvinnojour har ett eget värde. Man behöver verkligen fundera över vad ideella krafter betyder när man ska göra avtal och det är vinstdrivande. Jag vill verkligen skicka in den frågan, inte minst till Linda Lindberg, att fundera över. Jag tror att den spelar väldigt stor roll för tryggheten och hur människor upplever situationen.

Jag vill också säga att det är väldigt bra att vi inte säger ”våld i nära relationer”. Jag tror att vi ska tala om mäns våld mot kvinnor. Det var ett väldigt medvetet beslut från den här regeringen att säga att strategin handlar om mäns våld mot kvinnor och att inte få det att låta som någonting

Prot. 2020/21:129
28 maj

Svar på
interpellationer

som sker innanför hemmets fyra väggar och som därmed skulle vara mindre allvarligt. Det vill jag verkligen uppmana till.

Det är förstås förfärligt när antalet fall ökar. Detta kan dock synliggöra den kriminalitet som det innebär och synliggöra att kvinnor vågar ta steget – att det finns saker som gör att man har tagit steget att göra anmälan och att faktiskt be om den hjälp som man ska ha all rätt till.

Vi skulle kunna ha en lång diskussion, men jag är ganska säker på att vi står på samma sida i detta fall. Det ska inte vara kvinnorna som ska gömma sig, behöva söka skyddade boenden, behöva ta detta svåra steg och kanske leva med skyddad identitet under överskådlig del av livet. Det samma gäller inte minst de barn som ska växa upp med samma orimliga förutsättningar. Det är klart att det handlar om förövaren – vi måste på olika sätt se till att det inte händer och att det inte händer igen. Jag ska lämna den här diskussionen, men jag ville få med detta.

Jag vill understryka att den utredning som vi talar om har tillsatts av regeringen eftersom vi tycker att det är väldigt angeläget att man ser barn som de subjekt de är och som egna individer som kan behöva skydd. I grund och botten är detta en bra utredning som vi har kunnat verkställa flera delar av.

Det har dock funnits en del svårigheter som det har behövt arbetas vidare med. Jag hoppas att vi när vi bereder detta vidare ska kunna lägga fram förslag. Jag kan dock inte beskriva när och hur eftersom jag inte vet detta än.

Hur man arbetar med skolan och rätten att bli mottagen är en fråga som jag tänker mig att även Utbildningsdepartementet arbetar med. Det spelar förstås roll. Det kan vara svårt för en kommun att väldigt tillfälligt, väldigt snabbt och utan att veta för hur lång tid ta emot ett barn, men det är ju väldigt viktigt att man ser till att det är möjligt.

Jag vill avslutningsvis säga att vi bygger samhället för barnen och att vi ska bygga det med barnen. Att se till att alla barn får möjlighet att växa upp i trygghet är någonting som måste vägleda oss i arbetet. Det är uppenbart att alla barn inte får samma förutsättningar. Det är därför vi behöver ha ett välfärdssamhälle och ett trygghets- och skyddsnät som gör att samhället kan fånga upp barn när de hamnar i situationer där de riskerar att falla igenom.

Skyddade boenden är förstås en del för de barn som har det allra tuffast. Olika former av placeringar behöver vi också arbeta med. Det ska vara bästa möjliga kvalitet i detta givet att det är väldigt svåra utmaningar för den personal och för den profession som gör sitt bästa för att möta dem. Det är förstås alltid en svår situation, men detta är kanske det viktigaste arbete man kan bedriva i vårt land.

Anf. 117 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Precis som ministern nämnde kan nog både ministern och jag se problematiken och dela denna uppfattning. Jag kan se att vi har mycket kvar att göra, även om en hel del har gjorts.

Hela situationen för barnen är för mig väldigt problematisk, fru talman, inte minst ur ett barnrättsperspektiv. Oavsett om man kallar det våld i nära relationer eller mäns våld mot kvinnor och barn måste det angripas från flera håll. De insatser man har gjort är jättebra, men det är jättebra att man har skärpt straffen. Vi behöver dock också jobba med det proaktiva, och

vi behöver se till att de som behöver hjälp och som söker socialtjänstens insatser får denna hjälp på ett adekvat sätt.

Socialtjänstens insatser utförs i dessa fall i mångt och mycket av ideella verksamheter, där återkoppling och uppföljning när det gäller barnen inte finns eftersom man inte har tagit ett beslut. Verksamheterna är inte licensierade, och det finns inga kvalitetskrav gällande säkerhet. Bemanningen kan variera kraftigt med variation över landet.

Då det inte finns några beslut om insatser gällande respektive barn saknas också dokumentationsplikt, vilket leder till att varken hemmet eller socialtjänsten kan följa upp barnens placering. Det finns då heller ingen koppling till om man har fått utbildningsinsatser eller om man har fått den vård och det stöd som finns.

Som jag tidigare har nämnt vet jag att många verksamheter gör alldeles förträffliga insatser. Jag vill alltså inte kritisera någon. Men faktum kvarstår; tiden tickar på, och barn blir just nu placerade i skyddat boende. Jag vill uppmana regeringen att skyndsamt arbeta fram ett förslag i frågan. Det vill jag verkligen se.

En avslutande, snabb fråga till socialministern gäller just barnkonventionen, dess intentioner och regeringens eget åttonde långsiktiga målområde om skydd, stöd och behandling för barn som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld mot kvinnor och att samhällets insatser för flickor och pojkar ska vara likvärdiga och av god kvalitet. Uppfyller vi det så som systemet ser ut i dag?

Anf. 118 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det finns mycket kvar att göra. Det var kanske också lite där vi började interpellationsdebatten, dialogen eller diskussionen. Samhället blir verkligen inte färdigbyggt.

Jag vill understryka att det förstås är fråga om lagstiftning. Men det gläder mig att Linda Lindberg inte har som huvudfokus att vi ska hitta på nya straff och påföljder. Detta handlar nämligen om hur föräldrar ska bli trygga i sitt föräldraskap. Hur ska vi stödja föräldrar som tycker att det är svårt med gränssättning eller som behöver hjälp och stöd? Hur ska vi kunna komma in tidigare? Det handlar om mellantvång, vistelseförbud och så vidare. Man ska inte behöva känna att man handlar i ett läge där det är antingen samtycke eller tvångsomhändertagande som gäller. Vi kom också in lite grann på att det är ett brutalt ingrepp i en ung människas liv. Ambitionen är förstås att få familjer att fungera. Hur stöder vi föräldraskapet? Hur förebygger vi?

Jag glömde säga det tidigare, men jag vill påminna om att vi har gjort en översyn av hela socialtjänstlagen. Det är ett omfattande arbete som har gjorts under tre och ett halvt års tid. Vi arbetar nu med hur vi ska ta det vidare. Men en utgångspunkt är att barns och ungas perspektiv ska genomsyra det. Det handlar också om hur man ska komma in tidigare och hur man sänker trösklar. Hur ska vi se till att man på ett enkelt sätt – det är lite på myndighetsspåret – vågar ta kontakt utan att man ska behöva vända in och ut på sig själv? Det ska kanske inte göras så mycket anteckningar. Hur kan man snabbt och enkelt känna att någon lyssnar?

Hur kan vi se till att underlätta samverkan? Vi har till exempel presenterat förslag på att kanske låta socialnämnden hämta in sekretesskyddade

uppgifter från en annan socialnämnd. Hur ska polis och socialtjänst samarbeta och samverka och så vidare?

Det finns väldigt mycket att göra. Men jag vill understryka att det förstås handlar om dem som arbetar på skyddade boenden, i familjehem och så vidare. Men vi behöver också ha fokus på hur vi skapar ett samhälle som ger trygghet och som gör så att föräldrar kan vara goda förebilder för sina barn, så att barnen ges bästa tänkbara uppväxtvillkor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:714 om pandemilagen och begränsningar vid stora evenemang

Anf. 119 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Angelika Bengtsson har frågat mig om jag med tanke på att frustrationen inom idrottsvärlden växer sig allt starkare förstår att nuvarande restriktioner är ologiska. Angelika Bengtsson har också frågat mig varför regeringen inte öppnar upp för ett procentuellt publikinsläpp till arenor i stället för att det ska vara ett fast antal oberoende av arenans storlek.

Signifikant för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, som bland annat idrottsmatcher, är ofta att människor ska komma samman, göra eller uppleva något ihop. Det sker ofta på en viss plats vid en viss tidpunkt. Det kan dra till sig människor som normalt inte träffas och som ibland kommer från olika landsändar. Det gör att det finns skäl att reglera sådan verksamhet på ett annorlunda sätt än för till exempel en butik. Där är inte syftet att samlas, utan besökare kan komma och gå under butikens hela öppettid. Butiker, gym, serveringsställen och ett flertal andra verksamheter har också särskilda begränsningar när det gäller antalet personer som samtidigt får vistas i lokalen. Det är viktigt för att minska risken för smittspridning.

Jag har förståelse för att det finns en frustration då många verksamheter anser sig ha lokaler där man på ett smittsäkert sätt kan ta in fler än åtta personer. När lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, den så kallade covid-19-lagen, infördes var regeringen tydlig med att den skulle möjliggöra för smittskyddsåtgärder som är anpassade efter verksamheternas olika förutsättningar att bedrivas på ett smittskyddssäkert sätt. Sedan lagen infördes har smittspridningen legat på en väldigt hög nivå, och under en lång tid ökade den. Vården har dessutom varit mycket hårt belastad. Det har inte varit läge att ändra begränsningarna.

Regeringen har den 12 maj 2021 beslutat om nya deltagartak som tar hänsyn till verksamheternas olika förutsättningar och till att smittrisen ser olika ut beroende på om arrangemanget till exempel sker inomhus eller utomhus samt om deltagarna anvisas sittplatser eller inte. För inomhusarrangemang ska deltagartaket som huvudregel fortsätta att vara 8 deltagare. Men om deltagarna inomhus anvisas en sittplats kan upp till 50 deltagare tillåtas. I arrangemang utomhus får maximalt 100 personer delta om de inte anvisas en sittplats. På arrangemang som anordnas utomhus med anvisad sittplats, till exempel på stora utomhusarenor, kan upp till 500 personer tillåtas. En särskild begränsning införs för motionslopp och liknande

idrottstävlingar, där högst 150 idrottsutövare får delta. Dessa deltagartak träder i kraft den 1 juni 2021.

Regelverket tar således bättre hänsyn till de risker som är förknippade med arrangemangets förutsättningar. För stående publik på en konsert inomhus är det motiverat att ha en deltagarbegränsning som går längre jämfört med en tillställning eller sammankomst där deltagarna tilldelas anvisade sittplatser. Då finns det bättre möjlighet att hålla avstånd under hela den tid sammankomsten eller tillställningen pågår.

Vidare behöver man beakta de kringarrangemang som inte omfattas av deltagarbegränsningar, såsom lokal kollektivtrafik där trängsel och risk för smittspridning kan uppstå om det är många som ska till och från samma plats vid samma tidpunkt. Regeringen har därför bedömt att fasta deltagartak behövs ännu en tid. Folkhälsomyndigheten har också meddelat närmare föreskrifter om krav på smittskyddsåtgärder. På så sätt kan anordnare av arrangemang vidta mer anpassade smittskyddsåtgärder utifrån verksamheternas förutsättningar.

Regeringen presenterade i går, den 27 maj, en plan för avvecklingen av restriktioner. Lättnader planeras utifrån den förväntade smittspridningen, belastningen på sjukvården och vaccinationsgraden. Regeringen har bedömt att nästa höjning av deltagartaken förväntas kunna ske omkring den 1 juli 2021 för att helt tas bort någon gång i september.

Anf. 120 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet Hallengren, för svaret på interpellationen! Sedan jag lämnade in den har en hel del lättnader i restriktionerna gjorts. Inte minst gör man numera skillnad mellan inomhus- och utomhussporter. Det är bra. I går presenterades som sagt också de fem stegen för återöppnandet av samhället, som jag tror att många av oss har sett fram emot.

Pandemin har kastat omkull alla våra rutiner och det som vi kallar vår vardag. Alla har vi fått ställa om. Idrotten har drabbats enormt hårt av de restriktioner som vi ska följa.

Det är nog ingen som ifrågasätter att restriktioner behövs under en pandemi. Men när de slår så fel som de gör i dag har jag full förståelse för de röster som ifrågasätter regeringens intentioner. Vi kan till exempel stå och trängas i kön till ett kafé, en butik eller ett shoppingcentrum, men idrotten har fått restriktioner om max åtta personer, trots att idrottsföreningar är vana arrangörer av säkra evenemang. Samtidigt kan flera hundra personer trängas i tunnelbanor och på bussar på väg till jobbet en helt vanlig vardag. Det är ologiska restriktioner som slår hårdast mot främst idrotten, och det skapar enorm frustration.

Fru talman! Regeringen talade som sagt i går om de lättade restriktionerna. Det är glädjande besked. Men det är fortfarande ett tydligt exempel på regeringens dysfunktionella och irrationella politik gällande restriktionerna. Man fortsätter att stirra sig blind på maxantalet, oavsett storlek på arenan. Samtidigt använder sig flera europeiska länder av procentsats vad gäller publikintag. Varför ska det få gå fler personer inne i Mall of Scandinavia än det får finnas på Friends Arena, som ligger jämte varandra, på samma gata? Varför får det vara fler personer i en butik inomhus än det får vara i publiken på en arena där taket är öppet? På Friends Arena utgör 480 personer mindre än 1 procent av den totala kapaciteten. Det är uppen-

Prot. 2020/21:129
28 maj

Svar på
interpellationer

bart att de stora publikidrotterna fortfarande lever med ett i princip faktiskt besöksförbud.

Ett annat märkligt exempel på restriktionerna är att det på en restaurang kan sitta 150 personer, men några meter bort får det sitta 8 personer i publiken. Restaurangen ligger i den arena där fotbollsmatchen spelas. Skillnaden är att publiken inte får mat serverad vid sitt bord. Oavsett hur man tar sig till arenan är det uppenbart att 158 personer har tagit sig till arenan för att kolla på samma match.

När regeringens hantering av restriktionerna inte är anpassad efter verkliga förhållanden kommer man inte att få befolkningens förtroende. Det har visat sig under pandemin, och det förstärks av regeringens icke fungerande politik i stort.

Det är tydligt att regeringen har haft ett storstadsfokus när man arbetat fram restriktionerna. Många av våra arenor utanför våra stora städer ligger på platser dit man tar sig med bil eftersom det inte finns tunnelbana eller buss.

Varför öppnar regeringen inte upp för ett procentuellt publikinsläpp till arenor i stället för att stirra sig blind på ett maxantal oberoende av arenans storlek?

Anf. 121 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Även om interpellanten Angelika Bengtsson vill tala om att idrotten har drabbats särskilt kan jag inte låta bli att försöka bredda diskussionen något.

Jag tror att kultur, kyrkor, folkrörelser, demonstrationer, tivolin, mäsor och restauranger inte skulle hålla med om att just idrotten har drabbats hårdare än alla andra. Alla har drabbats väldigt hårt.

Jag vill också säga att det är möjligt att Angelika Bengtsson och Sverigedemokraterna om de hade varit i beslutande ställning hade bedömt och hittat specifika och välriktade restriktioner för varje enskild verksamhet. Jag vill bara säga att jag tror att det hade varit helt omöjligt att göra en bedömning av varje enskild, specifik arena och verksamhet och om den är i en storstad eller utanför.

Vi har de regelverk vi har. Till en början hade vi ordningslagen; nu har vi mer träffsäker lagstiftning. Jag försökte ändå beskriva i mitt interpellationssvar att det finns en väldig skillnad i att komma till samma plats vid samma tillfälle, möta människor som man i normala fall inte möter och hantera detta på ett sätt som gör att man inte bidrar till trängsel.

Vi har ju samtidigt en rekommendation som handlar om att umgås framför allt med sitt eget umgänge och försöka ha en så liten social krets som möjligt. Det är därför man på restauranger får sitta högst fyra vid varje bord, vilket upplevs som en mycket stor begränsning.

Sedan finns det naturligtvis möjligheter för den som vill att hitta sätt att sätta ihop de här begränsningarna eller lagarna. Det var ju inte så att vi från början tänkte: "Ha gärna en restaurang på arenan!" Men nu har man det, och då har vi särskild lagstiftning för restauranger. Något annat svar har jag inte på det.

Låt mig också säga att många europeiska länder har haft väldigt stängt. Jag har uppfattat det som att Sverigedemokraterna nästan velat ha lite mer av lockdown och stängt. Men man kan inte ha både stängt och öppet samtidigt, utan man får välja.

Då har vi valt att ha en ordning där människor inte möts och trängsel inte uppstår, där vi använder all tänkbar lagstiftning för att undvika detta och för att vägleda människor som behöver ta sig till arbetet. Det är mitt svar om kollektivtrafiken. Man måste ta sig till sitt arbete, till sin skola eller till en matvarubutik, och då får man hantera den situationen på allra bästa sätt.

När vi talar om länder i Europa nu är det ju inte så att de har massor av stora evenemang. Däremot börjar de, precis som vi i Sverige gör nu när vi lägger fram våra fem steg, se över hur de ska möjliggöra stora evenemang och vad förutsättningarna ska vara för det. Det testar man på olika sätt i olika länder, och vi följer förstås varandra noga och tittar på vad vi kan lära av det och hur förutsättningarna ser ut.

Det betyder inte att vi i Sverige inte ska ha stora evenemang framöver. Vi ska ha det, men vi ska se till att vi har det på ett sätt som gör att vi inte äventyrar den positiva utveckling vi nu ser med minskande smittspridning och minskat inflöde i vården. Detta samtidigt som vi tittar på andra länder.

Jag tror att vi tillsammans i Europa är väldigt intresserade av att göra det här på ett sätt som inte äventyrar utvecklingen.

Anf. 122 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Fru talman! Återigen tack för svaret, statsrådet!

Skillnaden mellan Sveriges strategi och övriga Europas gällande publiken är att i Sverige har regeringen kört på samma linje genom hela pandemin och stirrat sig blind på ett maxantal medan man i Europa har försökt tänka bredare och se hur man kan arrangera smittsäkra evenemang med publik på fler än åtta personer.

Man har använt sig av procentuellt publikintag, som jag nämnde i mitt förra inlägg.

Man har använt sig av olika sektioner. Man öppnar upp fler eller mindre sektioner beroende på ytan, och varje sektion har ett visst antal personer.

Fru talman! I helgen kunde vi se flera tusen i publiken i den inomhusarena i Rotterdam där Eurovision Song Contest arrangerades. Det här var ett steg i ett forskningsprojekt, och vi har tidigare sett liknande forskningsprojekt i Europa. Även om en sångtävling inte per definition är idrott är det ett stort evenemang som påminner om hur det är att arrangera en idrottsmatch.

Jag är mycket väl medveten om att kulturen, civilsamhället och våra kyrkor har fått lida lika mycket som idrotten, men jag har valt att fokusera på idrotten i denna interpellationsdebatt.

Eftersom idrotten har tagit den hårda smällen under hela pandemin vore det klädsamt av regeringen att ge den lite plåster på såren. I stället känns det som att regeringen fortsätter att ignorera idrottens önskemål och framarbetade dokument om att arrangera smittsäkra evenemang. Tydligt är "frihet under ansvar" en devis som halva samhället får leva efter, och där är idrotten inte inkluderad.

Det är dags att låta idrotten visa att man kan arrangera smittsäkra evenemang likt alla butiker gör dagligen, alla bussföretag gör dagligen och alla restauranger gör dagligen.

Nu när vi öppnar upp och återigen lämnar idrotten i skymundan riskerar det att skapa större frustration än den som redan finns. Det är oerhört viktigt att återgången till det normala hanteras rätt och framför allt rättvist.

I den planerade återstarten görs det tyvärr inte för den här branschen, och det är beklagligt.

Ser statsrådet några risker med att utelämna idrotten och inte låta den öppna upp på sina egna premisser? De är framtagna av idrotten själv under det här året och säkerställer smittsäkra arrangemang.

Anf. 123 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Nu nämnde Angelika Bengtsson själv att det finns forskningsprojekt i de länder där man har stora evenemang. Det är ju något annat.

Jag vill också säga att det inte handlar om hela pandemin. Vi är nu i ett läge där länder öppnar upp på olika sätt beroende på utgångsläge. Har man haft alldeles totalt stängt ska man öppna upp över huvud taget. Har man haft lite öppet ska man öppna mer.

Jag tror att jag sa det, annars säger jag det igen: Vi ska ha stora evenemang också i Sverige men på ett sätt som inte äventyrar den minskande smittspridningen.

Om Angelika Bengtsson vill diskutera idrottens förutsättningar och hur mycket stöd den har fått är jag säker på att idrottsministern gärna svarar på det. Jag kan inte den exakta summan.

Men idrotten har inte på något sätt förbigåtts. De stöd som givits har fördelats till näringslivet, till människor som riskerat att bli av med jobbet och till korttidsstöd som gjort att man inte behövt bli av med jobbet. Men det har också handlat om stöd – av historiska mått, faktiskt – till både idrotten och kulturen såväl som till vården och omsorgen, så stöd har givits.

Sedan är det klart att var och en som är drabbad, oberoende av var man är i samhällsstrukturen, kan ha synpunkter på det. Men jag tycker att det är orättvist att ge bilden att idrotten inte skulle ha fått något stöd.

Det vore också orimligt att bryta ut stora idrottsevenemang specifikt. Jag tycker att vi tar de stora evenemangen över huvud taget. På presskonferensen i går var jag och regeringen tydliga med att vi i mitten av juni kommer att återkomma och ge en bild av hur vi ser på möjligheten att ha stora evenemang som inte skulle vara möjliga annars, i det här epidemiologiska läget, om vi kan hitta former för det. Jag tycker att det är ett ganska tydligt besked.

Jag kan också säga att det finns en skillnad mellan butiker och stora evenemang. Jag hoppas att det framgår klart och tydligt att det är skillnad mellan att gå in i en butik och där hålla avstånd, göra det man ska och gå hem och att säga: "Nu ska alla människor få komma hit! De här två timmarna har vi ett stort evenemang." Vi har inte sett det som möjligt, och vi har sett det som en stor risk. Det har vi delat med alla andra länder, skulle jag säga.

Det är därför idrotten inte bara i Sverige har haft en utmaning. Det här är ju något som man upplevt i både ett europeiskt och ett globalt perspektiv. Jag tror att det är viktigt att ha lite utblick i de frågorna och inte bara titta på vad länder gör precis nu. Vi följer varandra noga och ser vad som är möjligt att göra.

Regeringen har för avsikt att återkomma när det gäller de stora evenemangen i mitten av juni. Men jag vill understryka att pandemin inte på något sätt är över.

De besked som regeringen gav i går tycker jag däremot tydligt säger att vi börjar med att införa deltagartak från den 1 juli. Upp till 3 000 utomhus sittande är ganska stora evenemang. Det här säger vi för att vi tror att utvecklingen kommer att hålla i sig. Allt talar för det. Men vi ska inte göra något i det här läget som äventyrar den positiva utveckling vi har.

Att ge idrotten förtur framför kulturen eller andra delar är vi inte beredda att göra, men att vi tittar på stora evenemang vill jag vara tydlig med att vi gör. Vi återkommer om det i mitten av juni.

Anf. 124 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! För mig har det varit ganska tydligt att regeringen inte velat ge idrotten en chans att faktiskt arrangera smittsäkra evenemang, som man säger sig kunna göra och har arbetat med under ett helt år, när man från en dag till en annan inte kunde ta emot publik och ha de stora arrangemangen. Hela kultursektorn har drabbats på samma sätt på grund av pandemin.

Vi ser att vaccineringen löper på bra i samhället – det är bra. Ju fler som vaccinerar sig och ju snabbare det går, desto snabbare kan vi återstarta inte minst idrotten, som min interpellation handlar om.

Men återigen – jag tycker att regeringen har haft en tråkig syn på hela idrottsbranschen. De har verkligen arbetat stenhårt för att få en chans att arrangera stora evenemang. Om det är något de kan göra bra är det just att hålla smittsäkra evenemang.

Det finns flera exempel på hur man kan undvika att få en folksamling. Det kan röra sig om olika slottider vid entréer, att vissa sektioner är avspärrade och att den som köper en biljett kan spåras i efterhand om personen är smittad. De har alltså arbetat väldigt noggrant för att kunna öppna upp och arrangera stora evenemang på ett smittsäkert sätt; det har de verkligen varit måna om.

Vi får hoppas att vi så snabbt som möjligt kan återgå till det normala – det ser jag verkligen fram emot. Men jag hade hoppats att regeringen hade gjort mer för just idrotten.

Anf. 125 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag noterar att Angelika Bengtsson, Sverigedemokraterna, under pandemin uppenbarligen velat ha väldigt mycket stora evenemang och inte är lika bekymrad som jag är över den trängsel som hade kunnat uppstå.

Jag har träffat många olika aktörer – det är långt ifrån bara idrotten – som var och en tycker att man har en väldigt bra modell. Men med den situation som vi har haft, inte bara i Sverige utan globalt, med pandemin har vi inte kunnat riskera detta och säga att just ni verkar ha en jättebra idé och modell.

Jag misstror inte dem jag har mött eller hela sektorer, men vi har haft en situation som jag tror att vi kanske lite för snabbt lägger bakom oss, med en hög smittspridning. Med detta virus räcker det att vi sätter igång nya smittkedjor för att trycket på vården i en region ska öka med kanske 15, 20 eller 30 intensivvårdspatienter. Det skulle kunna göra att sjukvården inte klarar av att rädda de liv som man annars hade kunnat rädda.

Jag tycker alltså att det är en genuint orättvis bild som Angelika Bengtsson ger uttryck för – att regeringen inte skulle bry sig om eller se

idrotten. Det har vi definitivt gjort. Det är också därför som idrottsminister Amanda Lind har haft väldigt många och nära dialoger med både publikråd och andra idrottsaktörer.

Jag vill också säga att jag tycker att det är orättvist att bryta ut idrotten från kulturen, civilsamhället och kyrkorna, som också är i behov av att ha sina verksamheter. Att behandla stora evenemang samlat och ge dem lika förutsättningar är också ett sätt att vara träffsäker och känna att man gör det så logiskt som möjligt.

I mitten av juni återkommer regeringen med vår syn när det gäller hur vi skulle kunna hantera dessa stora evenemang, som av epidemiologiska skäl annars kanske inte skulle kunna hållas. Kan det vara möjligt, och i så fall när?

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:698 om hårdare reglering av handel med metallskrot

Anf. 126 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Eric Palmqvist har frågat mig om jag avser att verka för att genomföra någon av de av branschen efterfrågade konkreta åtgärderna för att begränsa handeln med stulet metallskrot och i så fall vilka samt hur regeringen ser på de negativa samhällseffekter metallstölderna orsakar och om regeringen avser att presentera förslag på hur såväl metallstölderna som deras skadeverkningar kan minimeras.

Jag vill först säga att jag delar synen att stölder av koppar och andra värdefulla metaller är ett problem som drabbar samhället på flera sätt och kan medföra stora samhällskostnader. Regeringen har varit tydlig med att detta kraftfullt måste bekämpas och motverkas.

I mitt tidigare svar till Eric Palmqvist i december förra året redogjorde jag för att regeringen ser positivt på de frivilliga åtgärder som branschen och myndigheter hittills har genomfört, exempelvis kontantförbud och dna-märkning av metaller.

Men som jag också påpekade i mitt svar då behöver flera olika åtgärder effektivt samverka för att stävja metallstölder och handel med stulet metallskrot. Regeringen har därför beslutat om ett särskilt uppdrag gällande förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet. I februari i år fick Naturvårdsverket, Kustbevakningen, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten och ett antal länsstyrelser i uppdrag att redovisa en lägesbild vad gäller illegal avfallshantering och dess omfattning samt redovisa förslag på åtgärder för att ytterligare förebygga och förhindra brottslighet inom avfallsområdet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt kopplingen till organiserad brottslighet.

Myndigheternas samlade analys och förslag, som ska överlämnas till regeringen senast den 15 mars 2022, kommer att utgöra ett viktigt underlag för att avgöra vilka samordnade åtgärder som behöver vidtas för att effektivt stävja brottslighet inom avfallsområdet, däribland metallstölder och handel med stulet metallskrot.

Anf. 127 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka näringsministern för svaret.

De omfattande stölderna av framför allt koppar utgör ett stort samhälls-ekonomiskt problem. Stölderna drabbar allt från småföretag till Sveriges kyrkor, järnvägar och kraftförsörjning och förstör infrastruktur, kulturarv och människors och företags egendom.

Trafikverket har lagt ned mycket arbete och pengar på förebyggande längs landets järnvägar, och stölderna har minskat något där. Men tyvärr fortgår inbrotten och stölderna fortfarande i oförminskad takt i exempelvis landets kyrkor och småföretag. Även de metallåtervinningsföretag som samlar in och lagrar dessa metaller utsätts i dag för inbrott i högre grad än vad som varit fallet tidigare.

Till detta ska läggas den tämligen nya företeelsen katalysator- och partikelfilterstöld. Dessa komponenter innehåller nämligen eftertraktade och dyrbara metaller som palladium, platina och rodium. Enligt Larmtjänsts statistik för 2020 har stölderna ökat lavinartat. Ökningen är faktiskt över 4 000 procent jämfört med året innan. Jag menar att detta är en konsekvens av underlåtenhet från regeringens sida att på allvar adressera problematiken.

Fru talman! I sak tror jag inte att jag och näringsministern är av speciellt olika åsikt i den här frågan. I sitt svar till mig är näringsministern exempelvis tydlig med att regeringen delar Sverigedemokraternas syn på att stölderna av koppar och andra värdefulla metaller utgör ett allvarligt problem. Det är bra eftersom det betyder att jag inte i den här debatten behöver ägna min energi åt att övertyga näringsministern om att metallstöld och handel med stulet metallskrot är något dåligt. I stället kan jag ägna den åt att få statsrådet att inse att utan konkreta åtgärder kommer handeln med stulet metallskrot inte att försvåras och därmed inte heller stölderna av koppar och andra värdefulla metaller att minska.

Det går inte att, som regeringen hittills har gjort, förlita sig på frivilliga överenskommelser inom branschen. Sådana frivilliga överenskommelser beaktas ju bara av de seriösa aktörerna, dit kriminella grupperingar som vill avyttra stöldgods knappast vänder sig, medan de ljusskygga aktörer som handlar med metallskrot med tvivelaktigt ursprung knappast känner sig baktundna av den typen av frivilliga regler.

Fru talman! Jag menar att det som behövs är konkreta åtgärder. Varför då inte börja med att införa sådant som torde vara enkelt att genomföra och som har efterfrågats av branschorganisationen Återvinningsindustrierna i årtal eftersom man menar att det på allvar skulle försvåra för de kriminella?

Min fråga till näringsminister Baylan är därför: Varför är ni emot ett införande av tillståndskrav och kontantförbud vid handel med metallskrot? Delar ni inte uppfattningen att det är åtgärder som skulle försvåra för de kriminella?

Anf. 128 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag tror att Eric Palmqvist har helt rätt – vi är ju i sak helt överens. Jag har själv suttit här i riksdagen i opposition i åtta år och förstår att det är formulär 1 A för oppositionen att säga att regeringen inte tar frågor på allvar och gör för lite och för sent. Även om regeringen faktiskt gör det man själv föreslår ingår det så att säga i konceptet. Men jag vill försäkra

både Eric Palmqvist och alla som lyssnar på den här debatten om att de enkla åtgärder som Eric Palmqvist talar om vidtas oavsett vilken regering det handlar om. Det är ingen som vill ha någon annan utveckling.

Det finns en fara för att detta ska öka i ett läge med ökade priser och därmed ökad efterfrågan på många metaller, oavsett om det är koppar, järnmalm eller annat. Med ökade världsmarknadspriser och ökad efterfrågan ökar också stöldbegärligheten.

Här har det gjorts ett antal saker. Jag redogjorde för detta under vår förra debatt i december, och för tids vinnande tänkte jag inte upprepa vad jag sa då. Men vi har sedan dess gått vidare med det uppdrag jag då talade om.

Regeringen fortsätter att stärka Polismyndigheten. Man ska inte bara markera och skärpa straff utan också se till att vi har en polismyndighet som hinner ta itu med att både förebygga och beivra eventuell brottslighet. Men man ska också se till att få hjälp och stöd från andra myndigheter, och det är mot den bakgrunden som vi nu har gett detta uppdrag till ett flertal myndigheter, vilket jag redogjorde för i mitt svar. Jag ser fram emot att de tar fram fler åtgärder.

Fru talman! Sedan är det alltid en balansakt, inte minst för mig som näringsminister, när det handlar om lagstiftning och ytterligare regelverk. Även om Eric Palmqvist efterfrågar mer regler brukar hans kollega i näringsutskottet stå på precis samma ställe och anklaga regeringen för att komma med för många regler och efterfråga förenkling och borttagande av regler i stället.

Det gäller att hitta en balans. Vi ska vidta kraftfulla åtgärder mot den här typen av brottslighet och både förebygga och beivra brott, men vi ska inte göra det på ett sätt som skapar onödig byråkrati. Den balansakten måste vi naturligtvis klara.

Det man gör av förenklingsskäl får inte leda till att brottslighet accepteras. Där kan dock frivilliga överenskommelser inom branschen ibland vara ganska effektiva. Vi vet att de oftast är det. Men precis som Eric Palmqvist säger finns det en risk för att det bara är de som redan är hederliga och ärliga som följer överenskommelserna, och mot den bakgrunden måste vi tillsammans med ett stort antal myndigheter se över hur reglerna ser ut och också stärka Polismyndigheten, så att man kan beivra brott.

Även om vi gör vårt yttersta och om vi skulle genomföra allt det som Eric Palmqvist kallar för enkla saker är det tyvärr så att brottslighet sällan brukar försvinna helt och hållet. Då måste vi också ha en polismyndighet som är stärkt. Då blir förstärkningen med ytterligare 10 000 polisanställda till 2024 en nyckel också i frågan om metallstölder.

Anf. 129 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Ja, det är alldeles riktigt att Sverigedemokraterna är för regelförenklingar. Ofta är det regelförenklingar som efterfrågas av näringslivet. I det här fallet är det ju regelskärpningar som efterfrågas av branschorganisationen, och därför är vi givetvis positiva till det. Nu har vi klargjort det.

Jag tänkte uppehålla mig lite kring näringsministerns interpellations-svar. Där redogör han för hur regeringen har gett bland annat Naturvårds-verket, Kustbevakningen, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndig-heten och ett antal länsstyrelser i uppdrag att redovisa en lägesbild vad

gäller illegal avfallshantering och dess omfattning. Detta ska enligt interpellationssvaret ske i syfte att ge förslag på åtgärder för att ytterligare förebygga och förhindra brottslighet inom avfallsområdet. Man säger att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt kopplingen till organiserad brottslighet. Analysen ska vara klar den 15 mars 2022.

Fru talman! Jag har inget emot att man ger dessa myndigheter ett sådant uppdrag, men jag kan inte låta bli att undra varför det sker först nu. Det här är ju ingen ny fråga och ingen ny problematik. Regeringen borde ha varit på den här bollen för länge sedan, kan jag tycka. Jag brukar heller inte vara sen med att framhålla politiska eller ideologiska skillnader mellan de båda regeringspartierna eller deras samarbetspartner i de fall jag misstänker att det är roten till att inget händer, men i den här frågan borde det väl ändå inte finnas några ideologiska konfliktlinjer regeringspartierna emellan?

Sverigedemokraterna har pekat på problematiken i flera år. Jag har, som jag påpekade i mitt tidigare anförande, presenterat konkreta förslag som i huvudsak är efterfrågade av branschens seriösa aktörer. Jag har nämnttillståndskrav och kontantförbud vid handel med metallskrot. Vi har också föreslagit krav på ökad spårbarhet av såväl transaktioner som det återvunna skrotet. Vi har också förslag om straffskärpningar som skulle medföra att de rättsvårdande myndigheterna får ökade befogenheter vid misstanke om brottslig verksamhet. Jag kan inte låta bli att fråga mig: Varför har regeringen inte agerat i frågan? Om ni inte kommer på idéerna själva har ni ju till och med fått förslagen direkt från återvinningsbranschen.

Fru talman! Jag tänkte citera en inte alldeles okänd före detta partiordförande för det parti som näringsministern företräder, nämligen Olof Palme. Ni får helt enkelt stå ut med att jag gör det på min klingande skånska: "Politik – kamrater – det är att vilja något."

Jag är uppfostrad med devisen att vill man något så gör man något. Det kan låta underbart enkelt, och jag tror att vi som befinner oss i den här politiska bubblan vet att det inte alltid är riktigt så enkelt. Men ni förstår säkert vad jag vill ha sagt.

Eftersom problematiken med handel med stulet metallskrot är allt annat än ny – och vi vet att ett alltför grovmaskigt regelverk bara gynnar kriminella ligor och nätverk, inhemska likaväl som utländska – undrar jag varför vi inte har fått se prov på skarpa förslag från regeringen för att komma åt problematiken.

Fru talman! Politik är alltså att vilja något, men det stannar inte där, utan man måste agera också. Jag förutsätter att näringsministern och regeringen vill något. Kan näringsministern redogöra för några konkreta förslag när det gäller hur regeringen avser att agera i närtid för få slut på metallstölder och handel med stulet metallskrot?

Anf. 130 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Även om jag uppskattar att du, Eric Palmqvist, tar upp viktiga frågor log jag lite när du kritiserade regeringen för att vi ber dessa myndigheter att analysera och lägga fram förslag för att ytterligare stärka arbetet, inte minst när det gäller det som är kopplat till organiserad brottslighet. Jag vet inte om du själv hörde det, men det var på temat för lite och

för sent. Så kanske det måste vara när man i opposition ska försöka kritisera regeringen.

Sanningen är att det har hänt en del här, men mer behöver göras. Om man ska citera Olof Palme korrekt sa han inte bara att politik är att vilja utan att ”politik är att vilja förändringen”. Här är ett område som behöver förändras.

Jag tror inte att man ska göra det så enkelt för sig som Eric Palmqvist gör och säga att om man bara inför kontantförbud är det hela ur världen. Jag tror att Eric Palmqvist själv vet att mycket av dessa stölder drivs av utländska ligor som för metallskrotet ur landet. Det är därför tullen ingår i det gäng av myndigheter som har fått detta uppdrag. Om det är organiserade utländska ligor som för skrotet ur landet löser ett kontantförbud inga problem.

Fru talman! Vi är nog överens om att detta är ett problem och att vi behöver lösa det. Det finns en del lösningar på den tekniska sidan. Det finns en del lösningar som faktiskt handlar om att branschen också pratar ihop sig, och så finns det en del lösningar som handlar om att våra myndigheter, inte minst de rättsvårdande myndigheterna, jobbar bättre tillsammans. Det handlar om att de ska skaffa sig en bättre bild och också lägga fram ytterligare förslag för att se till att vi kan minska dessa stölder.

Nu är vi i ett läge där priserna är höga, och det finns mycket som talar för att priserna fortsatt kommer att vara höga när väl ekonomin öppnar efter pandemin.

Anf. 131 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Tack, näringsministern, för svaret! När jag gav mig in i lokalpolitiken hemma i Gällivare var en av de saker som slog mig hur långsamt de politiska kvarnarna vanligtvis mal. Jag tror att det är en aha-upplevelse som jag delar med många som engagerat sig politiskt.

På nationell nivå vet vi att frågor kan begravas i utredningar och närmast försvinna från dagordningen medan andra regler och lagstiftningar faktiskt kan trummas igenom i rasande takt, i alla fall om det finns en bred politisk enighet om att så behövs och om den politiska viljan finns.

När jag tittar på riksdagens hemsida konstaterar jag i alla fall att Sverigedemokraterna återkommande har motionerat om att införa en hårdare reglering av handel med metallskrot ända sedan riksmötet 2011/12. Även om motionen från 2011/12 är ganska tunn i förhållande till hur motioner på området ser ut i dag vittnar den om att problematiken med metallstölder var på tapeten redan då, för tio år sedan. Jag kan dessutom försäkra näringsministern om att till AMT kommer passusen om tullen att ingå som ett yrkande i vår kommittémotion på området. Vi har redan uppdaterat just den delen. Då har jag det sagt.

Fru talman! Min avslutande fråga till statsrådet är: Hur kan det komma sig att en problematik som belysts i denna kammare i nära nog ett decennium inte har kommit längre än till ett regeringsuppdrag åt berörda myndigheter att redovisa en lägesbild för regeringen, som sedan kanske – eller ska jag säga förhoppningsvis – landar i att föreslå åtgärder som av allt att döma kan bli verklighet tidigast år 2023?

Anf. 132 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är naturligtvis inte en korrekt beskrivning. Det har vidtagits åtgärder av den förra borgerliga regeringen, och det har vidtagits åtgärder av denna regering.

Sedan tror jag att man ska vara ödmjuk – det tror jag att också Eric Palmqvist är medveten om – när det gäller att möta denna typ av problem och utmaningar, för de ändrar karaktär över tid. För lite drygt ett decennium sedan kunde vi se att det var ett problem med kopparstöld i många andra delar av världen. Sedan gick kopparpriserna upp, och inte minst Trafikverket och en del andra började upptäcka att kopparledningar och annat försvann.

Det har naturligtvis vidtagits ett antal åtgärder. En del av dem är tekniska. En del av dem handlar om samarbeten inom branschen och inom myndigheter. Men det är helt uppenbart att denna brottslighet kommer att fortsätta ändra karaktär, inte minst när det gäller internationella ligor som delvis livnär sig på detta.

Mot den bakgrunden, fru talman, tror jag att det är helt korrekt och riktigt att vi ber ett stort antal myndigheter att samverka kring denna brottslighet. Den är nämligen komplicerad. Den riskerar dessutom att öka och bli en födkrok för den organiserade brottsligheten. Därför bör nog Sverigedemokraterna och Eric Palmqvist vara försiktiga med att kritisera oss när vi ber polismyndighet, tull, naturvårdsverk med flera att jobba tillsammans för att göra sitt yttersta för att förhindra detta. Jag tror i grund och botten att det kanske är den bästa åtgärd vi kan göra, om vi får en kraftsamling av ett flertal myndigheter, fru talman.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:699 om marknadshandlarnas situation och pandemilagstiftningen

Anf. 133 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Eric Palmqvist har frågat mig hur regeringen ser på situationen för torg- och marknadshandeln i spåren av coronapandemin och vilka initiativ regeringen avser att ta i syfte att ge branschen rimliga förutsättningar inom ramarna för den nu tillämpliga pandemilagstiftningen.

Smittspridningen, fru talman, ligger fortsatt på en hög nivå i samhället, och även om vi nu har påbörjat vaccineringen mot covid-19 är pandemin långt ifrån över. Det fysiska avståndet mellan personer och tiden som man vistas nära varandra är, som bekant, avgörande faktorer för smittspridningen, vilken vi fortsatt måste vidta åtgärder mot.

Många företag, däribland marknadshandeln, har tyvärr drabbats ekonomiskt mycket hårt av den pågående pandemin. Regeringen har därför infört flera stödåtgärder genom bland annat tillfälligt sänkta arbetsgivar- och egenavgifter, tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader i vissa branscher, utökad avsättning till periodiseringsfond, utökad statligt ansvar för sjuklönekostnader, anstånd med skattebetalningar, statlig lånegaranti till små och medelstora företag och utökad möjlighet att få arbetslöshetsersättning när ett företag tidigare har varit vilande. Alla dessa åtgärder kan marknads-

*Svar på
interpellationer*

handeln ta del av. Regeringen har även föreslagit att flera stöd ska förlängas till september ut.

Fru talman! Lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 ger regeringen möjligheter att besluta om mer träffsäkra regler som är anpassade efter hur olika verksamheter ser ut. Regeringen har beslutat att det ska införas en mer träffsäker reglering av olika arrangemang utifrån risken för trängsel och smittspridning av covid-19. Detta innebär bland annat att marknader från och med den 1 juni 2021, det vill säga nästa vecka, regleras som andra handelsplatser i stället för som en offentlig tillställning. Marknader kommer alltså inte att omfattas av bestämmelserna om deltagartak för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar i förordningen (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, den så kallade begränsningsförordningen. Folkhälsomyndigheten kommer att få rätt att meddela ytterligare föreskrifter om vilka smittskyddsåtgärder som marknader ska vidta.

Med det sagt följer regeringen noggrant de ekonomiska effekterna för företagen och analyserar löpande behovet av erforderliga åtgärder för näringslivet.

Anf. 134 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka näringsministern för svaret på min interpellation.

Marknadshandeln har gamla anor och anses ibland vara den äldsta handelsgren vi har. Trots att nya handelsmönster har vuxit fram i takt med en tilltagande urbanisering och trots att det finns möjlighet att transportera sig på sätt som förr inte var möjliga har marknadshandeln följt med i utvecklingen och anpassat sig till det moderna samhället. Marknadshandeln utgör än i dag en viktig kugge i besöksnäringen på många platser i vårt land. Den lokala sommarmarknaden eller vintermarknaden är inte sällan en del av ett historiskt arv och infaller inte sällan vid en tidpunkt då människor som lämnat ett samhälle eller en bygd reser hem för att träffa släkt och vänner som ännu bor kvar. Då kan de också besöka marknaden.

Marknadshandeln har, i likhet med många andra delar av handeln, påverkats mycket negativt av coronapandemin. De marknadshandlare som reser runt mellan landets olika marknader är inte många, men de är hårt ekonomiskt drabbade av den pågående pandemin. Man kan med fog påstå att näringen i praktiken har omfattats av ett näringsförbud sedan mars månad 2020 – detta som en direkt konsekvens av de restriktioner som då infördes med stöd av ordningslagstiftningen.

Det är få som ifrågasätter att man i det initiala skedet, då man fick kännedom om hur covid-19 smittar och när någon pandemilagstiftning ännu inte fanns att tillämpa, valde att kraftigt begränsa möjligheterna att bedriva marknadshandel. Det är inte heller det som den här interpellationen handlar om.

Vid tidpunkten då jag skrev denna interpellation reglerades fortfarande marknader som offentliga tillställningar i enlighet med den i sammanhanget tämligen fyrkantiga ordningslagstiftningen, trots att den av regeringen efterfrågade lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, i folkmun kallad pandemilagen, var tillämplig.

Vi hade således en situation som innebar att marknader i princip var förbjudna trots att Folkhälsomyndigheten hävdade att smittrisen utomhus

är uppemot 20 gånger lägre än den är inomhus. Att handla i gallerior och köpcentrum eller, för den delen, åka i fullsatt kollektivtrafik var således fullt tillåtet samtidigt som en hel bransch i realiteten var ålagd näringsförbud trots att den i huvudsak bedrev sin verksamhet utomhus, där risken för smitta är lägre.

I statsrådets interpellationssvar framgår dock att marknader från och med den 1 juni 2021 ska regleras som andra handelsplatser i stället för som offentliga tillställningar, vilket är en rimligare hållning och är i linje med det jag efterfrågade.

Med det sagt, fru talman, vill jag påpeka att det är positivt att regeringen äntligen landade i denna hållning även om jag inte kan låta bli att undra varför det dröjde i princip ett år från det att vi beslutade om pandemilagen här i denna kammare tills den kom att tillämpas för denna hårt drabbade handelsgren. Detta hoppas jag att näringsministern kan ge mig svar på.

Anf. 135 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Svaret på Eric Palmqvists fråga är väldigt enkelt: När lagen trädde i kraft i januari var vi inne i en mycket kraftfull ökning av smittspridningen, den så kallade andra vågen, med lidande för människor, med människoliv som spilldes och en sjukvård, Eric Palmqvist, som efter nio månaders hårt slit återigen var i ett läge där de gjorde sitt yttersta för dem som kom in. Jag tror att vi är väldigt många som också känner människor som har drabbats av denna sjukdom och behövt sjukvård. Vi vet vad det innebär.

Menar Eric Palmqvist och Sverigedemokraterna på fullaste allvar att vi just i det läget skulle ha sagt att nu inför vi mer liberala åtgärder? Vi hörde, fru talman, i en tidigare interpellation en kollega till Eric Palmqvist kritisera Lena Hallengren för att inte idrottsrörelsen fick friare händer. Nu handlar det om marknadshandlarna, och jag tror att om man tittar igenom protokollet för interpellationerna, fru talman, så ser man detta på område efter område.

Jag hade själv önskat att allt det där hade varit möjligt. Men nu är svaret på Eric Palmqvists fråga det att när lagen började gälla den 1 januari var vi inne i en andra våg med ökad belastning på sjukvården och fler människor som dog. Menar Eric Palmqvist på fullaste allvar att det viktigaste för regeringen i det läget hade varit att säga att nu använder vi pandemilagen för att öppna upp fler verksamheter?

Anf. 136 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag är för regler som är logiska och stringenta. Precis som jag nämnde kan det vara fullt på tunnelbana, köpcentrum och flygplatser – jag har själv varit ute och flugit, och det kunde vara fullt – men marknader utomhus kunde man inte hålla. Jag tror att regler som inte är begripliga och som inte följer ett logiskt mönster urholkar folks förtroende för de regelverk som finns, och det kan ha en direkt skadlig effekt.

Jag vet hur situationen är. Jag kommer själv från Gällivare där vi har haft ett enormt coronautbrott, och min fru är sjuksköterska. Jag behöver alltså inte fler pekpinnar från statsrådet på den punkten.

Jag tillhör dem som försöker att ta mitt ansvar och göra vad som krävs av mig under den här pandemin. Jag vet att departementet och statsrådet som ansvarar för de här frågorna har varit tungt belastade med anledning

av pandemin, och jag har stor respekt för detta. Kontakterna mellan utskottet och departementet har varit täta. Näringsministern har torgfört en del grejer som vi tycker har varit bra, men vi har inte varit överens om allt.

En i sammanhanget olycklig omständighet som jag vill betona är att de här ologiska restriktionerna är svåra att följa och ta till sig. Att hålla i och hålla ut förutsätter nämligen en folklig förståelse och acceptans för de riktlinjer och rekommendationer som beslutas och kommuniceras.

Att ena dagen besluta att max åtta personer får närvara på en begravning i Uppsala domkyrka samtidigt som flygen från Stockholm till Luleå är fullsatta och tunnelbanorna är fulla med folk skapar brist på förtroende för de regler som man förespråkar. Det anser jag är olyckligt och farligt – farligt för att det undergräver folks vilja att göra rätt och göra de uppoffringar som regeringen uppmanar dem att göra.

Statsrådet belyser också i sitt svar till mig en rad åtgärder som syftar till att förbättra marknadshandlarnas situation under pågående pandemi. Några av dem är bra. Några träffade kanske inte mitt i prick, men det var inte heller stödåtgärderna jag primärt efterfrågade i min interpellation. Jag avser dock, fru talman, att lyfta fram ett exempel ur verkligheten på hur stödåtgärderna faktiskt kan missa målet även om intentionerna har varit goda.

Jag var nyligen i kontakt med Rune, en företagare som producerar varor som nästan uteslutande säljs av marknadshandlare på landets marknader. Han driver ett företag som aldrig tidigare har behövt stöd eller liknande, utan företaget var före corona ett välmående företag.

När pandemin slog till tappade han i princip hela sin försäljning, eftersom hans kunder – marknadshandlarna – i praktiken fick näringsförbud. Hans eget företag omfattades inte av några restriktioner, men han blev i princip av med hela sin kundbas.

Hans räddning har varit att kunna korttidspermittera sina anställda. Det finns dock ett orosmoln på himlen, och det är att hans försäljning och därmed produktion är starkt säsongsbetonad. Han menar att regelverket för korttidspermittering är fyrkantigt och inte tar tillräcklig hänsyn till de speciella förutsättningar som säsongsverksamheter har.

Min fråga till näringsministern är därför vad han vill säga om detta för att lugna Rune och andra näringsidkare som befinner sig i samma situation som han gör.

Anf. 137 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det var inte så mycket en pekpinne som en fråga. Något svar på frågan fick jag inte, så jag upprepar den: Anser Sverigedemokraterna och Eric Palmqvist att det bästa hade varit om regeringen hade infört liberaliseringar i regelverket när lagen trädde i kraft i januari? Det är en enkel fråga, så jag ser fram emot att få ett svar. Det är inte särskilt mycket av en pekpinne.

Sedan är det tyvärr så, fru talman, att den beskrivning som Eric Palmqvist ger inte är riktigt korrekt. Det är ju inte så att vi har infört ett stort antal restriktioner för vissa verksamheter medan andra får fortgå precis som vanligt. Eric Palmqvist tar upp flyget som ett exempel. Man kan kalla det för ett bra eller dåligt exempel. Jag är ansvarig för Swedavia inom regeringen och också den andel – 20 procent – av SAS som svenska folket äger, och jag vet att nedgången i flyget under det senaste året har varit

80–90 procent. Det gäller inte minst den period som Eric Palmqvist pratar om. Ibland har det nästintill stått stilla av kända skäl, som att folk inte ska vara ute och resa.

Fru talman! Frågan är: Har det här varit rättvist? Nej. Det har inte varit rättvist för sjukvårdspersonalen. Det har inte varit rättvist för de människor som har drabbats. Det har inte varit rättvist för kultursektorn, idrottsrörelsen, besöksnäringen, hotellen eller restaurangerna. Det har inte varit rättvist för någon som har drabbats av detta.

Likväl, fru talman, hamnade vi här, precis som alla andra delar av världen. För regeringen var det väldigt viktigt att få på plats ett stort antal åtgärder och undan för undan också justera dessa. Det är självklart så att i hastigheten, när man jobbar medan man springer, blir inte allting perfekt. Det är också mot den bakgrunden som jag har uppskattat dialogen med riksdagen och har sett till att ta in många av de konstruktiva förslag som kom inte minst under förra våren. Då stod vi tillsammans, många av oss, eftersom landet, nationen Sverige, stod inför den värsta kris som vi har upplevt efter andra världskriget. Då är det viktigt och bra att man står tillsammans.

Vi införde ett stort antal åtgärder. De åtgärderna har haft effekt, men det är klart att det också har funnits gränsproblematik i dessa. En del av problemen har vi åtgärdat allteftersom, men många av dessa åtgärder handlar om att mildra effekterna, något som jag sa redan i mars förra året när vi gick in i detta. Det är klart att det skulle vara väldigt kraftfullt att stå och lova att det inte kommer att bli några negativa konsekvenser. Men det hade inte varit sant, för vi har aldrig varit med om en så bred, djup och framför allt lång kris för delar av det svenska näringslivet.

Det sker ett antal utvärderingar, fru talman, och vi kommer naturligtvis att ha lärt oss väldigt mycket både av det bra som har gjorts och av det som inte har varit bra. Vi ska dra slutsatser av detta, och jag ser fram emot att även politiken i sin helhet kan ta till sig av det.

Fru talman! Vi har genomfört ett antal förändringar, och jag hoppas och tror att detta nu är permanent. Det ljus i tunneln som statsministern pratade om handlar framför allt om att vi nu är uppe i över 4 miljoner människor som vaccinerar sig. Om alla passar på att göra det jag själv gjorde i går, nämligen tar chansen att vaccinera sig, ska vi se till att både marknadshandlarna och alla andra kan få helt andra förutsättningar genom att vi besegrar smittan. Det är ju i grund och botten den som är problemet.

Anf. 138 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag ser beviset på att näringsministern är en mer upptagen herre än vad jag själv är; jag hann faktiskt vaccinera mig ungefär en vecka före statsrådet. Därigenom har jag också tagit mitt ansvar.

Låt mig svara på den fråga jag fick. Jag anser att stringenta och logiska regler är av yttersta vikt för att vinna folks acceptans. Antingen finns regler för marknadsknallarna som harmonierar med annat eller så får man införa regler för annat som harmonierar med dessa regler. Men det måste finnas en röd tråd som gör det hela begripligt. Är det inte begripligt får man inte människor att följa de rekommendationer eller regler man står inför. Det är oerhört skadligt med regler som känns omotiverade eller på något sätt inte följer ett logiskt mönster.

Fru talman! Med detta sagt har jag ingen avslutande fråga till statsrådet. Förutsättningarna för det som stod i min ursprungliga interpellation har ändrats sedan jag skrev interpellationen.

Min förhoppning är att vi snart kan se slutet på pandemin och att vi alla kan hjälpas åt att ta ansvar för att begränsa smittspridningen.

Anf. 139 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det absolut bästa och viktigaste sättet att ta ansvar nu är precis det som Eric Palmqvist sa, nämligen att göra som vi har gjort och ta chansen när man blir erbjuden vaccin. Det är helt uppenbart – med all respekt för de åtgärder som har vidtagits de senaste åren i en rad länder, oavsett om det har varit lockdowns eller inte lockdowns – att det enda som i längden kan besegra viruset är vaccinering.

Fru talman! Eric Palmqvist efterfrågar stringenta och harmoniserade regler. Jag kan avslöja att när man hamnar där vi hamnade i mars förra året är den stora faran den som letar efter perfekta regler, särskilt för en pandemi som vi aldrig har haft tidigare. Det är en situation som varken vi eller någon annan varit i. I det läget är jag helt bestämd över att det absolut viktigaste var hastighet, det vill säga att snabbt få på plats stödåtgärder och åtgärder för att begränsa smittan. Det var avgörande.

När vi kommer ur pandemin och kan jämföra och se hur olika länder har gjort kommer vi att se att när det gäller överdödlighet, hur många människor som blev sjuka, effekter på löntagare och arbetslöshet samt effekter på sysselsättning och företag har Sverige klarat sig väl. Men har det varit bra? Nej, det är vi nog helt överens om.

Jag var på väg att säga ett vanvördigt ord i riksdagens talarstol – men det tänker jag inte göra, fru talman – men situationen har varit allt annat än idealisk, och vi har gjort vårt yttersta för att ta fram balanserade regler för att stävja smittan. Oavsett vad Eric Palmqvist säger tycker jag att svenska folket har svarat väl mot reglerna och åtgärderna i en svår tid. Ett stort tack ska de ha.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:702 om Sverige som gruvnation

Anf. 140 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Eric Palmqvist har frågat mig hur min syn på behovet av etablering av nya gruvor i Sverige harmonierar med det faktum att de båda regeringspartierna i riksdagen konsekvent förkastar samtliga förslag som syftat till att förtydliga och förenkla de tillståndsprocesser som reglerar gruvnäringen, samt om regeringen avser att vidta åtgärder som konkret syftar till att stärka Sveriges ställning som gruvnation och därmed öka vår försörjningsgrad gällande metaller och mineral.

Svensk gruv- och mineralnäring har stor betydelse för Sverige som land, i det regionala och lokala perspektivet samt utanför Sveriges gränser. Det handlar om arbetstillfällen, välfärd och utvinning av mineral och metaller som är viktiga för en grön omställning. Sverige ska fortsätta utveckla

gruvindustrin och samtidigt vara ett föregångsland inom mineralnäringen när det gäller hållbar utveckling.

Det är viktigt för regeringen att Sverige har moderna och effektiva tillståndsprocesser. Tillståndsprocesserna på gruv- och mineralområdet regleras i både miljöbalken och minerallagen (1991:45). Regeringen har tillsatt Miljöprövningsutredningen (M 2020:06) med uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att uppnå en mer modern och effektiv prövning enligt miljöbalken. Utredningen ska lämna sitt betänkande i december 2021. Regeringen har dessutom tillsatt en utredning om prövningsprocesser och regelverk för en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral (N 2021:01). Utredningen ska analysera och föreslå förändringar av prövningsprocesser och regelverk så att bättre hänsyn kan tas till både ett projekts lokala miljöpåverkan och dess samhällsnytta, till exempel minskad global klimatpåverkan, samt så att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar kan komma hela landet till del. Utredningen ska lämna sitt betänkande i slutet av oktober 2022.

Regeringen har också gett Domstolsverket, länsstyrelserna och Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram samlad statistik för miljöprövningen. Sådan statistik är viktig, inte minst för att följa utvecklingen av handläggningstider och identifiera lämpliga effektiviseringsåtgärder. Uppdraget redovisades den 12 maj 2021.

Fru talman! Att öka återvinning och stärka den cirkulära ekonomin är viktiga insatser som bland annat görs inom ramen för regeringens strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi. Regeringen kommer att fortsätta stödja utvecklingen av hållbara värdekedjor från råvara till insatsvara eller slutprodukt. I ett sådant arbete är Sveriges gruv- och mineralindustri samt gruvklustret som helhet centrala aktörer. Regeringen har även fortsatt sitt arbete kopplat till regeringens strategi Smart industri, där gruv- och mineralnäringen är inkluderad. I budgetpropositionen för 2021 finansierar regeringen även en satsning på metaller och mineral ur sekundära källor.

Anf. 141 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation.

Svensk gruvnäring har en väldigt lång tradition. Den har utgjort och utgör än i dag en hörnpelare för oss som industrination. Svensk gruvnäring är modern och väsensskild från mångas sinnebild av smutsiga män med hackor i trånga gruvorter med virkesstötter. Vår gruvnäring ligger i framkant vad gäller både säkerhet och innovation, och den har en nära koppling till akademien.

I Sveriges gruvor utvinns alltså inte bara metaller och mineral, utan där utvecklas också allt från energibesparande ventilationssystem till tunga lastbilar och högspecialiserade gruvmaskiner. Inom svensk gruvindustri forskas det, och det utvecklas nya miljövänliga brytmetoder och processer för efterarbete – det som i folkmun felaktigt kallas för återställning.

Jag vill att det ska vara så. Jag vill att vi ska bli bättre på att värdesätta denna för landets välstånd viktiga industri. Jag vill att vi ska fortsätta att ligga i topp och vara en ansedd och respekterad nation på detta område. Jag vill att vi ska ha världens mest moderna och miljövänliga gruvindustri, och jag vill att vi visar omvärlden att det går utan barnarbete, slavliknande arbetsförhållanden och extrem miljöpåverkan.

Prot. 2020/21:129
28 maj

Svar på
interpellationer

Fru talman! När näringsministern i en intervju för en tid sedan slog fast att det behövs nya gruvor om vi ska lyckas med elektrifieringen och att vi inte bara kan oja oss när vi läser att kobolt utvinns av barnarbetare i Kongo höll jag naturligtvis med, men jag började också fundera.

Jag kom att fundera över hur det kan komma sig att ett land med en regering vars företrädare uttalar sig i så positiva ordalag ändå faller som en sten i en internationell jämförelse gruvnationer emellan.

För så här är det, fru talman. På fyra år, från 2016 till 2020, har Sverige som gruvnation betraktad sjunkit från åttonde till 36:e plats i ansedda Fraser Institutes rankning av länder som internationella bolag anser attraktiva att investera i. Från att ha spelat i samma liga som USA, Australien och Kanada placerar vi oss nu tillsammans med länder som Mali och Ghana. För att vända den utvecklingen behövs inte fagra ord. För att vända den utvecklingen behövs att man spottar i nävarna och kavlar upp ärmarna.

Jag noterar att det i statsrådets svar finns många fagra ord om svensk gruvindustri och dess betydelse för oss som nation. Inget fel i det. Men förutom utredningar och sammanställningar av myndigheternas statistik kopplat till miljöprövningen ser jag inte en enda stavelse som antyder något som liknar ett enda skarpt förslag som syftar till att vända den nedåtgående trenden, och det, fru talman, gör mig orolig.

Så min fråga till statsrådet är alltså: Avser regeringen att vidta åtgärder – alltså fatta konkreta beslut – som syftar till att stärka Sveriges ställning som gruvnation och därmed öka vår självförsörjningsgrad gällande metaller och mineral?

Anf. 142 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Frågan handlar ju om varför man här i riksdagen säger nej till en del initiativ som kommit från oppositionen. Det var själva grundfrågan. Svaret är ganska enkelt: Om det redan pågår ett arbete är det som att försöka slå in öppna dörrar. Jag förstår att man har ett intresse av detta i oppositionen därför att man vill verka kraftfull. Men om en utredning som tittar över just dessa regelverk redan är på gång finns det ju inte mycket till mening med att säga det igen.

I det här fallet är det så här, fru talman: Eric Palmqvist säger nu att det där är onödigt, men om han läser igenom dessa rankningar ordentligt ser han att Sverige hävdar sig väldigt väl när det gäller hållbarhet, teknik, produktion och investeringsvilja. Vi ska komma ihåg att gruvindustrin nog aldrig har gått bättre än den gör i dag. Gruvindustrin i Sverige planerar också för investeringar som inte bara är de största någonsin för gruvsektorn utan de största industriella projekten någonsin i vårt land. Man planerar att investera uppemot 400 miljarder under de kommande 20 åren – inte minst i den norra delen av landet, där det ju finns väldigt stora förutsättningar. Det är ett faktum.

Om vi nu pratar om faktisk utveckling och inte bara rankningar är det också så, fru talman, att det nästan inte finns något annat land i Europa som producerar så mycket mineral och metaller. Ta bara järnmalm – lejonparten av den järnmalm som produceras i Europeiska unionen produceras ju i Sverige. Jag skulle nog alltså säga att vi på många sätt hävdar oss väl som gruvnation. Vi ska också fortsätta att göra det.

Det som däremot är ett problem, vilket man hittar i den här rankningen om man djuplodar i den, är just våra regelverk. De anses vara för oförutsägbara, och processerna tar för lång tid. Man tar inte heller hänsyn till den positiva roll som gruvnäringen skulle kunna spela när det gäller just klimatomställningen.

För dem som kanske inte är lika djupt insatta i frågorna som jag och Eric Palmqvist är kan jag säga att mycket av den klimatomställning och elektrifiering som är nödvändig för att vi ska klara av att gå från fossil energi till elektricitet kräver ett stort antal mineral och metaller – även sällsynta jordartsmetaller. En hel del av detta finns i vårt land. I dag är vi importberoende, både vi och Europa; i vissa fall är vi näst intill hundra procentigt importberoende. Så är det, och jag tror att det är därför Eric Palmqvist refererar till det jag säger om att vi inte bara kan oja oss när vi ser reportage om att kobolt utvinns med hjälp av barnarbete, om att floder har förorenats eller om att arbetstagare förgiftas i gruvor i Asien. Vi måste naturligtvis också agera.

Vad är det då som är problemet? Ja, om regelverket anses vara problemet i till exempel Fraser Institutes rankning, Eric Palmqvist, är väl rimligtvis det mest ansvarsfulla att titta igenom regelverket med målet att öka förutsägbarheten och få in klimataspekten på ett annat sätt än vad nuvarande miljöbalk och minerallag tar hänsyn till. Det är så det går till, fru talman – särskilt när det gäller sådan här komplicerad lagstiftning, som går in i flera lagar och som har många olika intressen att balansera. Då ber man experter ta fram ett förslag, och det är precis det regeringen just nu gör både när det gäller miljöprövningar och när det gäller minerallagen.

Anf. 143 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Det är trevligt att höra om de industrisatsningar som ska ske på den egna hemorten – dessa 400 miljarder kronor kommer ju att satsas just i Gällivare – men det är också så att det är en befintlig verksamhet. Under de senaste 15 åren har det i princip inte öppnats någon gruva i Sverige över huvud taget. Där ser man alltså också ett exempel på problematiken.

I övrigt kan jag säga att jag delar statsrådets uppfattning att frågor som rör tillståndprocesser inte är alldeles enkla. Frågorna är komplexa och förtjänar att hanteras med stor respekt. Därför bekymrar det mig mycket att det har funnits tydliga signaler om dessa problem under lång tid utan att regeringen har agerat. Att saker och ting utreds är naturligtvis ingenting jag motsätter mig – det är ofta själva förutsättningen för att man ska kunna fatta välgrundade beslut – men jag frågar mig varför utredningarna tillsätts först nu, när signalerna funnits där i omkring ett decennium. Näringsministern får gärna svara på den frågan.

Fru talman! När vi ändå debatterar Sverige som gruvnation här i dag känner jag att det är på sin plats med ett par klargöranden för att nyansera debatten något. Det kan nämligen tyckas som att jag och näringsministern företräder diametralt olika synsätt på svensk gruvindustri, och så är det naturligtvis inte. Jag tror att vi i många avseenden delar synen på vilka krav och förväntningar som ska ställas på näringen för att näringen som sådan ska få acceptans i de områden den önskar etablera sig i.

Det kanske finns de som tolkar mitt vurmande för näringen och argumenterande för vikten av att ge den tydliga spelregler eller snabbare tillståndsprocesser som att jag företräder något slags gruvfundamentalistisk linje där ingen enda jordplätt med fyndigheter ska tillåtas vara fredad, men så är det naturligtvis inte. Det tror jag också att näringsministern vet, men det kan ändå vara bra att förtydliga detta för eventuella åhörare. Jag tror däremot på tydliga krav, harmoniserade tillståndsprocesser och rimliga tidsramar.

Näringsministern nämner återvinning och cirkulär ekonomi i sitt svar. Låt mig vara tydlig med att det inte föreligger något motsatsförhållande mellan återvinning och brytning av jungfruliga material. För att något ska kunna återvinnas måste det nämligen först brytas. Det gäller inte minst för de innovationskritiska mineral vi inte har någon tradition av att bryta, men det gäller även för de basmetaller vi har brutit under många hundratals år. Det är nämligen så att mycket av det järn och den koppar som brutits för länge sedan faktiskt ännu är i bruk. Det innebär att den inte är tillgänglig för återvinning. Man kan helt enkelt inte skrota fungerande saker bara för återvinnandets skull.

Däremot vilar det givetvis ett slags etiskt ansvar på oss att, så långt det är rimligt, använda det som redan är brutet. Det är dessutom en god affär, för det är ju redan brutet en gång. Varje meter gruvort kostar stora pengar att tillreda; i Malmberget sägs varje meter ort kosta cirka 25 000 kronor. Men man måste se till att, hur tråkigt det än är, ha fötterna kvar på jorden och inte låta sig förföras av kollegorna i maskrosrörelsen när de proklamerar sin drömska men världsfrånvända verklighetsbeskrivning, i alla fall om man inte vill råka ut för ännu ett hårt uppvaknande nästa gång rankningen från Fraser Institute landar på våra bord.

Fru talman och statsrådet! Jag inledde detta anförande med en fråga och avslutar med att upprepa den för att den inte ska glömmas bort. Varför tillsätts de utredningar som statsrådet lyfter fram i interpellationssvaret först nu, när signalerna om att situationen är bekymmersam har funnits i ungefär ett decennium?

Anf. 144 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Nej, jag tror inte heller att åsiktsskillnaderna i grund och botten är särskilt stora när det handlar om inställningen till gruvor. Likväl tror jag att det finns en skillnad i synen på både jungfruligt material och återvinning.

Vi vill ju bli världens första fossilfria välfärdsnation. Vi har satt det målet och den ambitionen under vår regeringsperiod, för vi tror att det bästa inte bara för miljön och klimatet utan faktiskt också för den svenska konkurrenskraften är att se till att inte vara så beroende av olja. Det gäller oavsett om oljan kommer från Ryssland eller för den delen Mellanöstern – eller till och med Norge. I stället kan vi se till att använda den rena, fina el vi har i Sverige.

Ska vi kunna göra det, fru talman, måste vi göra en storskalig elektrifiering av industrin och av transportsektorn samt fortsätta med den som redan finns i bostadssektorn. Det kommer att förutsätta att vi kan använda mineral och metaller på en nivå som vi aldrig tidigare har legat på. Det bör också Eric Palmqvist vara medveten om.

Vi är inte heller de enda som ska göra detta; även om Sverige ligger främst och på många sätt visar vägen, inte minst inom gruvindustrin, är det så att den här omställningen måste göras globalt. Prognoserna är därför att efterfrågan på dessa mineral och metaller kommer att öka hundrafalt bara under de kommande årtiondena. Det gäller inte minst de sällsynta jordartsmetaller vi talar om.

Då är det också så, fru talman, att man inte ständigt och jämt kan bara gräva efter nytt. Här har det också skett en teknikutveckling. Bara uppe i Kiruna, i de slagghögar som LKAB har lagt på hög under de senaste hundra åren då man har haft gruvbrytning där, visar det sig att i det som tidigare bara sågs som besvär finns sällsynta jordartsmetaller, mineral och metaller som man faktiskt skulle kunna återvinna.

Tekniken, fru talman, har gått framåt så att man faktiskt kan göra det, och även ekonomin börjar komma i kapp. Då är det klart som korvspad, Eric Palmqvist, att vi också ska ha fokus på den typen av återvinning.

Vi har i vårt land företag med innovationer och som har utvecklat teknik som kan återvinna saker som det inte fanns möjlighet att återvinna tidigare. Det är klart som korvspad att vi ska ta fram ett regelverk som möjliggör detta, för i dag är det inte möjligt.

Fru talman! Jag tror att det är ett misstag att ställa en konkurrenskraftig gruvdrift mot återvinning och cirkulär ekonomi. Jag tror att vi behöver både och, och jag tror att Sverige kan spela en nyckelroll i båda dessa sammanhang.

Fru talman! Jag fick frågan varför det har dröjt, och det är mycket enkelt. Eric Palmqvist försöker göra gällande att allt är känt hela tiden, men så enkelt är det inte, utan här sker en gradvis förändring, inte minst när det gäller praxis i de här regelverken. Det har inte skett så jättestora förändringar i själva regelverken, men praxis i domstolar har kommit att förändras. Ibland kommer också regelverk från andra håll – ta till exempel vattendirektiv, som också påverkar gruvdriften. Då är det klart att vi måste samla ihop det här och göra ett omtag, och det är precis det vi gör.

Jag känner stor entusiasm inför att Sverige och svenska folket, om vi hanterar detta rätt när det gäller både gruvdriften och återvinningen, har väldigt mycket att tjäna på detta och inför att vi kan göra det på ett sätt som gynnar klimatet och miljön men också leder till nya gröna jobb, inte bara i Gällivare – alla 400 miljarder kommer inte att hamna i Gällivare – utan i större delen av Norrbotten.

Anf. 145 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Tack, näringsministern!

Jag trodde att jag var alldeles glasklar i mitt förra anförande om att det inte råder något motsatsförhållande mellan jungfrulig brytning och återvinning. Jag vet inte hur jag tydligare kan framföra det, men så är det i alla fall.

Mycket av det som näringsministern säger låter jättebra. Jag vill egentligen ta honom på orden och tro på att han har de bästa av intentioner för den för Sverige så viktiga gruvnäringen. Trots detta är det något som skaver, och det är det faktum att vi här i denna kammare har debatterat denna fråga återkommande och från oppositionens håll presenterat förslag efter förslag på konkreta åtgärder som, om de hade genomförts, med stor sanno-

likhet hade positionerat Sverige något bättre som gruvnation än vad som nu är fallet.

Fru talman! Jag har svårt att förstå anledningarna till den saktfärdighet som regeringen har uppvisat när det gäller att hantera de här frågorna, speciellt mot bakgrund av att man säger ett men gör något annat. Det blir en smula obegripligt, och jag vet att näringsministern kommer att slå ifrån sig när jag påstår att grunden till detta är Socialdemokraternas samarbete med Miljöpartiet. Det har han nekat till tidigare, och det ska han naturligtvis också göra som företrädare för hela regeringen.

Med det sagt, fru talman, ser jag fram emot vad utredningarna som näringsministern hänvisar till kommer att bära för frukter, och jag och statsrådet får säkert anledning att debattera Sveriges ställning som gruvnation igen i den här kammaren.

Eftersom detta med stor sannolikhet är min sista debatt med näringsministern före riksdagens sommaruppehåll passar jag på att önska honom en behaglig och coronasäker sommar, även om jag vet att han har mycket arbete framför sig innan han går på sin sommarledighet.

Anf. 146 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är en favoritskiva att spela för oppositionen just nu, såväl för Sverigedemokraterna som för deras nyfunna kärlek Moderaterna, att hävda att det är slitningar i regeringen mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna när det gäller industrin. Tänk att det är precis tvärtom!

Med det fokus som Miljöpartiet har haft på miljö och klimat under lång tid och den starka tradition som finns inom socialdemokratins när det gäller industriutveckling – vilket tack och lov nu också bär frukt till skillnad från för tio år sedan när man ansåg att industrin var på väg ut helt och hållet – har vi skapat en dynamik med strikta krav och ambitioner när det gäller klimatomställningen och satsningar på industriutveckling och innovationer.

Det här, fru talman, gör att vi tillsammans med industrin tar steg efter steg för att kanske skapa världens första fossilfria välfärdsnation. Tidigare när man sa det fick man höra, som vi hörde nu, att det där är – vad var det du sa, Eric Palmqvist – maskrosdrömmar. Tänk att det här också är drömmar för en gedigen gråsosse från Norrland!

Nu ser vi att det som var en sanning under ett stort antal årtionden, att industrin var på väg bort och hade gjort bra saker fast historiskt, håller på att förändras, och det håller på att förändras just i den del av landet som man hade dömt ut, alltså norra delen av vårt land. I Västerbotten och i Norrbotten planeras för hundratals och åter hundratals miljarder i investeringar, och tiotusentals och åter tiotusentals nya gröna jobb skapas.

Fru talman! Nej, det här handlar inte om några schismer inom regeringen, utan det här handlar om en utveckling som vi alla borde vara stolta över och se till att hjälpa på traven.

Med det, Eric Palmqvist, tackar jag för lyckönskningen. Det kommer nog att vara mycket arbete. Vi vet ju inte hur detta utvecklas, men jag önskar ändå en trevlig helg och en vilsam sommar om det blir så.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 147 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Mikael Oscarsson har frågat mig huruvida det finns anledning att utreda uppgifterna om att hanteringen av det så kallade miljardlånet påverkade regeringens hantering av Raoul Wallenberg. Han har också frågat mig om regeringen avser att ställa frågor om huruvida Ryssland har information som stöder uppgifterna om att Josef Stalin lät kidnappa Raoul Wallenberg för att säkerställa miljardlånet från Sverige.

Vidare har han frågat mig om det enligt UD:s dokumentation stämmer att Sveriges sändebud i Moskva minst tre gånger under 1945 och 1946 bad höga sovjetiska tjänstemän att bekräfta att Raoul Wallenberg inte längre var vid liv och hur regeringen bedömer uppgifterna om att den svenska ambassadören agerade utifrån en medveten politik sanktionerad av Sverige gällande Raoul Wallenberg.

Slutligen har han frågat mig om jag avser att begära mer information om fånge nummer 7 samt om regeringen överväger att tillsätta en ny oberoende utredning om den officiella hanteringen av Raoul Wallenbergs öde.

Raoul Wallenberg personifierar det svenska arbetet för mänskliga rättigheter, och hans gärning fortsätter att inspirera människor av alla åldrar och olika härkomst. Mycket är fortfarande oklart vad gäller Raoul Wallenbergs öde i Stalintidens Sovjetunionen. Regeringen har under de senaste årtiondena verkat för att skapa största möjliga klarhet i hans ärende genom dialog med Sovjetunionen och Ryssland och i samarbete med andra stater liksom genom kontakter med anhöriga och forskarvärlden.

Jag redovisade detta arbete bland annat den 28 april som svar på en riksdagsfråga från riksdagsledamoten Björn Söder, den 16 december 2020 som svar på en riksdagsfråga från riksdagsledamoten Mikael Oscarsson och den 7 februari 2020 som svar på en interpellation från samma ledamot.

En mycket ingående genomlysning av den ryska och svenska statsförvaltningens agerande, inklusive egna svenska tillkortakommanden, har skett. Den svenska delen av den svensk-ryska arbetsgruppen redovisade en rapport 2001 efter tio års arbete, och 2003 publicerades rapporten *Ett diplomatiskt misslyckande*.

Regeringen överväger inte att tillsätta en ny oberoende utredning om den officiella hanteringen av Raoul Wallenbergs öde. UD bedriver ingen egen forskning i Wallenbergärendet men välkomnar alla försök att utröna mer om hans öde, inklusive exportkreditens betydelse för regeringens hantering av ärendet och huruvida det svenska sändebudet Söderblom agerade enligt en medveten, sanktionerad politik samt bevekelsegrunderna för Stalins agerande. Det är upp till forskare och experter att undersöka och värdera dessa frågor.

Ett viktigt led i försöken att underlätta forskarnas arbete var regeringens beslut den 22 augusti 2019 om offentliggörandet av cirka 40 000 sidor handlingar tillkomna under perioden 1970–2018 ur UD:s ärende om Raoul Wallenberg. Sedan tidigare hade alla handlingar från perioden före 1970 offentliggjorts. Totalt finns därmed 170 000 sidor tillgängliga för allmänheten, vilket också utgör hela UD:s arkiv i ärendet. All dokumentation rörande möten mellan svenska sändebud och sovjetiska företrädare finns i detta arkiv.

Svar på
interpellationer

Regeringen står i kontakt med Ryssland i syfte att få till stånd största möjliga öppenhet från deras sida. Under mina besök i Moskva i februari 2020 respektive 2021 tog jag också upp Wallenbergs fall vid överläggningarna med utrikesminister Lavrov. Jag inskräppte då vikten av att den ryska sidan skulle underlätta forskarnas arbete, bland annat genom att besvara den note som överlämnades den 31 oktober 2019 å Wallenbergs anhörigas vägnar till Rysslands utrikesministerium där ett antal frågor rörde fånge nummer 7. Denna note har delvis besvarats, och svaren har vidarebefordrats till de anhöriga. Vår ambassad i Moskva och tjänstepersoner på UD i Stockholm står i kontinuerlig kontakt med anhöriga till Wallenberg och forskare för att facilitera deras fortsatta arbete, inklusive bistå med att stämma möten med ryska företrädare på relevanta ministerier och arkiv. UD kommer att fortsätta lyfta frågan på olika nivåer i våra kontakter med Ryssland.

Anf. 148 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Det är nu 76 år sedan Raoul Wallenberg tillfångatogs. Sannolikt var det på direkt order av Stalin i Budapest i Ungern, där Wallenberg hade räddat tiotusentals judar från en säker död.

Enligt den ryska officiella versionen dog han i KGB:s fängelse i centrala Moskva den 17 juli 1947. Men nu vet vi, och det har bekräftats på olika sätt, att fånge nummer 7, som bekräftats ha varit Raoul Wallenberg, förhördes sex dagar efter sin död.

Raoul Wallenberg blev känd över hela världen och är kanske tillsammans med Alfred Nobel den mest kände svensken. Han blev hedersmedborgare i USA näst efter Winston Churchill. Jag har själv kämpat för införandet av Raoul Wallenbergs dag i Sverige, och den genomförs sedan ett antal år tillbaka.

Raoul Wallenberg hade en syster som hette Nina Lagergren. Jag har haft kontakt med henne i 30 år. Hon dog för ganska exakt två år sedan. Jag lovade henne och hennes familj att göra allt vad som står i min makt för att försöka få fram vad det var som hände egentligen.

Den senaste tiden har forskarna Susanne Berger, Vadim Birstein och särskilt Peter Axelsson fått fram ny information. Därför kräver medlemmarna av Raoul Wallenbergs familj en ny utredning om den officiella hanteringen av hans öde.

Det är riktigt, som Ann Linde säger, att en genomlysning av den svenska statsförvaltningens agerande har skett. Enligt den nämnda SOU-rapporten har misslyckandet med att rädda Raoul Wallenberg bland annat tillskrivits slarv, inkompetens och bristande intresse. Men nu finns det uppgifter som pekar på att det bakom Sveriges passiva agerande i själva verket fanns ett motiv. Inget fick störa den svenska regeringens planer på en svensk miljardkredit, som det tycks inte ens en fängslad svensk diplomat.

Ett motiv bakom Sveriges passiva agerande för att rädda Raoul Wallenberg utgör en allvarlig förskjutning i fallet Raoul Wallenberg. Då grundar sig regeringens passiva agerande inte längre på slarv och inte heller på inkompetens eller bristande intresse. Sveriges passiva agerande kan i själva verket ha varit en medveten handling. Om det är så, fru talman, är det ytterst allvarligt.

Varje demokratiskt land hade grundligt och officiellt utrett misstankar om en tidigare regering avsiktligt agerat passivt i sin ambition att rädda en av landets största hjältar.

En tidigare genomförd officiell utredning som, vad det verkar på felaktiga grunder, avvisat ett motiv förhindrar naturligtvis inte en ny utredning. Tvärtom ger den skäl att återuppta utredningen.

Är det inte orimligt att forskare ska utreda om det är ett svek från Sverige och UD mot deras egen diplomat? Det måste väl vara det utsända landet som hade ansvar för Raoul Wallenberg som går till botten med det här.

Jag kommer inte att gå igenom allt som hände. Men det som ligger i botten är en kredit som man ville genomföra.

Jag fortsätter i nästa inlägg att berätta varför det krävs att vi för Raoul Wallenbergs och hans familjs skull nu förutsättningslöst utreder vad det var som låg bakom bortförandet.

Anf. 149 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Varje gång jag står i denna kammare och får tala om Raoul Wallenberg tar jag tillfället i akt att säga att han är en symbol för Sveriges arbete med mänskliga rättigheter.

Interpellanten ger mig en tacksam anledning att påminna om Wallenbergs gärning, som inspirerar människor av alla åldrar och olika härkomst.

Jag har all förståelse för att ovissheten som kvarstår kring det som skedde honom den 17 januari 1945 fortsätter att plåga hans anhöriga och sporrar människor att söka svar på kvarstående frågor.

Regeringen har under lång tid bistått med att försöka vända på alla stenar för att skapa största möjliga klarhet i hans ärende. Och som Mikael Oscarsson vet har jag vid flera tillfällen i detalj redogjort för dessa ansträngningar. Jag skulle i dag vilja upprepa att Wallenbergs ärende förblir öppet och att regeringen agerar därefter.

En ledande princip för regeringen i detta arbete är öppenhet och transparens, vilket illustreras av den statliga, offentliga utredningen *Ett diplomatiskt misslyckande* från 2003, som identifierade flera svenska tillkortakommanden i hanteringen av Wallenbergs fall, särskilt under de viktiga åren direkt efter andra världskriget.

Sedan augusti 2019 finns hela ärendet i UD:s arkiv, 170 000 sidor, helt tillgängligt för allmänheten. Undantaget är en ytterst liten del av arkivet som bedöms innehålla uppgifter som än i dag omfattas av sekretess men som är utan relevans för att utreda Wallenbergs öde. Samtidigt har regeringen också varit tydlig med att den inte bedriver någon egen forskning i ärendet utan i stället välkomnar historiker och akademiker att göra detta, något som också sker och i flera fall med konkret stöd från regeringen.

Fru talman! En förutsättning för att bringa större klarhet i Wallenbergs öde är tillgång till dokument i ryska arkiv. Regeringen står i kontakt med officiella ryska företrädare för att få till stånd största möjliga öppenhet från deras sida. Som bekant tog jag personligen upp Wallenbergs fall vid mina besök i Moskva i februari 2020 respektive 2021 under överläggningar med utrikesminister Lavrov. Jag påminde också om vikten av ärendet så sent som förra veckan, då jag samtalade med honom i Reykjavik.

Regeringen överväger dock alltså inte att tillsätta en ny oberoende utredning om den officiella hanteringen av Raoul Wallenbergs öde. Frågorna som Mikael Oscarsson ställer om exempelvis exportkreditens betydelse och sändebudet Söderbloms agerande besvaras lämpligen av forskare och experter, vars ansträngningar jag som sagt välkomnar.

Anf. 150 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag går tillbaka till 1946, då baltutlämningen hade förorsakat en stor irritation i Sverige. Trots det gick den dåvarande socialdemokratiska regeringen vidare med en rysk kredit på hela 1 000 miljoner kronor, 1 miljard, en då närmast ofattbar summa. Men det hölls hemligt.

I slutet av april träffade utrikesministern och det svenska sändebudet Brezjnev. De kom överens om att realisera handelsavtalet. Dagen efter kom glada bud, för då fick ambassadören Staffan Söderblom information om att den svenske Raoul Wallenberg troligtvis var i livet. Ambassadören åkte sedan hem till Sverige för att träffa utrikesminister Undén den 5 maj. De diskuterade sannolikt det här fallet. Samtidigt åkte en svensk delegation iväg. Jag har en bild framför mig här från Svenska Dagbladet där delegationen åker för att förhandla om allt kring krediten. De kommer tillbaka till Sverige den 13 juni 1946.

Ambassadören hade då bett om att få ett särskilt möte med Stalin. Normalt sett kunde man inte få det, men i och med miljardkrediten accepterades denna förfrågan. Den 15 juni 1946 tar Stalin emot ambassadör Söderblom, och det är ganska kusligt att läsa noten därifrån. Den hölls hemlig i årtionden, men Söderblom säger: Nej, jag anser det sannolikt att de sovjetiska militärmyndigheterna ej har några vidare uppgifter om Wallenbergs vidare öden att tillgå. Läser man alltihop tycks syftet med att träffa Stalin ha varit att försäkra sig om att Raoul Wallenberg inte dyker upp i framtiden. Kritiker har ibland jämfört samtalet i Kreml med en dödsdom.

Två dagar senare, den 17 juni, kan Expressen här hemma få miljardkrediten bekräftad. Händelsekedjan tillskrivs möjligen men svårligen slumpen.

I utredningen avfärdas miljardkrediten som en förklaring till det passiva agerandet. Man säger bland annat att intresset vid den aktuella tidpunkten var relativt svagt. Men det finns många tidningsartiklar som visar att det inte var så. Medierna visade stort intresse, och det var framsidesstoff.

I utredningen sägs också att affären ska betraktas som ekonomiskt motiverad snarare än politiskt motiverad. Men av debatten att döma var bakgrunden till krediten i högsta grad politisk.

Enligt utredningen fanns det en vetskap och enighet kring detta. Det stämmer att handelsminister Myrdal hörde talas om detta, men han nämnde inte ett ord om storleken på krediten, det vill säga att de skulle få 1 miljard. Han fick också kritik efteråt för att han inte hade sagt som det var.

Jag återkommer till att om allt leder fram till att det verkar ha funnits ett motiv från svensk sida rörande att dem man skulle ge lån till hade den mest kände svensken tillfångatagen, är det då verkligen rimligt att den svenska regeringen tycker att forskare ska undersöka detta? Är det inte rimligt att Sverige officiellt öppnar utredningen igen och undersöker vad som egentligen låg bakom?

Anf. 151 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! För det svenska utrikesdepartementet är Raoul Wallenberg vårt största enskilda och mest långvariga ärende. Utöver mina egna samtal med utrikesminister Lavrov står tjänstepersoner på UD och på ambassaden i Moskva i kontinuerlig kontakt med företrädare för den ryska sidan i försök att bistå forskare och anhöriga i deras ansträngningar att få tillgång till dokument som kan vara av betydelse för Wallenbergs ärende.

I den omfattande note som överlämnades till Rysslands utrikesministerium i oktober 2019 å de anhörigas vägnar efterfrågades bland annat ett antal dokument från ryska arkiv, inklusive dokument rörande den så kallade fånge nummer 7. Denna note har delvis besvarats, och svaren har vidarebefordrats till de anhöriga.

Jag upprepar gärna att vi står redo att fortsätta facilitera de anhörigas arbete genom att till exempel hjälpa till om de vill besöka Moskva för att stämma möten med den ryska sidan som uppföljning på noten om efterfrågade dokument.

UD kommer att fortsätta att lyfta frågan på olika nivåer i våra kontakter med Ryssland.

Anf. 152 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Kärnan i det jag säger är att det finns anledning att ställa sig frågan vad som skulle ha hänt om det framkom att Raoul Wallenberg, Sveriges hjälte, satt fängslad i just Sovjet? Den generösa miljardkrediten skulle ha omöjliggjorts, och mörka skuggor skulle ha fallit på dess förespråkare. Utifrån dessa premisser blir Sveriges budskap till Stalin om en förolyckad Raoul Wallenberg inte bara, vilket har hävdats, ett olyckligt uttalande. Det går att ana ett motiv bakom budskapet till Stalin, och det är därför den svenska utredningen om Raoul Wallenberg måste återupptas.

Det är bra att ambassaden ställer upp och bokar möten. Men om det handlar om ett svek mot vår egen diplomat måste det till större åtgärder än så.

Kan vi vara överens om att det är allvarligt att den svenska regeringen anklagas för att medvetet ha svikit sin diplomat? Borde vi då inte vara överens om att Sverige borde återuppta utredningen om Raoul Wallbergs öde?

Familjen har i dag gjort ett uttalande där man menar att det skulle vara av intresse att offentliggöra information om var Sverker Åström, som ju hade en viktig roll, egentligen stod. Det finns en massa hemliga uppgifter där. Detta har som sagt kommit fram just i dag.

Vi vill alla sola oss i Raoul Wallenbergs glans. Det han gjorde var fantastiskt, och han är ett föredöme för oss alla. Men det senaste halvåret har det kommit fram information som gör att det inte duger att bara forskare ska ta ansvar. Sverige måste ta sitt ansvar och gå till botten med vad som hände och vad som låg bakom.

Anf. 153 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag vill återigen tacka Mikael Oscarsson för att ha tagit upp frågan om Raoul Wallenbergs öde. Det är viktigt att hans liv och gärningar uppmärksammas även i dag.

Arbetet med detta viktiga ärende fortsätter, och Utrikesdepartementet står i nära kontakt med anhöriga och forskare med den gemensamma förhoppningen att vi en dag ska få veta exakt vad som hände Raoul Wallenberg.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2020/21:204 Aggressionsbrottet i svensk rätt och svensk straffrättslig domsrätt

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 27 maj

2020/21:773 Bostadstillägget i sjuk- och aktivitetsersättningen

av *Ida Gabrielsson* (V)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:774 Patent och immaterialrättsskydd på vaccin mot covid-19

av *Lorena Delgado Varas* (V)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:775 Den svenska folkbildningen

av *Amineh Kakabaveh* (-)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:776 Villkorade stöd i FN-systemet för att värna kvinnors och flickors rättigheter

av *Amineh Kakabaveh* (-)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:777 Kvinnors sysselsättningsgrad

av *Niklas Wykman* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 maj

2020/21:3004 Politiska fångar i Iran

av *Amineh Kakabaveh* (-)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3005 Transparens kring läkemedelsproduktionens miljöpåverkan

av *Pia Steensland* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3006 Anslutningskostnader för elproduktion

av *David Josefsson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3007 Kraftledningen till SSAB Oxelösund

av *Inge Ståhlgren* (S)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3008 Könets existens och betydelse

av *Louise Meijer* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3009 Laxfisket i Haparanda skärgård

av *Linda Modig* (C)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

Prot. 2020/21:129

28 maj

§ 22 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 27 maj

2020/21:2922 Pensionssystemets finansiering

av *Katarina Brännström* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:2919 Migrationens påverkan på kostnader för äldres grundskydd

av *Katarina Brännström* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 14.57.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 77 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 13 anf. 115 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Särskild debatt om händelseutvecklingen i Ryssland.....	1
Anf. 1 HANS WALLMARK (M)	1
Anf. 2 Utrikesminister ANN LINDE (S)	1
Anf. 3 HANS WALLMARK (M)	2
Anf. 4 MARKUS WIECHEL (SD)	3
Anf. 5 KERSTIN LUNDGREN (C)	4
Anf. 6 HÅKAN SVENNELING (V)	5
Anf. 7 LARS ADAKTUSSON (KD)	6
Anf. 8 FREDRIK MALM (L)	6
Anf. 9 CAMILLA HANSÉN (MP)	7
Anf. 10 Utrikesminister ANN LINDE (S)	7
Anf. 11 HANS WALLMARK (M) replik	8
Anf. 12 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	8
Anf. 13 HANS WALLMARK (M) replik	9
Anf. 14 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	9
Anf. 15 MARKUS WIECHEL (SD) replik	9
Anf. 16 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	10
Anf. 17 MARKUS WIECHEL (SD) replik	10
Anf. 18 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	10
Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	10
Anf. 20 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	10
Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	11
Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	11
Anf. 23 HÅKAN SVENNELING (V) replik	11
Anf. 24 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	12
Anf. 25 HÅKAN SVENNELING (V) replik	12
Anf. 26 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	12
Anf. 27 LARS ADAKTUSSON (KD) replik	12
Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	13
Anf. 29 LARS ADAKTUSSON (KD) replik	13
Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	13
Anf. 31 FREDRIK MALM (L) replik	13
Anf. 32 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	14
Anf. 33 FREDRIK MALM (L) replik	14
Anf. 34 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	14
Anf. 35 HANS WALLMARK (M)	14
Anf. 36 HÅKAN SVENNELING (V) replik	15
Anf. 37 HANS WALLMARK (M) replik	15
Anf. 38 HÅKAN SVENNELING (V) replik	16
Anf. 39 HANS WALLMARK (M) replik	16
Anf. 40 MARKUS WIECHEL (SD)	16
Anf. 41 KERSTIN LUNDGREN (C)	17
Anf. 42 HÅKAN SVENNELING (V)	17
Anf. 43 HANS WALLMARK (M) replik	18
Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V) replik	18
Anf. 45 HANS WALLMARK (M) replik	19
Anf. 46 HÅKAN SVENNELING (V) replik	19
Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	19

Anf. 48 HÅKAN SVENNELING (V) replik	20	Prot. 2020/21:129
Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	20	28 maj
Anf. 50 HÅKAN SVENNELING (V) replik	20	
Anf. 51 LARS ADAKTUSSON (KD) replik	21	
Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V) replik	21	
Anf. 53 LARS ADAKTUSSON (KD) replik.....	21	
Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V) replik	21	
Anf. 55 LARS ADAKTUSSON (KD)	22	
Anf. 56 FREDRIK MALM (L)	22	
Anf. 57 CAMILLA HANSÉN (MP)	23	
Anf. 58 HANS WALLMARK (M) replik	23	
Anf. 59 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	24	
Anf. 60 HANS WALLMARK (M) replik	24	
Anf. 61 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	24	
Anf. 62 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	25	
Anf. 63 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	25	
Anf. 64 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	25	
Anf. 65 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	25	
Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	25	
Anf. 67 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	26	
Anf. 68 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	26	
Anf. 69 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	26	
Anf. 70 LARS ADAKTUSSON (KD) replik	26	
Anf. 71 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	27	
Anf. 72 LARS ADAKTUSSON (KD) replik	27	
Anf. 73 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	27	
Anf. 74 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	27	
§ 2 Justering av protokoll.....	28	
§ 3 Avsägelse.....	28	
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	28	
§ 5 Anmälan om faktrapromemoria	30	
§ 6 Anmälan om granskningsrapport	30	
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott	30	
§ 8 Svar på interpellation 2020/21:509 om regeringens narkotikapolitik	31	
Anf. 75 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	31	
Anf. 76 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	32	
Anf. 77 DAG LARSSON (S)	33	
Anf. 78 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	34	
Anf. 79 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	35	
Anf. 80 DAG LARSSON (S)	36	
Anf. 81 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	37	
Anf. 82 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	38	
Anf. 83 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	39	
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:606 om barndomsgaranti	39	
Anf. 84 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	39	
Anf. 85 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	40	
Anf. 86 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	41	
Anf. 87 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	42	
Anf. 88 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	43	

Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	44
Anf. 90 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	44
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:652 om prostatacancer	45
Anf. 91 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	45
Anf. 92 PER RAMHORN (SD)	46
Anf. 93 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	47
Anf. 94 PER RAMHORN (SD)	48
Anf. 95 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	49
Anf. 96 PER RAMHORN (SD)	51
Anf. 97 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	51
§ 11 Svar på interpellation 2020/21:678 om akut brist på specialistsjuksköterskor inom intensivvården	52
Anf. 98 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	52
Anf. 99 LOTTA OLSSON (M).....	53
Anf. 100 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	54
Anf. 101 LOTTA OLSSON (M).....	55
Anf. 102 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	56
Anf. 103 LOTTA OLSSON (M).....	57
Anf. 104 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	57
§ 12 Svar på interpellation 2020/21:691 om brister i smittspårningen	58
Anf. 105 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	58
Anf. 106 JOHAN HULTBERG (M)	59
Anf. 107 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	60
Anf. 108 JOHAN HULTBERG (M)	61
Anf. 109 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	62
Anf. 110 JOHAN HULTBERG (M)	64
Anf. 111 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	64
§ 13 Svar på interpellation 2020/21:701 om skyddat boende för barn.....	65
Anf. 112 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	65
Anf. 113 LINDA LINDBERG (SD)	66
Anf. 114 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	67
Anf. 115 LINDA LINDBERG (SD)	68
Anf. 116 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	69
Anf. 117 LINDA LINDBERG (SD)	70
Anf. 118 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	71
§ 14 Svar på interpellation 2020/21:714 om pandemilagen och begränsningar vid stora evenemang.....	72
Anf. 119 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	72
Anf. 120 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	73
Anf. 121 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	74
Anf. 122 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	75
Anf. 123 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	76
Anf. 124 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	77
Anf. 125 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	77
§ 15 Svar på interpellation 2020/21:698 om hårdare reglering av handel med metallskrot	78
Anf. 126 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	78
Anf. 127 ERIC PALMQVIST (SD).....	79

Anf. 128 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	79	Prot. 2020/21:129
Anf. 129 ERIC PALMQVIST (SD)	80	28 maj
Anf. 130 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	81	
Anf. 131 ERIC PALMQVIST (SD)	82	
Anf. 132 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	83	
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:699 om		
marknadshandlarnas situation och pandemilagstiftningen	83	
Anf. 133 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	83	
Anf. 134 ERIC PALMQVIST (SD)	84	
Anf. 135 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	85	
Anf. 136 ERIC PALMQVIST (SD)	85	
Anf. 137 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	86	
Anf. 138 ERIC PALMQVIST (SD)	87	
Anf. 139 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	88	
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:702 om Sverige som		
gruvnation.....	88	
Anf. 140 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	88	
Anf. 141 ERIC PALMQVIST (SD)	89	
Anf. 142 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	90	
Anf. 143 ERIC PALMQVIST (SD)	91	
Anf. 144 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	92	
Anf. 145 ERIC PALMQVIST (SD)	93	
Anf. 146 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	94	
§ 18 Svar på interpellation 2020/21:690 om Raoul		
Wallenbergs öde och Sveriges behov av exportkrediter	95	
Anf. 147 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	95	
Anf. 148 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	96	
Anf. 149 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	97	
Anf. 150 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	98	
Anf. 151 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	99	
Anf. 152 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	99	
Anf. 153 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	99	
§ 19 Bordläggning.....	100	
§ 20 Anmälan om interpellationer.....	100	
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	100	
§ 22 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	101	
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 14.57.....	101	